

AKuFF Hírmondó

Arbeitskreis ungarndeutscher Familienforscher
Magyarországi Németek Családfakutató Egyesülete
German Family Tree Researchers' Society in Hungary

XIV. évfolyam, 37. szám

2018. október 27.

Tartalom

Tagunk új könyve: Kiskunmajsa családkönyve	4
Új tag bemutatkozása: Dr. Huber Imre	5
Peller Gábor: Ulzimer és Fausler őseim története	9
Balla Anikó: Zentai Anna operettprimadonna	20
Sétáló Ferenc: Ciszter atyák 1945 előtt és után. Az „alvó cserkészet”.	24
Dr. Mayer János: A fa ismeretlen ágai – kalandozások egy bácskai sváb család történetében	39
Király – Wéber Rokolya dinasztia a 18-19. században	80
Tagsági hírek / Mitgliedschaftsnachrichten	87

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Internetes oldalunk:

www.akuff.org

ahol az újság korábbi számait
is olvashatja pdf formátumban

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

NEMZ-KUL-18-0489

Felhívjuk tagjainkat, hogy amennyiben lakó- vagy származási helyükön segítséget tudnak nyújtani egyesületi találkozó megszervezésében, jelentkezzenek.

Feltétel, hogy 50-70 személy részére elegendő hely legyen, valamint az étkezési lehetőség biztosított legyen.

Jelentkezni az egyesületi találkozókon személyesen, vagy írásban dr. Pencz Kornél elnöknél lehet.

Szeretnénk, ha találkozóinkat hosszabb időre előre meg tudnánk tervezni, hogy a tagjaink az egyéb programjaikat ennek megfelelően tudják alakítani.

Kérjük kedves kutatótársainkat, illetve mindazokat, akik lapunkat olvassák, küldjék el szakmai cikkeiket a Szerkesztőségbe, hogy mindig legyen anyagunk! Csak elektronikus formában (doc, docx) megküldött cikkeket tudunk megjelentetni, kapacitáshiány miatt nem áll módunkban kézzel vagy írógéppel megírt cikkeket feldolgozni. Munkánkat megkönnyítik, ha írásaikat németül és magyarul is eljuttatják:

kornelpencz@gmx.net

Nagy segítség, ha az írás már be van formázva az alábbiak szerint:

Lapméret: A5 (14,8 cm x 21 cm); behúzás, térköz: 0

Tükrözött margók:

felső: 1,5 cm, alsó: 2 cm, belső 2 cm, külső 1 cm

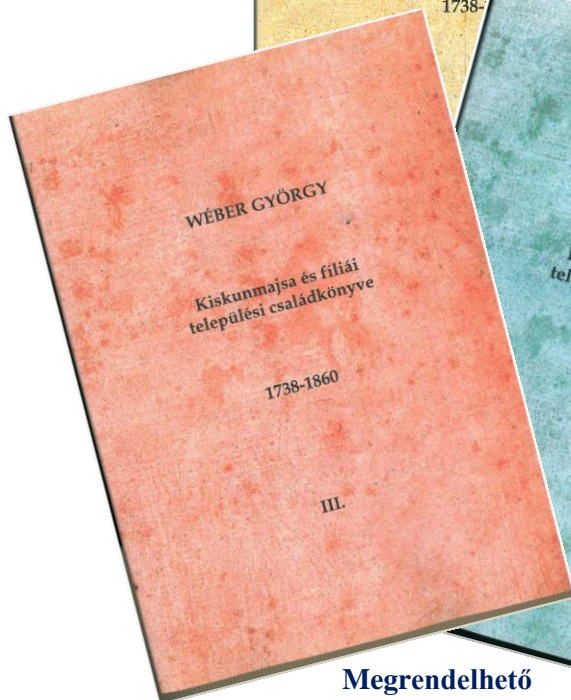
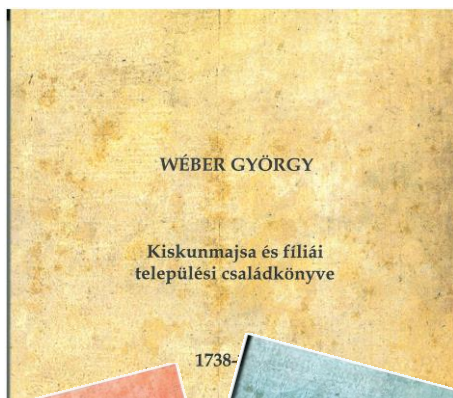
Betű: Times New Roman 11-es méret, a cím 14-es

Fényképeket, ábrákat külön fájlban, a tartalom megjelölésével küldjék.

Köszönjük!

TAGUNK ÚJ KÖNYVE!

Kiskunmajsa és filiái családkönyve 1738-1860

**Megrendelhető
korlátozott számban a szerzőnél,
Wéber Györgynél: wegyvor@gmail.com**

ÚJ TAG BEMUTATKOZÁSA

Dr. Huber Imre

imre.huber@gmail.com

Huber Imre vagyok, egy hajósi sváb család sarja. A Pécsi Tudományegyetem Gyógyszerésztudományi Karán dolgozom, mint oktató-kutató gyógyszerész. Sok-sok évvel ezelőtt kezdtük kutatni gyökereinket, mint autodidakta családfakutatók fiammal, Huber Máté Imre tanulóval, aki azóta már angol-német szakos tanár Szegeden a Radnóti Miklós Gimnáziumban. Mi is, mint sokan mások, Paul Flach nyomán haladva kezdtünk hozzá a munkához. Első utunk a hajósi katolikus plébániára vezetett, ahol kedves fogadtatásban részesülve nyithattunk ablakot a múltra az anyakönyvek segítségével. Áttekintettük a házassági (copulatio), a keresztelő (baptisatio) és a halálozási (sepultatio) matrikáriumokat. Hamar kiderült, hogy eredetileg a család neve Hueber volt. Ez a név valahol a dédapám idején változott a Huber formára, valószínűleg véletlen elírás következményeként. Paul Flach is Hueber nevet tüntetett fel munkáiban, így aztán mi is ilyen neveket kerestünk az óhazában. Az óhazát fiammal több alkalommal is felkerestük. Látogatásokat tettünk a mai Baden-Württemberg területén, Biberach körzetében található óhaza számos településén. Így például felkerestük legelőször Uttenweiler városát, ahonnan Hueber őseink Hajósra származtak. A település tehát a szorosan vett óhazánk, amely az Oberschwaben területén élő svábok szent hegye, a Bussen lábainál terül el. A busseni egyházat egyébként 805-ben alapította Nagy Károly császár, így aztán az őshaza egyháza 2005-ben múlt 1200 éves. Ez egy igen tiszteletre méltó adat, amely természetesen Hajósra is vonatkozik!

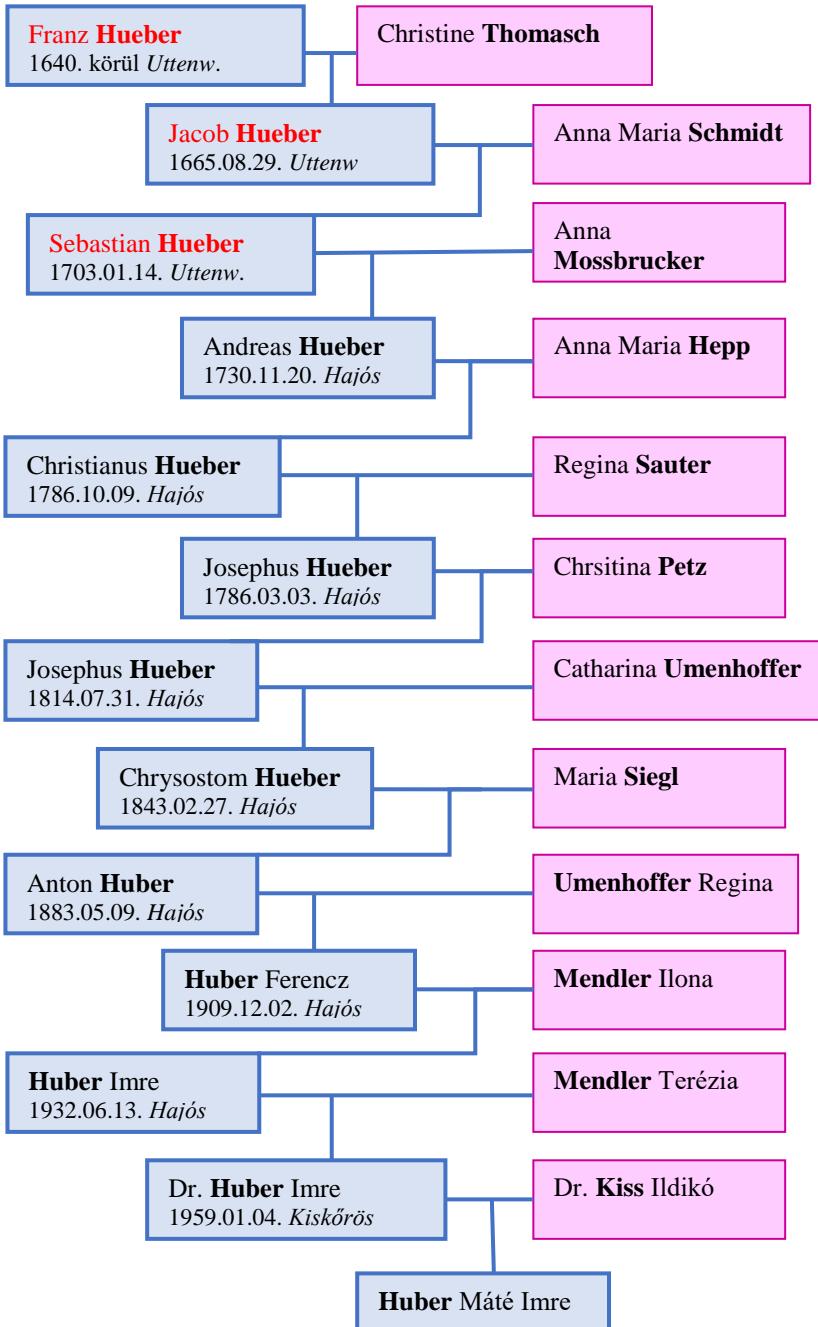

A szállásunk Offingenben háttérben a Bussen ősi templomával.

Uttenweilerben, amely nevét a legendás Szt. Uta nővérről kapta, felkerestük a Szt. Simon és Júdás katolikus templom plébániáját. Meghívásra meglátogattuk Uttenweiler akkori polgármesterét, Dahler urat is hivatalában, aki látogatásunk emlékére egy cikket írt a helyi lapba (Mitteilungsblatt). Ajándékkul magunkkal vihettük az Uttenweiler település történetét megörökítő Heimatbuch egy példányát. Hasonlóan, meglátogattuk az Uttenweilerhez tartozó Offingen, amely a Bussen hegy tetjén terül el, Keresztelő Szentjános katolikus templomát, ahol Albert Menrad plébános vezetésével szorgalmas és szép lelki élet folyik. Nem messze található a Dietelhofen nevű picurka község, ahonnan édesanyám családja, a Menderler család származik. Itt szintén látogatásokat tettünk az évek során. A falucska egykori plébánosa szerepet játszik a hajósi Szt. Imre Templom Mária kegyhelye fából faragott Madonna szobrának („Hajoscher Muttergottis”) és Maria Hall legendájának megvalósulásában.

Hasznos tanácsokkal és információkkal láttak el ezen kívül még Rottenburgban, a püspöki levéltárban, ahol mikrofilmeken vizsgálhattunk még a XVII. századból keltezett adatokat a családfa összeállításához. Az őshazában tett látogatásink során érdekes módon mindig ugyanott szálltunk meg. Nevezetesen a mai Hajóson is leszármazottakkal rendelkező, a régióból szintén áttelepülő ősökkel bíró Fiesel család „Bussenstüble” nevű kis panziójában. Innen tettünk számos autós és gyalogos túrát a környéken, mint a Federsee, Riedlingen, Memmingen, Bodensee, Donaueschingen, Schwarzwald, Stuttgart, Ulm valamint számos más helyszínen. Még Freiburg, Tübingen és Sigmaringen egyetemi városait is sikerült elérni és az ódon falak között élményeket szerezni. Ezek a látogatások számunkra felejthetetlen élményekké váltak az idők során. Az élmények mellett szerencsére a családfa adatait is sikerült összegyűjteni. Sokszor volt úgy, hogy valakit nem találtunk, de nem adtuk fel. Ezzel a helyzettel leginkább az első Hueber, Franz esetében szembesültünk. Ő 1706-ban hunyt el Uttenweilerben. Hogy pontosan mikor született, azt nem sikerült kiderítenünk. Sokáig azt sem tudtuk, hogy honnan jött Uttenweilerbe, csak azt, hogy nem ott született. Nem találtuk sem Uttenweilerben, sem Offingenben sem pedig Rottenburgban a levéltári adatok között. Aztán egy este, amikor az Uttenweiler Heimatbuch lapjai között olvastam, észrevettem, hogy Franz Hueber Bischmannshausen falucskából költözött át Uttenweilerbe, ahol 1665-ben már megszületett Jacob nevű fia. Bischmannshausen ma is Betzenweiler településhez tartozik, ahol Franz Hueber születése idején még nem vezettek anyakönyveket, így őt sem regisztrálhatták. Feljegyzések szerint Franz ősünk nagyapja és dédapja is Bischmannshausenben éltek. Innentől a múltba vész az atyafiságunk története, viszont családfakutató munkánk eredményeként a jelen irányában abszolút ismertté vált. Számunkra a családfa ismerete örömet jelent. Örömmel azzal a tudattal élni, hogy tudjuk, tudatosan tudjuk, kiknek tartozunk köszönettel a mai lét és élet lehetősége megteremtéséért. Örök hála nekik!

Jacob Hueber három fiával érkezett Hajósra, majd regisztrálta családját a Kalocsai Érsekség Hivatalában 1722. 06. 01-én. Az ő Sebastian nevű fiától származunk, amely atyafisági leszármazás (agnatio) egyszerűsített változata látható az ábrán:

Peller Gábor:

Ulzimer és Fausler őseim története

A cikkben főleg **Sebastian Ulzimer** (1721-?) ősapám életével fogok foglalkozni, aki a legérdekesebb őseim egyike, változatos életútja miatt. Az **Ulzimer** névnek több változata is megtalálható a német és magyar anyakönyvekben: **Ulsamer, Ulsemer, Ulzemer, Ulzimer, Ulzinger**.

A következőképpen vagyok **Sebastian Ulzimer** leszármazottja: Apai nagyanyám **Weiszer Julianna** (1930-?), az ő apai nagyanyja volt **Forstner Anna** (1870 – 1942). **Forstner Anna** anyai nagyapja **Jakob Moser** (1813 – 1893), majd következik az első **Ulzimer** ős, mert **Jakob Moser** szülei **Georg Moser** (1786-1843) és **Theresia Ulzimer** (1788 – 1875) voltak. Ezek az őseim mind *Vörösváron* (ma *Pilisvörösvár*) éltek.

Theresia Ulzimer 1788. október 10-én született Vörösváron **Michael Ulzimer** (1764 – 1813) és **Anna Maria Fausler** (1764-?) lányaként.

Johann Michael Ulzimer 1764. augusztus 13-án született *Budakeszin*, **Sebastian Ulzimer** (1721-?) és **Margaretha Lutz** (1733-1792) voltak a szülei.

Anna Maria Fausler 1764. május 31-én született *Zsámbékon* **Martin Fausler** (1730 – 1788) és **Barbara Glas** (1739-?) lányaként.

Michael Ulzimer és **Anna Maria Fausler** 1784. február 12-én házasodtak össze *Nagykovácsiban*, ezután *Vörösvárra* költöztek, ott születtek meg a gyerekeik, ők a következők voltak:

- * 1786.02.22 **Margaretha**
- * 1788.10.10 **Theresia**
- * 1791.06.05 **Anna Maria**
- * 1793.11.12 **Joseph**
- * 1794.12.11 **Elisabeth**
- * 1796.01.29 **Mathias**
- * 1798.10.13 **Martin**
- * 1801.05.07 **Michael**
- * 1803.12.26 **Marianna**
- * 1807.09.08 **Elisabeth**

Sebastian Ulzimer magyarországi életének felderítése elég hosszú folyamat volt, több évig tartott. Először a Family Search keresőjében

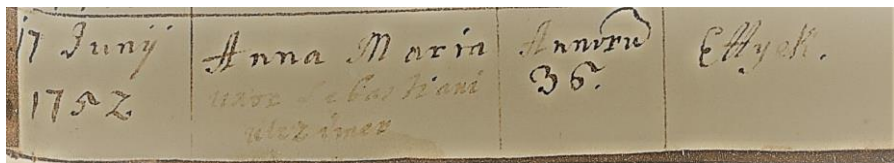
találtam meg néhány gyerekét. Később az interneten találtam rá egy Etyek történetéről szóló tanulmányra, a Fejér Megyei Levéltár évkönyvében, itt voltak levéltári hivatkozások egy a Magyar Országos Levéltárban megtalálható iratra, a komáromi jezsuiták birtoka volt *Etyek*, 1752-ben összeírták a német telepeket és azok származási helyét.

A Magyar Országos Levéltárban megtaláltam az iratot, az E 152 (Acta Jesuitica) fond 18 dobozában, a 8 fasciculus alatt. Az irat szerint **Sebastian Ulzimer** 1752-ben érkezett a *Rastatt – Baden* örgrófság *Forchheim* falujából, az örgrófság hivatalos neve *Baden-Baden* örgrófság volt, *Rastatt* volt a fővárosa. Érdekes, hogy összesen öten érkeztek az örgrófságból *Etyekre* 1752-ben, **Joseph Haffer**, **Johann Schattmann**, **Michael Karcher**, **Simon Kisshner** volt a többiek neve. **Johann Schattmann** szintén *Forchheim*ből jött.

Ezután szintén az interneten találtam rá a genealogy.net német internetes családfakutató oldalon *Perbál* és *Torbágy* (*Biatorbágy*) családkönyveire (Ortsfamilienbuch), **Roland Schütt** munkáira, itt megtaláltam **Sebastian Ulzimer** összes gyerekét és itt volt egy hivatkozás **Werner Hacker** Badenből történő kivándorlásról szóló könyvére, ahol írt **Sebastian Ulzimer** kivándorlásáról, ezt azért nem találtam meg előtte, mert nem **Ulzimer** hanem **Ulsamer** néven szerepelt.

Werner Hacker műve szerint **Sebastian Ulsamer**, feleségével és gyerekeivel kivándorolt *Forchheim*ből 1752. március 24-én, miután kifizette a manumissiot, a távozásért járó illetéket.

Roland Schütt alapján ismertem **Sebastian Ulzimer** első feleségének nevét, **Anna Maria Winter** volt a neve és nem sokkal a kivándorlás után 1752.06.17-én meghalt *Etyeken* (**ld. alsó kép:**).

A megözvegyült **Sebastian Ulzimer** hamar megnősült, *Torbágyon* 1752. július 16-án elvette feleségül a hajadon **Margaretha Lutzot** (1733 – 1792) (**ld. következő képen**). Néhány évig *Etyeken* éltek, a Magyar Országos Levéltárban látott irat szerint **Sebastian Ulzimer** volt az 57.szám alatti telek tulajdonosa.

The image shows a handwritten Latin church record on aged paper. The text is written in a cursive script. The first line reads 'die 16 Julij 1752 copulatus est'. The second line reads 'Sebastianus Ulzimer viduus in virgine'. The third line reads 'Margaretha Kuzin testes fuerunt Joseph Schlaufhorn et'. The fourth line reads 'Franciscus Froh.' There are several signatures and names written in the margins, including 'Jorbazy' and 'Andreas'.

Etyeken született gyerekeik a következők voltak, 1753. április 8-án született **Johann Georg**, 1755. február 17-én **Paul**, 1756. október 11-én **Margaretha**, aki meghalt 1756. október 18-án, 1758. március 31-én született **Mechtild**. Itt volt egy furcsaság, ugyanis **Sebastian Ulzimer**nek már volt egy **Margaretha** nevű lánya az előző házasságából, aki 1748-ban született és később 1772-ben férjhez is ment *Perbálon*.

1757-ben készült egy egyházi lélekösszeírás, ekkor Etyek lakóit is összeírták, az ebben szereplő életkorok nem pontosak, néhány éves eltérések előfordulnak, viszont látható, hogy kik voltak még életben **Sebastian Ulzimer** gyerekei közül. Az összeírás szerint a 47.szám alatt lakott a 30 éves **Sebastian Ulzimer**, felesége a 24 éves **Margaretha** és két gyereke, a 3 éves **Georg** és a 7 éves **Margaretha**.

Etyekről azt érdemes megjegyezni, hogy 1637 óta a *komáromi* jezsuiták birtoka volt. A településen református magyarok éltek, akik mellé a jezsuiták katolikus németeket telepítettek, a katolikus hit terjesztése és bevételeik növelése érdekében. Az első német csoport 1723-ban érkezett, 1739-ben a többségük meghalt a pestisjárványban, ezért újabb telepítés történt 1741-ben, a harmadik telepítési hullám 1748 és 1751 közt történt.

Sebastian Ulzimer következő ismert lakóhelye *Budaörs* volt, egy Etyektől keletre fekvő németek lakta falu, a **Zichy** család birtoka, itt 1720 óta éltek német telepések. 1760. szeptember 9-én itt született **Anna Maria** nevű lánya, ő 1761. augusztus 5-én meghalt *Budaörsön*. 1761. november 21-én született **Maria** nevű lánya, ekkor feltüntették **Sebastian Ulzimer** foglalkozását is az anyakönyvben, bubulcus vagyis marhapásztor volt.

Sebastian Ulzimer 1764-ben már *Budakeszin* élt, *Budakeszi Budaörstől* északra fekszik, ez is németek lakta falu volt, a **Zichy** család birtoka, 1698 óta éltek itt német telepések. 1764. augusztus 13-án itt született **Johann Michael** fia, az ösöm. 1766. november 14-én pedig **Leopold** fia, aki *Perbálon* halt meg később.

1771-ben már *Budajenőn* élt **Sebastian Ulzimer**, Budajenő Budakeszitől északnyugatra fekszik, *Budajenő* egy németek lakta falu volt, a bécsi skót bencés rend birtoka. Itt született **Mathias** fia, 1771 március 23-án, ő hamar 1771. április 1-én meghalt. Az anyakönyvben **Sebastian Ulzimer** foglalkozása pásztor volt.

Sebastian Ulzimer utolsó ismert tartózkodási helye *Perbál* volt, *Perbál Budajenőtől* északnyugatra fekszik, egy vegyes német – szlovák falu volt, a **Zichy** család birtoka, 1737 óta éltek itt németek. Itt halt meg 1772 február 18-án **Sebastian Ulzimer Leopold** nevű fia, az anyakönyv szerint **Sebastian Ulzimer** pásztor volt Perbálon. Ezek után nem található meg több adat **Sebastian Ulzimer**ről, talán *Perbálon* halt meg, csak nem került bejegyzésre. Az özvegye **Margaretha Lutz** 1792. március 10-én halt meg *Vörösváron*.

Még szükséges foglalkozni **Sebastian Ulzimer** *Margaretha* nevű lányával, ugyanis az ő és férje **Martin Restl** életének egyes szakaszai egybeesnek **Michael Ulzimer**ével, ezért úgy gondolom, hogy apjuk halála után, **Michael** és anyja együtt élt 1784-ig a testvérel. **Margaretha Ulzimer** 1748 október 11-én született még *Forchheimban*, **Sebastian Ulzimer** és **Anna Maria Winter** lányaként. Legközelebb a 1757-es *etyeki* lélekösszeírás során írták össze, azután 1769-ben egy másik lélekösszeírásban *Budakeszin* volt szolgáló **Karl Meitner** házában. 1772. szeptember 17-én *Perbálon* lett **Martin Restl** felesége, aki szintén marhapásztor volt, mint **Sebastian Ulzimer**. Ezután először *Budajenőn* éltek, itt született **Rosalia** lányuk 1774. március 22-én. Utána elköltöztek *Budakeszire*, itt született 1775. november 6-án **Anna Maria**, majd 1777. augusztus 11-én **Martin**. Majd visszaköltöztek *Budajenőre*, itt született 1779. április 18-án **Michael** fiuk, aki 1784. március 12-én *Vörösváron* halt meg, szintén *Budajenőn* született 1781. szeptember 12-én **Margaretha** nevű lányuk. Ezután *Vörösvárra* költöztek, itt született 1783. január 10-én **Regina** lányuk, 1785. március 21-én **Mathias** fiúk, 1788. 05.28-án **Rosalia** lányuk. Az utolsó település, ahol éltek *Nagykovácsi* lett, 1789. július 04-én előbb **Margaretha Ulzimer**, majd 1790. október 28-án **Martin Restl** is *Nagykovácsiban* halt meg.

Sebastian Ulzimer németországi életéről először az AKdFF újságjában, a 151-152.számában megjelent **Roland Schütt** cikkben olvastam, innen ismertem első feleségétől **Anna Maria Wintertől** született gyerekei nevét és születési időpontját.

Nagyjából egy éve tanulmányoztam **Sebastian Ulzimer** lakóhelye Forchheim anyakönyvi adatait, Forchheim nem rendelkezett saját plébániával, *Mörsch* település filiája volt, ott vezették anyakönyvi adatait. Sajnos *Mörsch* anyakönyve csak 1708-tól maradt fent, a korábbi anyakönyv elpusztult.

Forchheim ma *Rheinstetten* település része, *Karlsruhe* közelében fekszik. *Forchheim Baden-Baden* örgrófjának volt a birtoka, az örgrófok katolikusok voltak, ezért a birtokaikon élők is katolikusok maradtak, nem tértek át az evangélikus hitre.

**Forchheim az
1930-as években,
régí képslapon.**

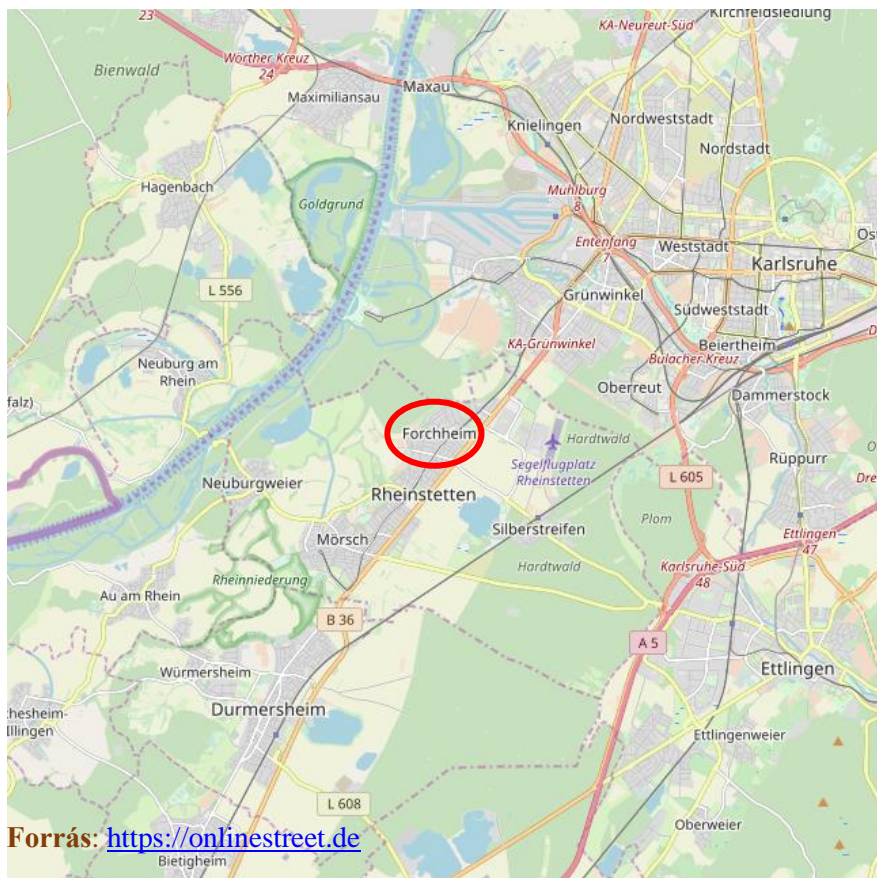
<http://www.akpool.co.uk/postcards/26917106-postcard-forchheim-rheinstetten-hauptstrasse-entenweiher-sportplatz-schule-denkmal>

Sebastian Ulzimer és **Anna Maria Winter**
Forchheimban született gyerekei a következők
voltak:

- * 1745.03.29 **Anna Maria**
- * 1746.09.22 **Johann Michael**
- * 1748.10.11 **Margaretha**
- * 1750.01.16 **Eva**

A gyerekek születésénél szerepelt, hogy **Sebastian Ulzimer** jogállása civis – polgár volt.

Megtaláltam **Sebastian Ulzimer** és **Anna Maria Winter** 1741. január 9-én *Forchheimban* kötött házasságát, itt a következő adatok szerepeltek az anyakönyvben, tehát **Sebastian Ulsemer**, aki **Andreas Ulsemer** civis fia *Forchheimból* és **Anna Maria Winter**, aki **Michael Winter** civis lánya *Forchheimból* kötött házasságot.

Sebastian Ulzimer születésének megtalálása nem volt egyszerű feladat, mert először nem találtam meg ilyen névvel **Andreas Ulsemer** fiaként, azután felfigyeltem 1721. január 20-án egy **Sebastian** nevű gyerekre *Forchheimban*, akinél hiányzott a szülők neve, kétségtelen, hogy ő volt az

ősöm, mivel a születési anyakönyvben találtam egy 1731-es bérmlási jegyzéket, itt volt egy 10 évesen bérmlált **Sebastian Ulzemer**, **Andreas Ulzemer** és **Anna Maria** fia, **Adam Carle** bérmafia *Forchheimból*.

Megtaláltam **Andreas Ulzemer** házasságát is, nőtlen volt a házassága idején 1715. január 21-én, amikor feleségül vette a hajadon **Anna Maria Kuttert**, mind a ketten *Forchheimban* éltek.

Andreas Ulzemer és **Anna Maria Kutter** esetében csak két gyereket találtam az anyakönyvben, **Andreas** 1716. május 7-én, **Sebastian** 1721. január 20-án született *Forchheimban*.

Andreas Ulzemer civis 1735. április 11-én halt meg *Forchheimban*, **Anna Maria Winter** 1750. május 16-án 72 éves korában halt meg *Forchheimban*.

Sebastian Ulzimer felesége, ősanyám, **Margaretha Lutz** esetében elég nehéz a felmenői kiderítése, mivel a házasságuknál nem szerepelt az apja neve. Én úgy gondolom, hogy **Michael Lutz** (? – 1775) lánya lehetett, mivel *Torbágyon* a 1750-es évek végétől **Michael Lutz** és két felesége, **Anna Maria** és **Franziska** gyerekei éltek csak, más **Lutz** nem élt a településen. Először 1757. február 20-án **Christoph Horn** vette feleségül **Maria Anna Lutzot**, aki **Michael Lutz** és **Anna Maria** lánya volt. A második házasságot 1759. január 11-én **Johann Lutz**, aki **Michael Lutz** és **Franziska** fia és **Magdalena Ferwagner** kötötte. A harmadik házasságot 1761. november 9-én **Johann Georg Lutz**, **Michael Lutz** és **Anna Maria** fia és **Anna Maria Missel** kötötte. **Franziska Lutz**, **Michael Lutz** második felesége 1762. február 18-án halt meg *Torbágyon*. **Michael Lutz** 1775. május 18-án halt meg *Torbágyon*.

A **Fausler** család magyarországi történetének rekonstrukciójához Zsámbék anyakönyvét, a **Hans Gallina Zsámbék** családkönyvét, **Martin Jeli Zsámbék** történetéről írt könyvét és a Family Search keresőjét használtam. Sajnos **Werner Hacker** könyveiben nem találtam meg a *Zsámbékra* kivándorolt **Fausler** családot. Az érthetőség kedvéért **Martin Fausler** testvéreiről, apjáról, anyjáról, mostohaanyjáról és két unokaöccséről is írni fogok most.

A **Fausler** család 1755-ben vagy 1756 elején jöhetett *Zsámbékra*, ekkor halt meg **Martin Fausler** anyja **Agatha Kiechler** 1756. március 17-én *Zsámbéken* 53 éves korában, **Martin Fausler** apja **Johann Fausler** (1700 – 1771) ezután elvett egy **Elisabeth** (1720 – 1773) keresztnévű nőt. Ők együtt szerepeltek a 1769-es *zsámbéki* egyházi lélekösszeírásban, **Martin**

Fausler házában laktak, velük élt **Johann Fausler** unokája **Gabriel**. **Johann Fausler** 1771. április 26-án halt meg *Zsámbékon*, az özvegye **Elisabeth** pedig 1773. május 10-én.

Johann Fausler (1728-?), **Martin** bátyja, 1756. május 23-án vette feleségül **Katharina Ummant** *Zsámbékon*. **Johann Fausler**nek két fia született *Zsámbékon*, 1757. március 24-én **Anton** és **Gabriel**. **Johann Fausler** még 1769 előtt meghalt.

1758-ban jelent meg a *zsámbéki* anyakönyvben **Martin Fausler** (1730 – 1788) és felesége **Barbara Glas** (1739-?). **Martin Fausler** és **Barbara Glas** *Zsámbékon* született gyerekei a következők voltak:

- * 1758.10.24 **Johann Georg**
- * 1761.07.18 **Maria Anna**
- * 1764.05.31 **Anna Maria**
- * 1766.07.19 **Magdalena**
- * 1769.05.25 **Barbara**
- * 1771.12.24 **Johann**

Az utolsó fiú **Paul Fausler** (1734 – 1769) és felesége **Franziska** 1767-ben jelent meg a *zsámbéki* anyakönyvben, **Anna Maria** nevű lányuk 1767. február 24-én született és 1767. április 24-én már meg is halt, még 1767. április 14-én meghalt **Gallus** nevű fiúk is. **Maria Anna** nevű lányuk 1768. február 26-án született. **Paul Fausler** 1769. október 20-án már meghalt *Zsámbékon*.

Még ismertetném ifjabb **Johann Fausler** két fiának életét, ők voltak az utolsó **Fausler**ek *Zsámbékon*.

Anton Fausler (1757-?) 1780. január 13-án vette feleségül *Zsámbékon* **Barbara Schäfert**, két lányuk ismert, **Eva**, aki 1780. december 31-én született *Zsámbékon*, azután még egy **Eva** nevű lánya született 1782. február 4-én, utána **Anton Fausler** további sorsa nem ismert.

Gabriel Fausler (1757 – 1798) elköltözött *Zsámbékról*, 1781. május 27-én *Budakeszin* feleségül vette **Katharina Königet**. 1783. november 27-én *Budakeszin* született **Barbara** lánya, utána *Torbágyra* költöztek, itt született 1786. december 27-én **Franziska** aki 1787. január 4-én meghalt *Torbágyon*, azután 1788. május 16-án újra egy **Franziska**. Ezután visszaköltöztek *Budakeszire*, itt született **Katharina** lányuk 1792. november 24-én. **Katharina König** ezután meghalt. **Gabriel Fausler** pedig 1793. április 25-én feleségül vette *Torbágyon* **Maria Pechlert**. *Torbágyon*

még két fiúk született, 1795. május 08-án **Franz** és 1798. szeptember 26-án **Jakob. Gabriel Fausler** 1798. június 13-án *Torbágyon* halt meg.

Martin Fausler és felesége **Barbara Glas** szerepelt a 1770-es *zsámbéki* lélekösszeírásban, a 192-es házszám alatt éltek, **Martin Fausler** foglalkozása pásztor volt. 1771 után legközelebb 1788. május 7-én jelentek meg. a vörösvári halálozási anyakönyv szerint ekkor halt meg **Martin Fausler**, aki ekkor *Csobánkán* élt, ekkor még élt az özvegye **Barbara Glas**, az ő halálát nem találtam meg.

A **Fausler**ek németországi származási helyére két különböző variánst találtam, később kiderült, hogy mindkettő igaz, **Hans Gallina** könyve szerint *Feldkirchből* egy badeni településről jött a család, **Martin Jeli** szerint *Schlageten* településről *Baden* tartományból.

Feldkirch Szent Mártonról nevezett temploma egykor és ma

<https://orgel-verzeichnis.de/hartheimfeldkirch-st-martin/>
https://www.leo-bw.de/web/guest/detail-gis/-/Detail/details/ORT/labw_ortsexikon/8386/Hartheim-Feldkirch

Feldkirch település ma *Hartheim am Rhein* település része, a Rajna folyó közelében *Baden* déli részén fekszik. Az anyakönyvét 1654-ben kezdték vezetni.

A nőtlen **Johann Fausler** aki *Schlageten* településről, a *Fekete erdőből* jött 1727. május 06-án *Feldkirchben* feleségül vette a *Feldkirchben* lakó hajadon **Agatha Kiechlert**, aki **Michael Kiechler** lánya volt. A *Feldkirchben* született közös gyerekeik a következők voltak:

- * 1728.12.27 **Johann**
- * 1730.11.06 **Martin**
- * 1732.06.09 **Maria**
- * 1734.01.27 **Paul**
- * 1735.12.14 **Katharina**
- * 1738.02.03 **Agatha**
- * 1739.09.15 **Ursula**
- * 1742.05.12 **Felix**
- * 1744.12.09 **Maria Anna**
- * 1747.08.26 **Susanna**

Feldkirch és St. Blasien elhelyezkedése (Google Maps). Schlageten St. Blasien része, néhány kilométerre délre fekvő apró település. Feldkirch és St. Blasien távolsága légvonalban kb. 50 km.

Schlageten falu ma *St. Blasien* település része. *Schlageten Urberg* plébánia filiája volt, anyakönyveit ott vezették, az anyakönyvek 1768-ban elégték, így **Johann Fausler** és felmenői sajnos nem kutathatóak.

Agatha Kiechler nevének két változata volt, a **Kiechler** mellett a **Kiechlin** volt a másik az anyakönyvben. **Agatha Kiechlin** 1703-as születése sajnos nem található meg a születési anyakönyvben, az apja **Michael Kiechlin** 1705-ben jelent meg először a születési anyakönyvben, ekkor egy **Anna** nevű nő volt a felesége, a családnevét nem tudtam elolvasni. 1712-ben már egy **Anna Faller** nevű nő volt a felesége, 1715-ben pedig már **Anna Schwab**, nem tudom, hogy itt egy személy három elnevezéséről van szó, vagy három különböző személyről. **Michael Kiechlin** 1737. október 7-én halt meg *Feldkirchben*.

Michael Kiechlin ismert gyerekei *Feldkirchben*:

- * 1705.05.28 **Elisabeth**
- * 1712.12.02 **Anna Maria**
- * 1715.12.18 **Michael**
- * 1718.09.22 **Katharina**
- * 1721.06.08 **Johann**

Források

- Werner Hacker: Auswanderungen aus Baden und dem Breisgau im 18.Jhd. Konrad Theiss Verlag, Stuttgart und Aalen, 1980
- Erdős Ferenc: Etyek, Fejér Megyei Történeti Évkönyv 16, Székesfehérvár, 1985
- Magyar Országos Levéltár, E 152 (Acta Jesuitica), 18 doboz, 8 fasciculus
- genealogy.net, Online Ortsfamilienbücher, Torbágy és Perbál
- Roland Schütt: Auswanderer aus Rheinstetten – Mörsch, Forchheim und Neuburgweiher – nach Ungarn, Donauschwäbische Familienkundliche Forschungsblätter, Nr.151/152, 2014 június
- Hans Gallina, Martin A Jelli: Ortsfamilienbuch der Gemeinde Schambek/Zsámbék im Ofner Bergland/Ungarn, 1716-1946, Heimatverein Schambek/Zsámbék, Nattheim, 2006
- Martin A Jelli: Schambek/ Zsámbék, Beiträge zur Geschichte und Volkskunde einer schwäbischen (donauschwäbischen) Gemeinde im Ofner Bergland/Ungarn, Band 1, Heimatverein Schambek, Gerlingen, 1996
- Székesfehérvári Egyházmegye Lélekösszeírások, www.szfvar.katolikus.hu/gyujtemenyek/leveltar/csaladfafakutatas/lelekosszeirasok
- Anyakönyvek: Mörsch, Feldkirch, Zsámbék, Torbágy,
- Family Search

Balla Anikó:

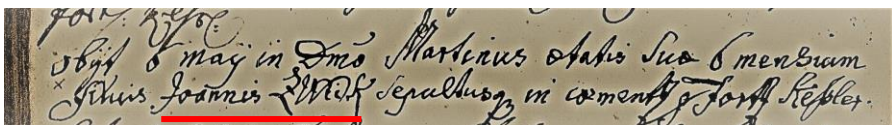
Zentai Anna operettprimadonna

Zentai Anna 1924. június 29-én született Soroksáron, 2017. január 24-én hunyt el.

Édesapja **Zentai István** 1899. augusztus 2-án Zwick Istvánként látta meg a napvilágot.

A soroksári anyakönyvekben először 1744-ben szerepel a Zwick vezetőknév, **Zwick Johann Kasper** kádár neve, akinek **Martin** nevű fia 1744. május 6-án halt meg 6 hónapos korában:

Ő a soroksári kádár dinasztia alapítója, a családokban a mesterség apáról fiúra szállt, a XX. század közepén szűnt meg.

Zwick Johann Kasper felesége **Barbara** ezután még 6 gyermeknek ad életet:

- Johann * 1749. 12. 07.
- Anna Maria * 1754. 03. 02.
- **Andreas * 1756. 05. 23.**
- Josef * 1759. 10. 20.
- Johanna * 1762. 07. 10., + 1768.11.29.
- Johann Philip * 1766. 02. 07.

A harmadik fiú **Andreas** 1781. november 21-én feleségül veszi **Stegner Kunigundét**, akitől 3 fia születik:

- **Anton * 1781. 08. 31., + 1834. 12. 22.**
- Johann * 1784. 07. 02.
- Michael * 1786. 10. 12.

A Zwick családfa tovább folytatódik, **Zwick Anton** 1807. február 9-én feleségül veszi **Purczeld Rosinát**, akitől 9 gyermeke születik:

- Andreas * 1807. 11. 15.
- Anna Maria * 1808. 12. 28.
- Rosina * 1811. 01. 20., + 1815. 12. 13.
- Anna * 1813.01.31.
- Rosina * 1817. 03. 01.
- Klara * 1819. 02. 03.
- **Anton * 1824. 07. 29.**
- Agnes * 1828.01.14., + 1829.01.25.

A művészno felmenői közül számunkra a hetedik gyermek érdekes, aki 1849-ben nőül veszi az 1827-ben született **Schneck Juliannát**. Itt is bő

a gyermekáldás, 9 gyermekük születik, valószínű, hogy 6 éri meg a felnőtt kort.

- **Johann * 1850. 01. 09.**
- Anna * 1852. 05. 18.
- Anton * 1854. 04. 19.
- Mathias * 1856. 10. 30.
- Julianna * 1861. 11. 22.
- Rosina * 1864. 03. 30.
- Eva * 1867. 01. 14., + 1867. 01. 24.
- Franz * 1869. 10. 03., + 1869. 10. 26.
- Theresia * 1871. 02. 21., + 1871. 08. 09.

A kádár mesterség továbbadása biztosított, az 1850-ben született **Johannak Hümpfner Magdolnától** 8 gyermeke születik:

- **Josef *1872. 03. 09.**
- Johann Anton * 1873. 06. 13.
- Rosina * 1874. 04. 09.
- Magdalena * 1876. 02. 27.
- Juliana * 1877. 05. 19.
- Anton * 1878. 09. 02, + 1879.10.19.
- Anton * 1881. 04. 29.

Elérkeztünk a művésznő nagyapjához, az 1872. március 9-én született **Josefhez**. **Josef** feleségétől **Drexler Annától** születik **István** nevű fia 1899.08.02-án.

Zwick István 1921. június 29-én elveszi **Márcz Máriát**, egyetlen gyermekük az 1924-ben született **Anna**.

Annát gyönyörű hanggal áldotta meg a sors. Soroksáron gyakorlásairól többféle szóbeszéd keringett. Az egyik verzió szerint édesapja a kádármester nehezen viselte lánya skálázását, ha meghallotta műhelye legtávolabbi zugába menekült, és így sóhajtott: „Csak ezt ne hallanám!”

Más forrás szerint Anna tekintettel volt édesapjára, és a Juta-dombra ment gyakorolni, ami házuktól nem messze esett.

A Színiakadémia elvégzése után 1942-46 között a Szegedi Nemzeti Színház tagja, 1950-79-ig az Operettszínház művésze, később szabadfoglalkozású előadó lett.

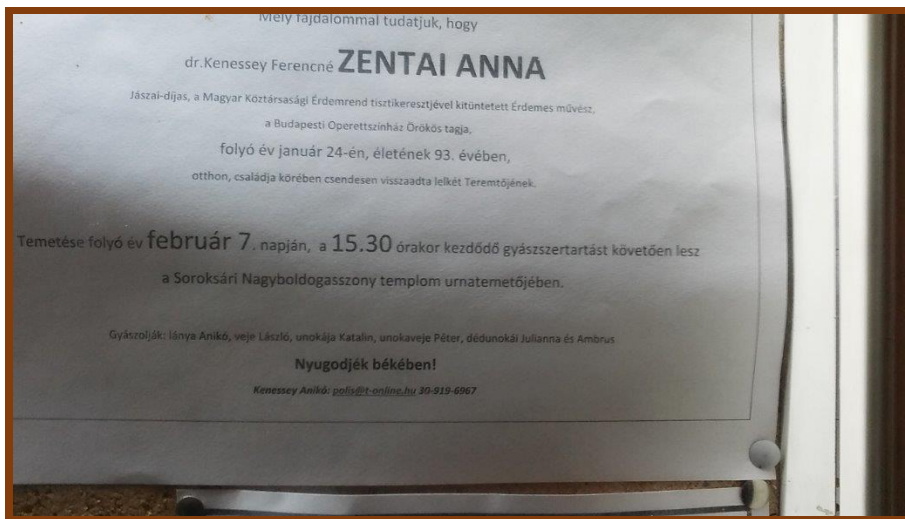
Mindig vidám, derűs személyiség volt, kollégái nagyon szerették.

1957-ben Jászai Mari díjat, 1968-ban Érdemes Művész, a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjét, 2009-ben Operett Életműdíjat vehetett át.

Kenessey Ferenc rendező férjétől egy lánya született, Anikó.

Zentai Anna sosem feledkezett meg szülőhelyéről, Soroksárról, többször fellépett a Soroksári Táncsics Mihály Művelődési Házban.

2017. 02.07-én, kívánsága szerint a Soroksári Nagyboldogasszony Plébániatemplom urnatemetőjében szülei urnája mellett helyezték örök nyugalomra.

Dr. Kenessey Ferencné Zentai Anna gyászjelentése a soroksári templomban

***A fordításokat magyarról németre készítették:
Bende György, Knoll-Bakonyi Andrea, dr. Huber Imre, dr.
Mayer János, dr. Pencz Kornél***

Német nyelvi lektorálás: Gisela Klocker

Felszentelése után egy évig gyakorló tanár volt majd négy éven át kinevezett tanár a budapesti Szent Imre gimnáziumban. 1930-ban Pécsre került és a Pécsi Nagy Lajos gimnáziumban tanított egészen az iskolák államosításáig (1948. június).

A gimnázium 1930-31. évi évkönyvében a személyi változások ismertetésében írták Oppermann Balduinról: „*szeretettel fogadtuk és sok reményt fűztünk pécsi tevékenységéhez. Hisz kötelességérzetét egy különleges indító ok is élesztgeti, amennyiben szülővárosa ifjúságát vette gondjaiba.*” Ez a szó: szülővárosa ellentétben van a családkönyvben szereplő adattal, mert Balduin atya Bosna Brodban született.

Az 1930/31. tanévben egy igazi Dlusztus diák is tanult. Az évkönyv megírta, hogy a diákok előadták „A magyar dal” monodramát és az előadásban közreműködött Dlusztus József. Felnőtt korában a Moziüzemi Vállalat jogásza volt, akkor a neve előtt már szerepelt a „doktor” szó rövidítése. Ő kutatta ki a Dlusztusokat és leszármazottaikat. Balduin atya 1930 és 1945 között a gimnázium tanulóinak tanítása mellett a következő feladatokat látta el:

- a gimnáziumban a diákokat helyi és vidéki kirándulásra vitte a tanártársaival (Kelecsényi Ákos, Módly Dezső, Dr. Horváth Adolf (a Croát), stb. A helyi kirándulások céljai az alábbiak voltak: Jakabhegy, Mandulás, Lapisi vadászház. A vidéki kirándulások célja: Abaliget, Siklós. A többnapos kirándulások célja: Budapest-Eger-Diósgyőr-Debrecen-Hortobágy; Sopron-Győr-Pannonhalma-Zirc;

- 1931-től 1945-ig a gimnázium ifjúsági könyvtárának öre volt;

- gyorsírást tanított különórában;

- a Faludi Ferenc önképzőkör vezetője;

- a vidéki tanulók pécsi lakásainak felügyelője;

- a gimnázium évkönyvének szerkesztője.

A gimnáziumi feladatokon kívüli tevékenységei:

- a Pécsi Belvárosi Katolikus Kör könyvtárosa;

- a Katolikus Lexikon részére összeállította a horvát és szlovén irodalom történetét;

- megbízott előadó az Erzsébet Tudományegyetemen horvát nyelvből, majd a horvát nyelv lektora lett.

1945 szeptemberétől én is a ciszterci gimnázium diákja lettem. Megilletődve léptem át a gimnázium kapuját, hiszen még úgy tudtam, hogy gimnazista vagyok. De aztán kiderült, hogy általános iskolai tanuló lettem.

Ennek ellenére büszkén viseltem, viseltük az egyensapkát koronás **(kép balra)** jelvénnel. 1946. január elsején kikiáltották a Köztársaságot, ekkor a címer tetejéről levették a koronát és a katolikus mivoltunkat ábrázoló jelkép **(kép jobbra)** került a címerre.

Az osztálytársaim között volt Balduin atya közelebbi rokona, Oltványi József. Ez a fiú az atya öccsének volt a fia. Az apa jegyző volt valamelyik baranyai faluban és az elvárásoknak megfelelően magyarosította a vezetéknévét Oltványira. Meg kell vallanom, hogy ez a rokoni kapcsolat a tanulmányi eredményeinken nem mutatkozott meg. Mindketten elégséges tanulók voltunk, ráadásul az én magatartásom nem volt példás.

Balduin atyával készült az osztályról csoportkép **(kép lent)** A mi osztályunkkal is kirándult az atya. Harkányba, a fürdőbe mentünk tavasszal. Mi gyerekek egyrészes fürdőnadrágot viseltünk, az Atya régimódi, egész testet fedő fürdőruhában fürdött. Délután Siklósra mentünk és megnéztük az akkor még romos várat.

1946 nyarán a szülőfalumban töltöttem víg napjaimat. Egyik nap esti szürkület idején láttam, hogy egy árok felett átívelő téglahíd oldal falából két idősebb fiú téglát emelt ki és a téglá mögüli mélyedésből két pisztolyt emeltek ki. Az egyik fegyver Frommer volt, a másik forgótáras Colt volt. Megnézték a fiúk, majd visszatették a pisztolyokat és a téglát a helyére. Én ezután egy szörnyű bűnt követtem el. Kivettem a Frommert és elvittem, vagyis elloptam. Lőszert nem volt a pisztolyhoz.

A következő tanév kezdetekor megmutattam a pisztolyt az osztálytársaimnak. Tanítás befejeztével felmentem a harmadik emeletre, a Clauzurába – a szerzetesek szobái voltak ott. Dolgom végeztével mentem lefelé és ekkor jött velem szemben Balduin atya. Az Atya rám szólt: Ferkó, add ide a táskádat. Én rögtön megrémültem. Az atya átvette a táskát, kivette belőle a Frommert, visszaadta a táskát. Nem szidott meg, csak elküldött. Másnap reggel az első óra természetrajz volt. A természetrajzot Dr. Horváth Adolf tanár úr, a Croat tanította. Feleletéssel kezdte az órát. Rám került a sor és mondta: Szeretne felelni az a hétszekundás, vörös kutyát dobáló, revolveres merénylő – Sétáló: Hány bibéje van a tőknek? – kérdezte. Én ijedten ugrottam fel és mondtam: „Tanár úr kérem, nyolc.”

„A fele a tied, ülj le” - mondta a tanár úr. Ekkor még az osztályzat

fordítva volt, mint most. A jeles volt az 1-es, a secunda, vagyis a „tök” a négyes. Feltételezem, hogy a revolver elvételének estéjén, a vacsoránál Balduin atya tájékoztatta az atyákat, hogy a Sétálótól elvett egy revolvért. Arról nincs tudomásom, hogy az atyák hogyan szabadultak meg a revolvértől.

Balduin atyától egy házi feladatomra kaptam jó érdemjegyet. A Toldiról kellett írni. A következő magyar órán fel kellett olvasnom. Erre a dolgozatra kaptam 1-est.

Idézek Kele János plébános úr Balduin atyáról adott megemlékezéséből (Dlusztus család krónikája 1979):

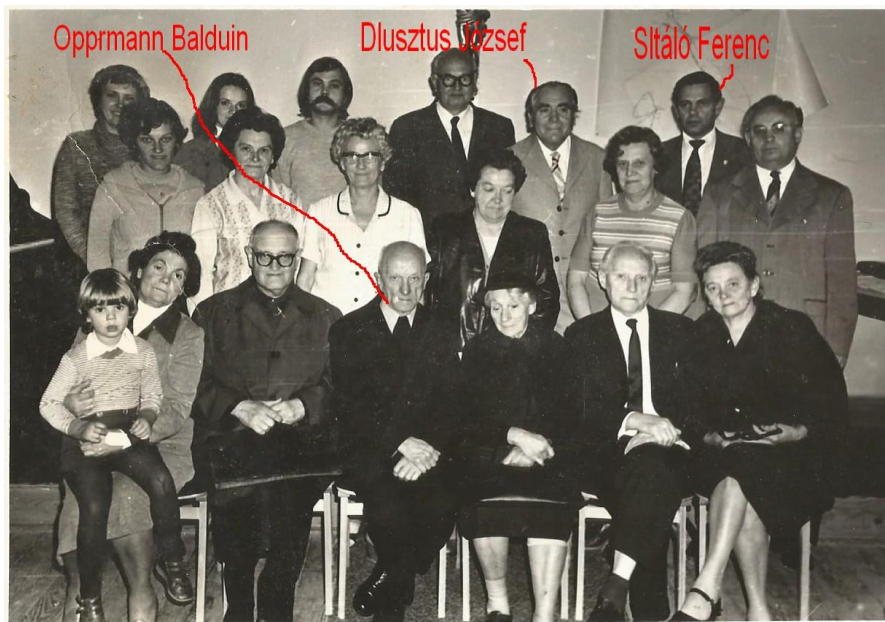
„Tizennyolc éven át sok száz diákot oktatót nem csupán szavaival, de sokkal inkább szerény, kevésbeszédű, de mindig valami lényegest mondó magatartásával. Az óráin, soha nem kiabált. Tanítványai oly nagyra értékelték ezt a magatartást, hogy az ő óráin becsületből jól viselkedtek. Az óráközi szünetekben szívesen sétált az iskola udvarán, vagy a folyosóin. Ilyenkor breviáriumot olvasott, vagy rózsafüzért imádkozott. Délutánonként gyakran találkozott vele az utcán, amint a ciszterek reverendájában, kapával a kezében, az édesapjához sietett, akinek a szőlőművelésben segédkezett.”

1948-ban az iskolák államosításával kezdődött az a nagy változás, amely a szerzeteseket kiemelte megszokott életritmusukból, később pedig még a rendházból is. Balduin atya először a Pécs-gyárvárosi plébániára járt ki mint kisegítő segédlelkész. 1950-51-ben néhány hónapig Németiben volt önálló lelkész, majd innen Alsószentmártonba került plébánosnak. Tíz éven át dolgozott itt. Nemcsak mint lelkipásztor buzgólkodott, de itt tudta megvalósítani azt az igénytelen, szegénységet kedvelő és önként vállaló szerzetesi életet is, amire mindig vágyakozott. Elveivel sorkosztra járt, de ezt állami részről nem vették jónévvvel. Ezért saját maga vezette a háztartását is. Takarított, mosott, vasalt, főzött, de emellett ellátta a filiákat is, ahová gyalog, vagy kerékpáron közlekedett télen-nyáron egyformán. A hívei felerészben horvátok, felerészben cigányok voltak. Nem tett különbséget köztük. Ha arra érdemes családdal találkozott, elfogadta a meghívást cigány családoktól is. A szentmártoni hívek szentnek tartották és tartják ma is!

Az orvos tanítványok figyeltek föl arra, hogy nem maradhat tovább ilyen körülmények között. Rogács püspök úr az ő kérésükre helyezte át 1966-ban káplánnak Mohácsra. Mohácsról Szekszárdra, majd Dunaföldvárra került. 1972-ben levelet írtam neki és megkérdeztem, hogy eljönne-e hozzánk

Pécsre. Nagyon kedves levélben válaszolt, hogy ha megelégszünk az ő szerény képességeivel, akkor szívesen jön. Így került a Pécs-gyárvárosi plébániára, ahol hét éven át dolgozott. Hallgató szerénysége, szívós lelkiismeretessége, a hittanos gyerekekkel való szíves foglalkozása és a gyóntatószékben megtapasztalt szigorúan-jóságos, megértő szíve itt is hamar feltűnt és megbecsülést szerzett neki. 1975-ben ünnepeltük az aranymiséjét. A hívek igen nagy számmal vettek részt a ritka jubileumon.

„1978-ban betegeskedni kezdett. Augusztusban májműtéten esett át. Az orvosok már akkor látták, hogy nagy a baj s talán még egy éve van vissza. Bár nem beszélt róla, látszott rajta, hogy ő is sejtí a valóságot. Pontosan

Dlusztus család találkozója valamikor a 70-es években

egy évvel a műtét után újra kórházba került és rohamosan legyengült. 1979 szeptember elején hazahoztuk a kórházból, hogy itthon haljon meg. 1979 szeptember 6-án, 18 óra 13 perckor dobbant utolsót a szíve. Feladtuk rá a szerzetesi ruháját. Volt növendékeinek és híveinek hatalmas serege vette

körül, mikor Dr. Cserhátim József püspök úr szeptember 14-én a ciszterek pécsi kriptájába örök nyugalomra kísérte.”

A második ciszter atya, akiről beszélek **Dr. Éber Gyula Alán** atya. Alán atya a hittant tanította, és a cserkész parancsnokom volt. Ez az egyik ok volt, ami miatt írok róla. Van még egy másik ok, ami hamarosan kiderül az elbeszélésemből.

Ott kezdem, hogy hallottam Alán atyáról, hogy belefulladt a Balatonba, miután a szerzetesrendet feloszlatták a kommunisták.

Az Éber családról tudtam, hogy bajai illetékességűek. Az Éber család feje idős Éber Sándor festőművész volt és gyermekei közül két festőművész nőtte ki magát. A fiatalabb ifjú Éber Sándor műtermében is megfordultam és vásároltam két festményt, részletfizetésre: a Sugovica és Rezét című alkotásokat. Ifjú Éber Sándor leánytestvére is festőművész volt, egy fiú testvére pedig a szülőfalum állatorvosa volt, Dr. Éber Géza, aki apám jó barátja is volt.

Az Éber család, 1932

Állnak: Éber Géza, ifj. Éber Sándor, Éber Gyula, Éber László

Ülnek: Éber Erzsébet, Éber Anna, Éber Sándorné, id. Éber Sándor, Éber Margit

Amikor az Éber házból emlékház lett, akkor is voltam a műteremben a 2010-es években. A műteremben volt a családról egy füzet. Ez a füzet a bajai Türr István Múzeum gondozásában jelent meg. A füzetben látható a műterem és egy fénykép a családról.

Gondoltam egy merészet és e-mailben kértem a múzeumtól adatot Alán atyáról. Vártam, vártam, de nem kaptam választ. Aztán 2017.április 20-án jött e-mailben a válasz Éber Orsítól.

„Tisztelt Uram!

A Bajai Türr István Múzeumhoz írt levelére szeretnék röviden válaszolni, az Éber családdal kapcsolatos kérdésekre.

„Én az Éber-emlékház kurátoraként sok információval rendelkezem, mindezek mellett természetesen a személyes kapcsolatom is feljogosít arra, hogy válaszoljak. A Bácsbokodon Ön által ismert Dr. Éber Géza leánya vagyok – Éber Orsi. Ennek kapcsán ismertem a kedves szüleit és Mária nénivel jó kapcsolatunk volt édesanyámmal együtt.

ifj. Éber Sándor nagybátyám kb. 35 éve vezetett be az emlékház kialakításának, gondozásának munkálataiba, közben az Ő halálát követően a Múzeum szervezetébe került az emlékház, azt hiszem szerencsés változást hozott ez akkor.

Alán (Gyula) nagybátyámmal töltött idő sokkal kevesebb volt, és inkább gyermeki kapcsolat.

Baján a ciszter rendházban – amely most a rend bajai szálláshelye - nyílt egy kiállítás az Éber család festőinek, valamint Alán atya kötődése kapcsán.

Alán bátyám a rendi iskola államosítása után, még az ifjúság pécsi szerveződésébe részt vállalt, de a megfigyelések szükségessé tették a Dunántúlra való visszavonulását. A Nagy Lajos Gimnázium 2016-os évkönyvében a 100. születési évforduló kapcsán egy átfogó életrajzot közölnek róla.

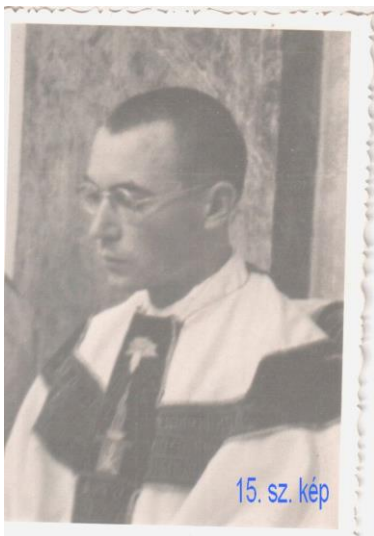
Borzaváron, Hercegfalván lelkészként tevékenykedett. Életének utolsó szakaszát Budapesten, Balatonfenyvesen töltötte. Mindvégig fenntartva a fogadalmát, a ciszteri érték mentén az ifjúság nevelése mindenkéfelett.

Halála mindenkit tragikusan sújtott, esti imádságait a nyílt vízen végezte jó idő esetén.

1971.08.30-án a nyílt vízen tért meg teremtőjéhez. Zárójelentésében halál okaként infarktust jelöltek meg. Amennyiben az évkönyvet nem sikerül elérni, egy kivonatot küldök az Éber Alán hittanáráról készült írásról.

Nagyon szép ifj. É. S. képei vannak.

Tisztelettel: Éber Orsi”

Orsi ezek után megadott minden adatot Alán atya életéről.

Alán atya 1916. február 9-én született. A középiskoláját feltételezem, hogy a bajai III. Béla Ciszterci Gimnáziumban végezte el. 1934. augusztus 29-én novícius, ideiglenes fogadalom tételt tett. 1935.

augusztus 30-án örök fogadalomra került sor Zircen. 1940 augusztus 30-án pappá szentelték. 1941. július 13-án Rómában van, ott végezte teológiai tanulmányait. Alán atya első miséjét Baján tartotta 1941.júliusában. 1941 vagy 1942-ben Pimtér Enikő unokahúga elsőáldozásán látható. Enikő a Pécsi Orvostudományi Egyetemen tanult és az öcsém csoporttársa volt. 1969-ben vagy 1970-

ben egy temetésen látható.

Alán atya a Baján folyó vizek ellenére nem választhatta a vízi sportot (úszás, vízipóló), mert fiatal korában gyermekparalízis támadta meg és egész életében sánta maradt. Betegsége ellenére a kajajos evezést választotta.

Alán atyát Pécsre helyezték, ahol hittant tanított, ifjúsági hitszónok, a Mária Kongregáció prézese (egyesületek pap elnöke), a 47. számú Szent László cserkészcsoport parancsnoka volt.

A gimnáziumi beiratkozásom után jelentkeztem cserkésznek. A Szarvas őrbe kerültem, őrsvezetőm a VI-os Hamerli József volt. Később átszervezték az őröket és én a Zerge őrbe kerültem, őrsvezetőm a VI-os Görgényi György lett.

Dr. Éber Alán egyik érdeme, hogy ő kezdeményezte a gimnázium uszodájának megépítését. A megvalósítás érdekében bált rendeztek a gimnáziumban, melynek bevételét az építkezés megindítására fordították. Az uszoda elkészült. A ciszter tanári kar legkisebb szerzetese Gergely Jákó atya volt. Heccelték az atyát, szájába adták a kérdést: „*kis víz is lesz*”?

Valamelyik tanévben (1945 szept-1946) a cserkészcsoport gyalogmenetben, vidáman énekelve (cserkész induló, János bácsi a csatában) értünk a Remete-rétre és ott számháborúztunk.

A szerzetes atyák tanításában 1948 júniusáig volt részünk.

Dr Éber Alán neve a Pécsi Állami Nagy Lajos Gimnázium 1948/49. évi évkönyvében is olvasható: „önálló hitoktató, rk. hittan”.

Az 1946. évben betiltották a cserkészmozgalmat. Ennek ellenére azt tovább folytatták titokban.

A ciszterci rend feloszlatása után Pécsen maradt Dr. Éber Alán és Kelecsényi Ákos, ők folytatták titokban a cserkész mozgalmat, míg a pécsi rendőrség és az ÁVH tudomására nem jutott, árulás révén. A pécsi ÁVH akkori parancsnoka Komlós János százados volt a későbbi Mikroszkóp Színház igazgatója. Egy cserkész elárulta az illegális táborozásokat. Alán atya tudomást szerzett az árulásról és elmenekült Pécsről a Bakonyba, ahol Borzavár plébánosa lett.

Alán atyát 1951-ben az ÁVO bebörtönözte, majd 1958-ban internáló táborba küldte. Szabadulása után Balatonfenyvesen töltötte nyugdíjas éveit, 1971. augusztus 30-ig, amikor is „nyílt vízben tért meg teremtőjéhez” (Éber Orsi). Zárójelentésében a halál okaként infarktust jelöltek meg.

Az atyát Baján a Rókusi temetőben az Éber Mauzóleumban temették el.

1948 júniusában a Nagy Lajos Gimnáziumban megszűnt a ciszter szerzetesek tanítása. Én akkor fejeztem be a VII. osztályban a tanulást. Egy tanévre a „Pécs-Megyeri kertvárosi állami együttes oktatású általános iskolába” iratkoztam be a VIII. osztályba. Többen voltunk a ciszterből a kertvárosi általános iskolába szorult diákok, VI. osztálytól a VIII.-ig.

A következő ismertetésemben személyes élményeimről számolok be. Nem dicsekvésről szól az emlékezőm, hanem velem és osztálytársaimmal történekről.

A VIII. általánost sikeresen elvégeztem és 1949 júniusában jelentkeztem az Állami Nagy Lajos Gimnázium humán tagozatára. Felvettek. Örömmre szolgált, hogy az osztálytársaim egy része Oppermann atya tanítványai voltak, a másik része a párhuzamos Gombás Miksa atya osztályából jött. A harmadik része más iskolákból érkezett.

Két világi tanár is tanított a ciszterben, akik tovább tanítottak az Állami Nagy Lajos Gimnáziumban: Czéh László testnevelő tanár és Dr. Dalnoki Jenő fizika tanár.

Másodikos gimnazista koromban egy új fiú került az osztályba. Mint kiderült 1944-ben szüleivel elhagyták szülővárosukat, Szabadkát. Az osztály befogadta az új fiút szellemessége, barátságos magatartása, jó tanulmányi eredménye miatt. Ez az új fiú – elmondhatom a nevét – Angyal Ferenc - egyik tízperces szünetben félrehívott és megkérdezte: ugye te a ciszterbe jártál? Igennel feleltem.

Ő ezután azt mondta, hogy vannak nála vallásos könyvek, majd megkért engem, hogy vegyem át a könyveket megőrzésre, mert lehet, hogy náluk a rendőrség házkutatást fog tartani. Ha megtalálják a könyveket, abból nekik bajuk származik. Én elvállaltam az őrzésüket és kértem, hozza el hozzánk. El is jött, hozta a bélyegzéssel ellátott könyveket, de hozott más könyveket is, amelyekben nem volt bélyegző. Ezen könyvek a következők voltak: Maxence Van der Meersch: „Emberhalászok” és Carnegie: „Vezérférfiúság”. A fiú látogatása alkalmával beszélgettünk. Elmondtam, hogy cserkész voltam a ciszterben.

Pár hét múlva mondta, hogy jó volna más osztálytárssal találkozni, bizalmasan. A találkozás helye az egyik osztálytárs albérletében lesz a Tettyén, a vendéglőtől nyugatra levő házsorban: A Quintus villában. Quintus férfi kalapkereskedő volt. Üzlete a Városháza Király/Kossuth Lajos utca sarkán volt, ma egy borozó üzemel itt.

Össze is jöttünk egy nap, úgy délután 5-6 óra körül. Az egyik fiú szlávokról tartott előadást. Ezzel kapcsolatban Trianonról beszélgettünk és elítéltük ezt a gonosz döntést. 8 óra felé váltunk el, de megegyeztünk, hogy egy hét múlva újra találkozunk. Az újabb találkozón a Szabadkáról jött fiú megkérdezte, hogy hiszünk-e Istenben, járunk-e templomba. Igennel válaszoltunk. A harmadik találkozóra egy fiatalember is jött. Bemutatkozott, de csak a keresztnevét mondta meg, György. Ő vette át a szót és az istenhitről beszélt velünk. A legközelebbi találkozón egy 25-30 éveiben járó férfi jött, aki bemutatkozáskor csak a keresztnevét (Frigyes, Frici) mondta meg, de elmondta, hogy jezsuita pap. Róla az 1960-as években tudtam meg, hogy ki is volt. Az ismeretet a Pécsi Geodéziai Vállalat

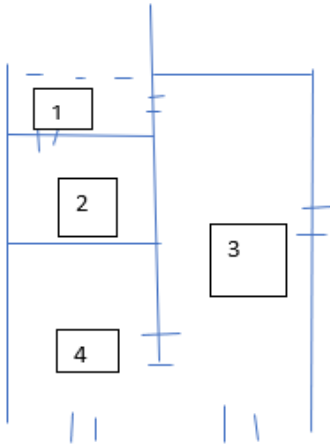
titkárnője hozta tudomásomra. A titkárnő előző munkahelye a Komlói Bányatröszt vezérigazgatójának, Vas Zoltánnak volt a titkárnője. Vas Zoltán lejárt a bányába és találkozott egy férfival, akiről lerítt, hogy nem bányamunkás. Megkérdezte a férfit, hogy mivel foglalkozott azelőtt, aki elmondta, hogy ő jezsuita pap. Vas Zoltán ezek után intézkedett, hogy az atya felkerüljön a titkárságára. (Ezt a tényt sem Vas Zoltán a „Betiltott Könyvem”-ben, sem Moldova „Tisztelet Komlónak” című könyvében nem említette.) A találkozó végén az egyik fiú bejelentette, hogy ő baptista és többet nem jön az összejövetelekre. A baptista fiú (Meláth Ferenc) az osztályban nem mondta el, hogy ő miben vett részt.

Az összejövetelek rendszeressé váltak. Megegyeztünk, hogy a találkozóról senkinek nem fogunk beszélni. A találkozók rendszeressé váltak, csak a helyszínek változtak, legtöbbször magánlakásokban jöttünk össze: Tiborc utca, Zólyom utca (itt egy vörös hajú fiú volt a házigazda. Érettségi után jogi egyetemre járt, a rendszer váltás után Piti Zoltán titkára volt, majd felkerült Pestre valami mezőgazdasági szervezet titkára lett, Ekkor tudtam meg a nevét: Mihály Lajos). További találkozások színhelye volt még a Gyulai Pál utca, Fábrián Béla út (itt az Orvostudományi Egyetem turista klubjának volt épülete (már lebontották).

A Gyulai Pál utcai lakásban én laktam és adtam helyet a találkozóknak. A ház tulajdonosai az anyai nagyszüleim voltak. Csodálkoztak a találkozózn részt vevő személyeken, látták, hogy civilben egy pap is jött. Féltek, de nem tiltakoztak.

Novemberben a szabadkai fiú felvetette, hogy a hétvégén – szombat délután - menjünk kirándulni. A cél a Hidasi-völgy, ott van egy menedékház, ott fogunk aludni. Vasárnap jönnénk haza. Van kedvünk kirándulni? – kérdezte. Igennel válaszoltunk. Autóbusszal utaztunk Komlóra. Csatlakozott hozzánk a B. osztályból is egy fiú. Komlón az autóbusról leszállva gyalog mentünk a Zobák-pusztai elágazásig, innen Magyarereggy felé haladtunk tovább kb. 800 métert. Itt jobbra fordultunk és beértünk a Hidasi-völgybe. A gyalogút a völgyben folyó patak mellett van. Amikor a patak mellet gyalogoltunk sötét volt és csöpögött az eső. Visszaemlékezésem szerint kb. 2 kilométer után értünk úti célunkhoz, a menedékházhoz. Úgy emlékszem ez a menedékház a Pécsi Orvostudományi Egyetem hallgatóinak turistaháza volt. Az egyesület vezetőségének tagja volt a szabadkai fiú bátyja, Angyal Tibor. Tőle kaptuk meg a menedékház kulcsát. A rendszerváltás után a 400-as labor vezetője lett.

Emlémem szerint a menedékház alaprajza így nézett ki

- 1) terasz
- 2) konyha
- 3) nagy szoba
- 4) kisebb szoba

A menedékház nagyobbik szobájában volt egy kályha, mellette száraz tűzifa. A szoba egyik sarkába szalma volt szórva, alvás céljából. A szobába betérve leraktuk a hátizsákokat, tüzet gyújtottunk, majd vacsoráztunk. A vacsorához a vizet a patakból merítettük. Vacsora után beszélgettünk, énekeltünk: népdalokat, a Bunkócskát, cserkészindulót. 10 órakor takarodó volt. Előtte megbeszéltük, hogy felváltva őrseget állunk éjjel, két óránként volt a váltás. Reggel hét órakor volt az ébresztő. A patakban mosakodtunk. Hideg volt a víz. Reggeli után tűzifa után néztünk és pótoltuk az elhasznált fát. Ezek után beszélgettünk: felidéztük a cserkész tűzparancsolatot és cserkész jeleket (síp, kar, ábrák /földön, fára rögzítve, stb/). Délután gyalog mentünk Komlóra, mert az egyik osztálytársunk szülei Komlón laktak a Sallai utca első emeletes házában. A szülők kedvesen fogadtak, megpihentünk és gyalogoltunk a régi Komló-Mánfai úton. Mánfán a Pécsi úton mentünk párszáz métert, majd az országútról délre fordultunk, felkapaszkodva a domboldalra. Innen betértünk egy völgybe. Ez a völgy párhuzamos a Pécs-Komlói országúttal. A völgyön végig haladva György aknánál értünk Pécsre. Innen a Hősök-terére gyalogoltunk az autóbusz végállomásig.

A Hidas-völgyi kirándulást többször megismételtük összel-tavasszal. Egyszer tettünk kivételt, amikor a cél Püspökszentlászlón keresztül a Zengő volt a cél. Erre a kirándulást szokás szerint szombat délután került sor. Vonattal utaztunk Hosszúhetényre. Leszállva a vonatról

a falu közepéig gyalogoltunk. Egy mellékutcában folytattuk utunkat. Az utcát elhagyva az út földes útra változott, keresztezve egy kis patakot. Amikor a faluba értünk, a tehenek éppen tértek haza a legelőről és az asszonyok nekiláttak a fejéshez. Mi bementünk az egyik portára és vettünk frissen fejt tejet és helyben sült házikenyeret. Ez volt a vacsoránk. A falu végében az elhanyagolt, gazda nélküli püspöki nyaralóban letanyáztunk. Az épület egyik szobájában szalma volt a padlóra szórva, azon aludtunk. Másnap a püspöki nyaraló letiport parkján keresztül délkelet irányban folytattuk utunkat a Zengőre. A Zengőre felérve honvédekkel találkoztunk. Ezeknek a honvédeknek a légi megfigyelés volt a feladatuk. Tiszt nem volt velük. Barátságot kötöttünk és kértük, mutassák meg a puskájukat. Áadták a „dióverőjüket”, sőt felajánlották, hogy lőhetünk. Ugyanis volt nekik „dugi” lőszerük. Mindegyikünk lőtt egyet, majd barátsággal elköszöntünk, folytattuk utunk a pécsváradi vasútállomásra.

A gimnáziumi harmadik évem végén nagy kirándulást terveztünk Harácsmezőre. A kirándulást egy hetesre terveztük. Szokás szerint vonattal utaztunk Hosszúhetényre és onnan Hetény falun, Zobák-pusztán, Hidasivölgyön, Kisújbányán keresztül, az Óbányai-völgyben folyó patak mellett gyalogoltunk Óbányáig, és az Óbánya előtti ösvényen kapaszkodtunk fel Harácsmezőre. A táborozás kitűnően sikerült, sok vidámsággal.

Az élmezőssel eleinte volt kellemetlenség. Zöldborsót vittünk magunkkal. A borsó benn volt a hüvelyben. Mikor meg akartuk főzni, bontani kezdtük a hüvelyeket, majd láttuk, hogy a borsó tele van kukacokkal. Mi nem estünk kétségbe, a patak vizében megmostuk a kifejtett borsót és megfőztük levesnek. Éjjelre váltással őréséget tartottunk. A nappalt vidáman töltöttük. A fényképeket a csapat vezetője készítette, ő soha nem fényképezkedett. A záró képen látható fiúk neve: balról jobbra: Gálos Csaba (felnőtt korában általános iskolai tanár), Angyal Ferenc (jogi doktor, ügyvéd), Sétáló Ferenc (földmérő mérnök), Krippel János (KTSz vezetőségi tag, fia Krippel Zoltán, a rendszerváltás utáni első pécsi polgármester a SZDP, vagy a FIDESZ színében. Az egyik nap estefelé öthat fiú érkezett egy fiatalemberrel. A csapat érkezéséről a vezetőnk tudott. A Tiszántúlról érkeztek, pontosabb tájékoztatást nem kaptunk. A fiúk elmesélték, hogy a Bakonyba tartanak és ott egy nagy keresztet fognak felállítani fából. Másnap tovább mentek.

Negyedikes koromban feladatot kaptunk. Mindegyikünk feladata volt: hozzon mindegyikünk egy új csapatot. Én teljesítettem a feladatot. A csapatom tagja lett az öcsém és az ő barátja. Velük mentem egy szombat

délután kirándulni a Hidasi-völgybe. Ottlétünkkor megjelent egy leány csapat idősebb nő vezetésével. A lányok a Leőwey Gimnázium tanulói voltak. Később megjelent a már ismert atya is. A lányok a kisebbik szobát foglalták el. Elhelyezkedésük után bejöttek a nagyszobába, beszélgettünk, énekeltünk. Este 10 órakor volt a takarodó. Vasárnap reggel szentmise volt, gyónás, áldozás. A lányok a délelőtti folyamán egy keresztet kerestek meg. Elbúcsúztunk tőlük és elindultunk haza. Az utat hazafelé gyalog tettük meg az alábbi útvonalon: Zobák-pusztá, Kolmó városon keresztül a Mánfa melletti Árpád-kori templom, Cifra malom, Kőlyuk. A Kőlyuk melletti Cserkész forrás vizéből pótoltuk a kulacsok tartalmát, Kantavári romok, Dömör-kapu, Tettye, Kertváros.

Negyedikes koromban társaimmal már nem találkoztunk, mert megtudtuk, hogy a hasonló tevékenységben foglalkozókat figyeli az ÁVH.

Érettségi után 1953-ban dolgozni mentem, a fiúkkal nem találkoztam. Munka mellett a népi táncosokhoz szerettem volna csatlakozni. A Mecsek Táncegyüttes a Városháza Széchenyi-téri oldalán lévő kis teremben jöttek össze. Beléptem a terembe és meglepetésemre ott táncolt György és vele egy lány, akit a Hidasi völgyben láttam. Ekkor tudtam meg a nevüket: Várhídi György és Szibert Mária, becenevén Sziszi.

1954 őszén bevonultam katonának. Leszerelés után a Citrom utcában találkoztam a szabadkai diáktársammal. Ő egy pincében sokszorosítással foglalkozott. Elmondta, hogy a papi szemináriumban teológiát tanul azért, hogy ne hívják be katonának. Meg is úszta a katonaságot és sikerült neki a jogi egyetemen levelező úton tanulni. Diplomázott és az akkori Kossuth Lajos utcában, a Zalogház melletti emeletes épületben működő ügyvédi közösségben dolgozott. Ő csak vállalati üdülők jogi ügyeit intézte. Egy idő után Budapestre került. Később egy osztálytalálkozón mondta el, hogy összeütközésbe került a pécsi pártbizottsággal, ezért költözött Pestre. Ekkor a Budán működő Hegyvidék ügyvédi közösség tagja volt és ott is üdülők szervezésével, jogi ügyeivel foglalkozott.

A szabadkai fiú a rendszerváltás utáni osztálytalálkozón mondta el, hogy találkozott Mádl Ferenc köztársasági elnök úrral. Bizalmas beszélgetés során elmondta a köztársasági elnök, hogy ő is részt vett az alvó cserkészlet tevékenységében.

Az öcsém a gimnáziumi éveiben folytatta az összejövetelekben a részvételt, de kirándulni nem voltak.

1955-ben lebukott egy Csonka nevű plébános, aki foglalkozott a fiúkkal. A lebukás árulás miatt következett be. A csoportbeli fiúk közül

csak egy fiú került börtönbe. Ő később a Pécsi Nemzeti Színház karnagya lett, Károly Róbert.

A betiltott cserkészélet titokban történő elindításáról, elindítójáról nincs tudomásom. Valakik bíztak abban, hogy a kommunizmus utáni időben szükség van olyan nőkre, férfiakra, akik katolikus, jó értelemben vett konzervatívizmusban fognak kisebb, nagyobb szerepekben tevékenykedni. Hogy ez a terv sikerült-e, ezt majd valakik eldöntik.

Ajánlom, hogy az AKuFF Hírmondó mindkét nyelvű változatát lapozzák át, mert vannak hirdetések, fényképek, amik nem, vagy más formában találhatóak meg a bennük, adott esetben még az írások tartalma is különbözhet.

Dr. Mayer János:

A fa ismeretlen ágai – kalandozások egy bácskai sváb család történetében

*„Én úgy vagyok, hogy már száz ezer éve
nézem, amit meglátok hirtelen.
Egy pillanat s kész az idő egésze,
mit száz ezer ős szemléltet velem.*

*Látom, mit ők nem láttak, mert kapáltak,
öltek, öleltek, tették, ami kell.
S ők látják azt, az anyagba leszálltak,
mit én nem látok, ha vallani kell.*

*Tudunk egymásról, mint öröm és bánat.
Enyém a mult és övék a jelen.
Verset írunk - ők fogják ceruzámat
s én érzem őket és emlékezem.”*

(József Attila: A Dunánál)

Bevezetés

Bezdán és Csátalja (édesapám, illetve édesanyám szülőhelye) tulajdonképpen nincs messze egymástól; ma félóra sem kell ahhoz, hogy egyik településről a másikba eljussunk. A két településen élők között ennek ellenére is igencsak ritka volt a házassági kapcsolat még 1920 előtt is, amikor a két helység még egyazon országhoz tartozott. Az 1945 előtt homogén német falunak számító Csátalja és a magyar többségű, de alig 10%-nyi „sváb” lakossággal is bíró Bezdán lakosai többnyire saját közösségen belül kötöttek házasságokat, ha mégsem így történt, akkor ezeket a kapcsolatokat főként gazdasági, vallási és etnikai szempontok motiválták. A föld- és szőlőművelő sváb falu kapcsolatrendszerében inkább a hasonló adottságú települések lakói jelentettek alternatívát, a gazdag iparos-, kereskedő-, kézműves réteggel (melybe ottani őseim egy része is tartozott) is bíró mezőváros sok szempontból más világot jelentett. Így aligha túlzunk akkor, ha az állítjuk, hogy ha nincsenek a második világháborút követően a magyarországi és jugoszláviai németiséget sújtó kollektív büntetések, etnikai tisztogatások, akkor ez a két pólus sohasem találkozik egymással. Édesapám családja ugyanis 1946-ban – bár néhány

évvel korábban a helyi nacionalista németek is kitaszították őket maguk közül – életét mentve, lényegében minden vagyonát hátrahagyva menekült Magyarországra a titói Jugoszláviából, hogy aztán kitérők után Bátmonostoron kezdje újra az életét. Édesanyám közvetlen családja pedig több szerencsés véletlen egybeesésének köszönhetően kerülhette el az erőszakos kitelepítést (bár a rokonság nagy része távozni kényszerült), és a lakhelyükön maradhattak. Ők ketten egy harmadik településen (Dávodon) találtak egymásra, ahol pedagóguspályájuk elején mindketten dolgoztak.

Ebben a dolgozatban azonban nem az ő történetüket szeretném megírni, hanem azokét az ősökét, akiknek az emlékét már sírkövek sem őrzik, legfeljebb néhány kopott anyakönyvi bejegyzés, népszámlálási adat. Ez a feladat a családtörténeti vonatkozásokon túl azért is érdekes lehet, mert tendenciákat mutat a 18-19. századi, forrásokkal kevésbé dokumentált népmozgásokra, az egyes sváb települések közötti házassági, gazdasági kapcsolatokra, névadási szokásokra is. Egyúttal igyekeztem a források (anyakönyvek, népszámlálási adatok, összeírások) alapján ellenőrizni néhány, a családi emlékezetben megőrzött információ hitelességét. Miután mind apai, mind anyai ágán német eredetű családból származunk (sőt, az eddig feltárt ősök között csaknem kizárólag német családnevek vannak), szerettem volna minél több olyan közvetlen felmenőig eljutni a családfán, akiről tudható, hogy a 18. század folyamán vándoroltak be Magyarországra.

A kutatómunka során felhasználtam valamennyi, a családtörténetben szerepet játszó település (*Csátalja, Bezdán, Bácsalmás, Kollut/ Küllöd, Gákova/ Gádor, Gara, Vaskút, Hajós, Nemesnádudvar, Sztanisics/ Őrszállás, Regőce/ Ridjica, Apatin, Hódság*) többnyire németországi kutatók által összeállított ún. *családfakönyvét* (Ortssippenbuch, Familienbuch), betekinttem a kalocsai érseki levéltár online adatbázisaiba (archivum.asztrik.hu), több települési monográfiába és szülőföld-emlékkönyvbe (*Heimatbuch*), és időnként a *familysearch.org* oldal adataira is támaszkodtam. Az idők folyamán egyre terebélyesedő – és emiatt egyre kevésbé áttekinthető – családfa megszerkesztéséhez az *Ahnenblatt* nevű családfakészítő programot használtam. A végeredmény megszületéséért mindenképp köszönet illeti *Dr. Pencz Kornélt*, a Magyarországi Német Családfakutató Egyesült (AKUFF) elnökét, valamint *Frei Nándort*, a Magyarországi Német Információs Központja könyvtárosát.

Miután családom apai és anyai ágának története az 1945 előtt időszakban még véletlenül sem találkozott össze, így célszerű ezeket külön-külön áttekinteni. A két ágon összesen 9-10 generációra visszamenőleg több mint 500 közvetlen őst sikerült kikutatnom, köztük sok olyat is, aki a 18. századi telepések közé tartozott. Megjegyzendő, hogy a kutatás során nagyrészt csak a közvetlen felmenőket vettem figyelembe, ui. a gyermekek, testvérek magas száma miatt egy idő után a viszonyok teljesen áttekinthetetlenek lettek volna. Mielőtt az ősök rekonstruált útjának bemutatkozására rátérnék, szükségesnek látszik egy rövid áttekintés a bácskai németek telepítéstörténetéről, amely az alább következő családtörténet kontextusát adja.

Németek a Bácskában

A „bácskai kerület” az 1699-ben megkötött karlócai békével került vissza Magyarországhoz, bár még sokáig ún. határőrvidék maradt. A későbbi Bács-Bodrog vármegye nagysága 10 781 km² volt. A terület a török hódoltság ideje alatt csaknem teljesen elnéptelenedett. A Bácska falvainak nagy része az Udvari Kamara tulajdonába került, a területtől északra, illetve nyugatra fekvő vidékeket magyar nagybirtokosok, illetve a kalocsai érsekség szerezte meg.

Ezeken a földesúri birtokokon történtek a környék első német („sváb”) telepítései: *Grassalkovich Antal* 1722-ben *Hajósrá*, 1724-től *Nemesnáduvvarra*, míg *Ráday Imre* 1723-ban *Hartára* telepített német parasztokat. E területek történeti értelemben nem tartoztak a Bácskához; ám a következő évtizedekben létrejött német telepés-falvak első lakói nem csak a birodalomból, hanem a rövid idő alatt telítetté váló Duna-Tisza közti birtokokról is érkeztek.

A bácskai kamarai birtokok újratelepítése csak az 1720-as években kezdődött *Csátalja* (akkor: Csatalja) kolonizációjával (1729). Csátalja mellett 1748 előtt csak *Bácsújlak* (Novoselo, 1733), *Apatin* (1739) és *Futak* (Futok, 1702-től) benépesítése zajlott ebben az időszakban. A telepések nagyrészt földművesek voltak, de az eredetileg kézműves szakmát űzők jó része is áttért a földművelésre, ugyanis termékeinek nemigen tudtak piacot találni.

A bácskai birtokok tömeges kolonizációja akkor indult meg, amikor 1748-ban Grassalkovich Antal lett a Magyar Udvari Kamara elnöke. E a telepítési hullámnak két nagyobb szakasza volt: az első 1749-

62, a második 1763-71 között zajlott. Az egyre hatékonyabb toborzómunkának, a korábbiaknál vonzóbb kedvezményeknek és pontosabb szervezésnek köszönhetően mind több német telepes érkezett a Bácskába; ezekben az években főképp a Duna mentén jöttek létre új sváb települések: *Apatin* és *Dunabököny* (Bukin, ma Mladenovo) 1749-ben, *Hódság* 1756-ban, *Kollut* (Kolūt, Küllöd) 1757-ben, valamint *Szentfülöp* (Filipovo) 1762-ben. Ezen akciókkal csaknem egyidejűleg, 1756-ban kerültek Grassalkovich magánbirtokára, *Vaskútra* is az első németek. A kolonizáció eme első hullámában kb. 1000 német család talált a Bácskában új otthonra.

Az újabb telepítési hullám a hétéves háborút lezáró hubertusburgi béke (1763) megkötése után kezdődött. A birodalmi kormány ekkor a szabadságolt katonákat a bácsi kerületben kívánta elhelyezni, bár végül mindössze néhány száz veterán került egyes földesurak magánbirtokaira. A kamarai puszták betelepítése azonban továbbra is napirenden maradt. Mária Terézia telepítési pátense (1763. február 25.) újabb kedvezményeket helyezett kilátásba. Ebben a hullámban kizárólag katolikus németek letelepítését engedélyezték, ugyanis az országban a felekezeti arányokat a katolikusok javára kívánták módosítani.

A királynő *Anton von Cothmann* (*Cothmann Antal*) bárót, kamarai tanácsost bízta meg a bácskai kamarai birtokok kolonizációjának irányításával. Cothmann 1763 májusában személyesen utazott a Bácskába, hogy a korábban létrejött kamarai telepek állapotát felmérje. Ekkor írott jelentéseiben részletesen beszámolt a birtokok állapotáról, szükségleteiről és mindazokról a hiányosságokról, amelyek nélkül az újabb kolonizáció nem lehet sikeres. A túlnépesedett falvak egyes lakóinak felajánlotta, hogy az újonnan alapítandó birtokokra telepedjenek át. Még a telepések megérkezése előtt gondoskodott arról, hogy a falvakban templom és iskola épüljön, és az újonnan érkezőket nemcsak szerszámokkal, hanem étellemmel is ellátta. Amíg a kamara költségén épült házak elkészültek, a telepéseket más, a kamarához tartozó falvakban helyezte el. Az 1760-as években Cothmann tevékenysége révén növelték meg néhány község német lakosságát, és újabb német falvak is keletkeztek: *Bácsszentiván* (1763), *Kerény* (Kernyaja, 1765), *Gákova* (Gádor, 1764), *Újpalánka* (1763), *Szépliget* (Gajdobra, 1764), *Körtés* (Kruševlje, 1766) és *Bácsordas* (Karavukovo, 1767). Cothmann tevékenysége révén mintegy 2500 német család telepedett meg a Bácskában. 1772-ben egy jelentés szerint 13 német kamarai telep, 3 földesurak által benépesített német többségű település és

még néhány, az érsekség tulajdonában lévő birtok létezett a bácskai kerületben.

Az utolsó tömeges méretű államilag szervezett telepítési program II. József uralkodása (1780-90) alatt zajlott. Ekkor már nem a népességnövelés, hanem ki nem használt termőterületek hasznosítása volt az elsődleges cél. Az 1782-ben kiadott frankfurti pátens már a protestánsok megtelepedését is engedélyezte. Ebben az időben legalább 3500 család került csak a Bácskába 1783 és 1787 között. A telepések egy részét korábban nagyrészt szerbek által lakott falvakba irányították, de új „sessiókat” is létrehoztak- főleg a bácskai terület ekkor még vad, középső részén. Ekkor kerültek németek – többek között – *Bácsalmásra* (1786), *Őrszállásra* (Sztanisics, 1786), *Kulára* (1786), *Csávolyra* (1786), *Bezdánba* (1786) és *Garára* (1786) is. Ez utóbbiak jelentős része már nem a birodalomból, hanem túlnépesedett magyarországi telepekről költözött új lakhelyére.) A 19. század elején – már a birodalomból érkezők nélkül – újabb (legalábbis részben) német falvak jöttek létre átköltözések révén, pl. *Regőce* (Ridjica), *Bácsbokod* (Bikity) vagy éppen *Katymár*.

1740-90 között összesen kb. 10 000 német család került a Bácskába. Egy 1787-es népszámlálás szerint Bács-Bodrog vármegye lakossága 180 000 fő volt; ebből kb. 40 000 lehetett a „svábok” száma az általunk vizsgált területen. Közöttük voltak a mi családunk két ágának ősei is.

I. A bezdáni-kolluti (apai) ág

Az emberi emlékezet egy családnak legfeljebb 2-3 generációját képes megbízhatóan áttekinteni. A távolabbi ősök emléke könnyen elhalványul, vagy épp más elődökével mosódik össze, az emberi tudatban különböző nemzedékek olvadhatnak össze. Különösen igaz lehet akkor, ha az utódok más településen élnek, így a rokoni kapcsolatok felszínesebbé válhatnak.

Családom apai ágának minden általam ismert tagja tagja bezdáninak mondta magát, bár azt számon tartották, hogy egyik dédanyám, *Schochter Fülöpné* (sz. *Rosalia Martin*) Ridjicáról (Regőcéről), míg egyik ükanyám, *Limburger Ádámné* (sz. *Magdalena Zweng*) Kollutról (Küllődről) ment férjhez Bezdánba. Utóbbi üknagymama a családi emlékezetnek is fontos forrása volt, hiszen 88 évig élt, így több generáció között afféle összekötő kapcsot jelentett. A családi körben csak „grószmutternek”

nevezett asszony számos, saját születése (1871) előtti történetet is megőrzött, így sok – nem egy esetben egyébként pontatlan – családi „legendának” ő volt az egyetlen forrása az utódok számára. (Vö. Mayer Antal: *Én már választottam hazát... Egy bácskai családtörténet a gyermek szemével. Ad Librum Kiadó, Bp. 2018.*) Ebben az írásban e legendák valóságalapjának is igyekeztem a forráskutatás módszereivel utánajárni.

**Ükanyám,
Limburger
Ádámné
(Zweng
Magdolna, a
„grószmutter”
), a családi
emlékezet
egyik fő
forrása**

Legrégebbi, a család tudatában is megőrzött bezdáni ősünk egy bizonyos **Limburger Boldizsár (Balthasar Limburger)** volt, akinek az 1980-as években még állt a sírköve a a bezdáni Felső-temető kápolnájának közvetlen közelében. (2017 végi bezdáni látogatásom idején sajnos már nem találtam meg.) Róla annyit őrzött még meg a családi emlékezet, hogy „nagy vagabund volt”, aki többször is váltogatta a lakhelyeit, és bár szegényen került a településre, tisztességgel szerzett magának. A grószmutter azt is tudni vélte, hogy férjének ősatyja valamikor II. József idejében érkezett Magyarországra „egy szál batyuval”.

Saját kutatásaim részben megerősítik, részben cáfolják a kollektív emlékezet állításait. Ha az ősatya sírja ma már valószínűleg nem is áll, hozzá kapcsolódó anyakönyvi bejegyzést szerencsére bőséggel lehet találni. Ezek alapján biztosan kijelenthető, hogy Balthasar Limburger nem jöhetett II. József idejében a Birodalomból, hiszen 1796-ban született, amikor az utolsó telepítéseket elrendelő császár már 6 éve halott volt. De a történet már csak azért sem igaz, mert az ősatya nem valahol Németországban, hanem a szomszédos Kolluton jött világra. (Igaz, a születését rögzítő anyakönyvi bejegyzés családnevét „Limburg” formában jegyezte be. A később született családtagok esetében már korrigálták a hibát.) Valószínűleg ott is kötött házasságot – ennek egyértelmű nyomát eddig nem találtam – még 1825 előtt; emellett szól, hogy felesége (*Katharina Lorbach*) családja is kolluti volt, és gyermekei közül többet ott is anyakönyveztek. Ugyanakkor a „vagabund” (csavargó) tulajdonságban lehetett igazság, hiszen első ismert gyermekük Kolluton született, a 3. és 4. gyermekük viszont Béregen, az 5. és 6. ismét Kolluton, viszont a családfő 1843-ban már Bezdánban halt meg, felesége pedig 1860-ban ugyanott követte a sírba. A család valamikor 1840 körül települhetett végleg Bezdánba (minden ekkor még élő gyermekük ott kötött házasságot), ahol a sok leszármazott révén kiterjedt rokonságuk alakult ki. (Minden bezdáni Limburger az említett Boldizsár leszármazottja, a család ezt követően Kollutról el is tűnt.)

Ahol a 18. századi őseinket keresztelték: Kollut katolikus temploma mai, pusztuló állapotában

Az ő apjának, *Gregor (Georg) Limburger*nek származásáról a kolluti anyakönyvek semmit nem árulnak el, csak 1829-es halálozási időpontját rögzítik, és azt, hogy halálakor kb. 60 éves lehetett. Kollutra nyilvánvalóan más magyarországi településről került. (Az utolsó nagy német telepítési hullám 1785 táján lezárult.) Csaknem bizonyosra vehető, hogy apja az az 1735 körül született *Mathias Limburger (Limberger)* lehetett, akit 1759-ben Bécsből Hódságra irányítottak, ám ekkor már egy ideje Apatinban élt. (Első felesége ott halt meg 1755-ben, továbbá egy gyermeke ott született.) Másodszor is Apatinban nősült, de a későbbiekben születtek gyermekei *Doroszlón, Karavukovón* (Bácsordason), végül *Bácsszentivánon* is. Az ekkor már túlnépesedett Apatinban alighanem nem találta meg a számítását, és új telepek létrehozásakor költözött át a több reményt keltő falvakba. 1771-ben született, 8. gyermekét hívták *Gregor Peter*nek, aki minden bizonnyal azonos a Kolluton az 1790-es években feltűnő *Gregor Limburger*rel.

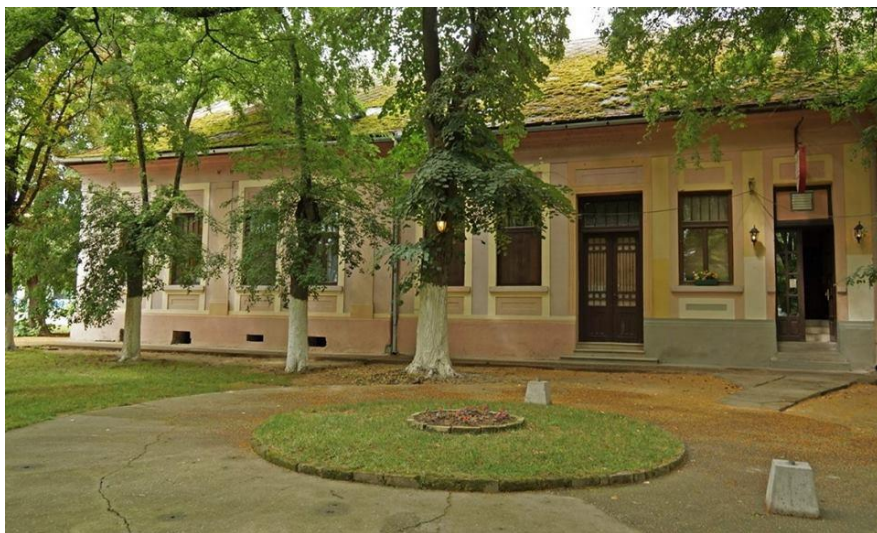
Apjáról annyi tudható, hogy miután 1755-ben megözvegyült (első felesége 20 évesen feltehetően szülés következményeibe halt bele), másodjára a mai Rajna-Pfalz tartományban található *Deidesheim*ből származó *Maria Katharina Hielt* (Hillt) vette feleségül. A feleség szülőhelye (ma nem egész 4000 lelkes település) nincs messze a családnak nevet adó *Limburg an der Lahn* városától, így valószínű, hogy egymás közeléből származhattak. Ez a vidék a 17. század során rendkívül sokat szenvedett: beleesett a harmincéves háború (1618-1648), a pfalzi örökösödési háború (1688-97), majd az első koalíciós háború (1792-1795) frontvonalába is; mindkét települést többször is kifosztották, felégették – nem csoda, ha a lakosokban erősödött a kivándorlási hajlam. *Mathias Limburger (Limberger)* még egy harmadik alkalommal is megnősült, de feltehetően 1775 folyamán elhunyt. (Legalábbis özvegye a következő évben *Bácsszentivánon* újra férjhez ment.) Az apatini és hódsági családfakönyv úgy tudja, hogy *Mathias Limberger*nek három házasságból összesen 10 gyermeke született; igaz, három közülük kisgyermekkorban meg is halt. Apatinban nagyjából ugyanabban az időben regisztráltak egy *Johann Limburgert* (1714 k. - 1755), aki az életkori adatok alapján akár az említett *Mathias* apja is lehet. (Ezt azért nem tudjuk egyelőre bizonyítani, mert mindketejüknek még valahol német földön kellett születnie.) Feltűnő az is, hogy a család több tagja (*Johann Limburger, Mathias Limberger* első, *Helena* nevű felesége, a velük feltehetően szintén rokonságban álló *Anna Maria Limburger*) egyaránt 1755 második felében haltak meg, ami talán

valamilyen járvány következménye lehetett. A Limburger/ Limberger család a század végére mind Hódságról, mind Apatinból eltűnt.

Gregor Limburger 8. gyermekként, ráadásul hamar teljes árvaságra jutva érthető módon maga is másutt keresett megélhetést magának, végül – nem tudjuk, pontosan mikor – Kolluton kötött ki. Vagyis a Limburger-ősök első magyarországi generációi valóban gyakran váltogatták lakhelyeiket. Az persze könnyen elképzelhető, hogy a grószmutter emlékezetében a három Limburger-ős (férjének nagyapja, dédapja, illetve ükapja) alakja összerosódott. Ez nem lenne meglepő, hiszen már Balthasar is kb. három évtizeddel az ő születése előtt meghalt. Gregor Limburger még Kollutra kerülése előtt köthetett házasságot, és az is valószínűsíthető, hogy *Dorothea* keresztnévű felesége fiatal özvegy lehetett, ugyanis a későbbi, gyermekeire vonatkozó anyakönyvi bejegyzésekben eltérő családneveken (*Wolfstein, Pflug, Staab/ Staub*) szerepel. Ugyanakkor nem véletlen, hogy Balthasar Limburgerre tekintett a család a legrégebbi bezdáni ősként; egy 1848-as urbáriális összeírásban – bár akkor valószínűleg már nem élt – szerepel a neve két Puzta utcai ház tulajdonosaként, ami akár a jó üzleti érzékének igazolása is lehet. (Rövid időn belül kellett két házat vásárolnia, hiszen 1840 körül került a településre. Ez viszont aligha erősíti az „egy szál batyuról” szóló legendát, hiszen a gyors ingatlan- és földszerzés inkább komolyabb anyagi erőt sejtet. Ekkor már régóta özvegy édesanyja is Bezdánba költözött, ott halt meg 1842-ben. Ennek anyakönyvi bejegyzése sokat nem segít eredeti családneve megállapításában, mert a halottat *Limburger Dorottya* néven regisztrálták. Gregor Limburger fiatalabb gyermekei közül többen Garán tűntek fel a 19. század folyamán.) Az említett urbáriális névsorban viszont Balthasar Limburgerén kívül csak egyetlen olyan nevet lehet találni, amely családunkkal kapcsolatba hozható: a vele épp szomszédos házat birtokló „*Sakter György*” minden bizonnyal *Georg Schochterrel*, nagyanyám ükapjával azonos. A lista mindkettőjüket földet művelő családfőként tartja számon. Más, a rokonságból ismert nevet nem találni, tehát az ősök többségét másutt kell keresni. (*Vö. Balla Ferenc: Bezdán története a kezdetektől 1914-ig. Logos, Tóthfalu, 1993. 159-176.*) Ez azért tűnhet furcsának, mert németek már az 1780-as években jelen voltak Bezdánban, de ennek alapján a mi elődeink nem voltak köztük.

Balthasar Limburger feleségének családjáról, a **Lorbachokról** mindeddig annyit sikerült felderíteni, hogy valószínűleg szintén más bácskai településről kerültek Kollutra. Első magyarországi képviselőjük *Johann Lorbach* lehetett, aki 1768-ban 45 évesen Körtésre (Krusevljére)

került 4 gyermekével együtt, de tartósan nem maradtak ott. Az 1794-ben Kolluton házasságot kötő *Josef Lorbach* (1773 k. - 1846) kora alapján neki kései gyermeke, de unokája is lehet – mindenesetre Balthasar Limburger ennek lányát vette feleségül. Valamivel többet tudni Josef feleségének (*Katharina Fetter/ Vetter*, 1774-1829) családjáról. Ő még német földön, a Badenben található *Amolternben* (ma *Endingen* település városrésze, Freiburg közelében) született. Apjával (*Anton Fetter*) és további 9 személlyel települtek Kollutra viszonylag későn, 1790-91 folyamán. Katharina a legidősebb gyermek volt a népes családban. A család férfiágon Kolluton már az 1840-es években kihalt.

A falu központja még őriz valamit a régi csillogásból Kolluton

Viszonylag egyszerű dolgom volt a grószmutter családfájának felkutatásával. A **Zweng** (Zwing, Czving) család az 1760-as évektől jelen van Kolluton; legrégebb ismert ősük *Johann Zwing*, akit az 1784-es népszámlálás felnőtt férfiként azonosít. A családunkhoz vezető ág az ő fiával, *Lorenz Czvinggel* kezdődik (a grószmutter az ő dédunokája volt), de a család helyben és Bezdánban is kiterjedt rokonsággal rendelkezett. Ezen a vonalon anyai ágon több 18. századi telepes ősig sikerült eljutnom: egy bizonyos **Peter Baron** (sz. 1709 körül) Lotharingiából Apatinba került a század folyamán. Az ő, minden bizonnyal már Kolluton született unokája

lett Georg Zweng felesége, és így a grószmutter nagyanyja. (A Baron család egy része a 19. század közepéig Apatinban maradt, utána nyomtalanul eltűnnek onnan.) Ezen a vonalon a 18. század végén már Kolluton megtalálhatók a további – anyai ágon – rokon *Fernbach, Urban, Stetz, Huber, Lehnhard* és *Kuntzer* családok. Az ő németországi származási helyüket, és bizonyosan Magyarországra érkező telepes ősüket mindeddig nem sikerült megtalálnom.

A Limburgerek anyai ágán kimutatható a rokonság a **Jillich** (Jelik), **Weiland**, **Jäger** és **Müller** családokkal is. A Jillich familia legrégebb ismert őse, az 1733 körül született *Philipp Jillich* (Jelik) 1762-ben már családos emberként érkezett Kollutra; az 1763-as összeírás szerint két gyermeke volt. Valószínűleg később született gyermekének, *Johann*-nak (1776 k. - 1831) az unokája volt az *Magdalena*, aki 1860-ban *Josef Limburger* felesége lett. (A Jillich család a 19. század közepéig megtalálható Kolluton, utána már csak Bezdánban tűnnek fel férfiági utódaik.) E *Magdalena* anyja viszont *Müller*-lány volt, akinek a családját egészen az 1730 előtt, a németországi *Achdorf*-ban született *Michael Müllerig* lehet visszavezetni. *Michael Müller*t 1769 májusában Bécsben regisztrálták, ezt követően 6 személy kíséretében érkezett Kollutra. (Ezt megelőző lakhelye a Badenben található *Ewatingen* volt.) 1753-ban, *Ewatingen*-ben született fia, *Peter* már Kolluton nősült meg 1780 körül, és az ő unokája volt az említett őszanya. *Anton Weiland* 1766 júniusában települt Kollutra a Birodalomból, neki *Katharina* nevű lánya lett *Johann Jillich* felesége. *Franz Jäger* 1764-ben került Kollutra a Birodalomból, de róla ennél többet mindeddig nem sikerült megtudnom azon kívül, hogy egyik 1787 körül született leszármazottja (unokája?) lett *Jakob Müller* felesége. Az eleve nem különösebben népes *Jäger* család a 19. század végéig Kolluton férfiágon kihalt, Bezdánban viszont még később is voltak utódaik.

A családi emlékezet számon tartotta, hogy apai nagyanyám édesanyja, a tragikusan fiatalon elhunyt **Rosalia Martin** Ridjicáról (Regöcéről) származott; alighanem azért, mert a két település közötti házassági kapcsolat aránylag ritka lehetett. (A családukban több ilyen esetet nem is találtam.) A ridjicai vonal felkutatása azonban nem tartott sokáig, kiderült ugyanis, hogy családja ott nem rendelkezett kiterjedt gyökerekkel, már apja (*Adam Martin*) és anyja (*Magdalena Knipf*) sem ott született. A *Martin* család ezen ágának története jól szemlélteti azon földművelő sváb családok sorsát, amelyek ősei másod- vagy harmadszülött

fiúgyermekek voltak. Nekik az ún. „törzsöröklés” rendszere miatt ugyanis a családi örökségből rendszerint nem jutott földbirtok, így megélhetésüket a jövőben főképp házasságuktól és/vagy a költözéstől remélhették. A 19. század elejéig az újabb kamarai földterületek felszabadításával, új falvak, településrészek alapításával (maga Ridjica is ilyen volt) viszonylag könnyen lehetett földhöz jutni, de ez a családi környezetből való kiszakadással járt együtt. A Martin család legrégebben ismert őse *Leonhard Martin* volt, aki a Karlsruhe közelében található *Östringen* városában született 1698-ban. Már meglett, családos emberként települt Magyarországra 1752-ben. 1754 után a család Csátalján (akkori írásmód szerint Csatalján) telepedett le, egy gyermekük ott született. Ez a *Johann Martin* nevű, a családban negyedik fiúgyermek lett aztán a család hozzánk vezető ágának ősatya; fia, *Georg* (1778-1830) ugyanis 1808 körül családostul Sztanisicsre (Órszállásra) költözött. (Az ebben az időben túlnépesedni látszó Csátaljáról gyakori irány volt Sztanisics, a település első, 1788-ban megjelent német lakóinak jelentős része ugyanis Csátaljáról származott.) Az ő felesége volt családuk egyetlen – valószínűleg – magyar nevű tagja, a Garán született *Gyalos (Gyálos?) Terézia*. A következő két generáció is Sztanisicson maradt, ükapánk, *Adam Martin* költözött át Ridjicára, ahol gyermekeként dédanyánk született. (A többi, a felnőttkort megért testvér Sztanisicsra házasodott vagy Ridjicán maradt.)

Viszonylag jól felgöngyölíthető dédnagyanyánk édesanyjának, *Magdalena Knipf*nek a családja is, amely elég sok párhuzamot mutat férjjeével. A **Knipf** családnév ma főképp Garán őrződött meg, de a 18. században másutt is kimutathatók voltak. Az ősatya, *Engelhard Knipf* (1713/1720-1812) 1749 előtt érkezett Csátaljára (származási helye egyelőre nem ismert), ahol két házasságából összesen 16 gyermeke született. A legfiatalabb volt közülük *Georg* (1781-1858), akivel 1827-28 táján a család garai története kezdődött. Említett, 1870-ben Garán született ükanyánk az ő unokája volt, az ő édesanyja (*Agnes Koch*) viszont vaskúti illetőségű volt. Miután a garai és a ridjicai németek között a két település közelsége és leszármazási okok miatt is intenzív lehetett kapcsolat, a dédszülők házassága már könnyebben érthetővé válik.

A család ezen ágának vonalán egyébként elég sok közvetlen 18. századi ősünkig sikerült eljutni. *Anton Koch* (1683 k. - 1745) 1727-ben érkezett Nemesnádudvarra az első telepesek egyikeként, utódai aztán később Vaskúton, Garán, majd Sztanisicson is megjelennek. (Nemesnádudvar az első német telepek egyikeként a német „népfölösleg”

egyik legnagyobb kibocsátója volt, így onnan elszármazott családok utódai számos, később alapított bácskai településen megjelentek.) Az ő egyik unokája, *Johann Koch* (1774 – 1811) házasodott be Vaskúton a *Künzelmann* családba, amelynek első magyarországi őse ugyancsak ismert. **Benedikt Künzelmann** (1747 – 1798) a württembergi *Bremelau* nevű településen született (ma Münsingen város része), ahonnan családos emberként 1775-ben került Magyarországra, és Vaskúton telepedett le. Utódai – nagyrészt leányágon – sokáig jelen vannak Vaskúton, de házasságaik révén Garán, Sztanisicson és Bezdánban is. Feleségét egyébként *Agnes Tress*nek hívták; azt eddig nem tudtam megállapítani, hogy rokonságban állhatott-e a 18. században Kolluton, később Bezdánban is feltűnt *Tres* (*Trész*, később *Tábori*) családdal, amely a miénkkel is közeli ismeretségben volt. Ugyanezen az ágon volt ősünk *Johann Martin Schmidt* (1698 k. - 1773) is, akinek családja ugyancsak az első nemesnádudvari telepések egyike volt. (Származási helyük ismeretlen.) 10 gyermeke lévén utóbb a család innen sokfelé ágazott el, a számunkra érdekes leszármazottak Vaskúton, majd Sztanisicson éltek; egyik ükunokája, *Agathe Schmidt* (sz. 1843) utóbbi településen lett Adam Martin felesége.

Ennek a családnak az anyai vonalán lehet eljutni többek között a *Schopper*, *Kempel* (*Kempl*), *Wetzstein*, *Fischer*, *Markser*, *Faldum*, *Harbeith* családokig. A **Schopper** (Schober, Schopfer, Schoper) família legrégebbéről ismert őse egy bizonyos *Johann Georg Schopper* (1722 k. - 1777), aki feltehetően annak a *Josef Schopper*nek a fia, aki 1741-ben a Heidelberg környékén található *Ubstadt* városából távozott Magyarországra, nagy adótartozást hátrahagyva. Az őt regisztráló okirat szerint 3 gyermeke volt. Johann Georg mindenesetre Csátalján alapított családot, ahol aztán rendkívül kiterjedt rokonságuk lett. (Johann Georg Schopper felesége, *Katharina Kempel* családja ugyancsak Csátalján élt, de a rájuk vonatkozó anyakönyvi adatok annyira hézagosak, hogy legfeljebb sejtéseink lehetnek további rokoni kapcsolataikról.) Ükunokájuk, *Regina Schopper* 1839-ben Sztanisicra ment férjhez Adam Schmidhez.

Utóbbi édesanyja révén kapcsolódik családunkhoz a szintén Csátalján jól ismert **Wetzstein** (Vettstein, Wetzstain) család. Nos, ők mindannyian *Johann Georg Wetzstein* (1717-1780) leszármazottai, aki a Délnyugat-Pfalzban található *Trulben* nevű településen született, de a talán a szomszédos *Vinningen*ben lakott, eredeti szakmája cipész volt. 1748-ban települt Magyarországra, és Csátalján telepedett le. (A család egy másik ága később Bajmokra települt.) A Wetzstein-ősatya felesége, *Anna Maria*

Fischer Vinningenben született egy szabó lányaként, és minden bizonnyal már ifjú házasként települt Magyarországra.

A **Harbeith** (Horbaj, Horbay, Horbeit, Harbey) család legrégebbi magyarországi őse *Izajas Harbeith* (1692 k. - 1750), aki az 1720-as évek vége felé Nemesnádudvaron telepedett le (származási helye nem ismert). Könnyen lehet, hogy az 1724-ben Nemesnádudvaron regisztrált *Leonhard Harbeith* (sz. 1672) az ő apja volt. Mindenesetre a következő évtizedekben leszármazottaik Vaskúton, Csátalján és Bácsbokodon is megtalálhatók voltak. Családunk történetébe a vaskúti ág kapcsolódik; Isaias *Margarethe* (sz. 1761 k. - 1795) nevű unokája itt ment férjhez *Josef Markser*hez, akinek apja az első vaskúti telepések egyike lehetett. A **Faldum** (Faltum) család Magyarországon ugyancsak Nemesnádudvaron mutatható ki először; a családunk őseinek számító *Johann Heinrich Faldum*ról azonban mindeddig a nevén kívül nem sikerült többet kinyomoznom.

A Mayer- és Schochter-ősök (utóbbiak apai nagyanyám egyenes ági felmenői) nyomát sokáig nem találtam. Hiába volt a család mindkét ágának erős bezdáni öntudata; sem a 18. századi lakosok listáján, sem a már említett 1848-ból származó összeírásban nem szerepelt a Mayer család neve, és sokáig az sem tűnt fel, hogy a „Sakter” néven bejegyzett személy őszünkkel azonos lehet. A megoldáshoz – és azon keresztül néhány később kifejtendő következtetéshez – a végül édesapám visszaemlékezésének azon sorai vezettek el, amelyekben arról mesélt, hogy a Schochter-nagyszülőknél mindig kizárólag németül folyt a szó. Ez azért lett gyanús, mert Bezdánban már 1806-ban azt jegyezték fel, hogy minden lakos beszél magyarul (vö. BALLA 1993 122-123.), és feltűnően sokan éltek a településen német nevű, de magyar anyanyelvű családok is. Ez nem is csoda, hiszen a helyi németek – akiknek egy része a családnevek alapján egyébként is cseh eredetű lehetett – a lakosságnak olyan kis százalékát alkották, hogy bizonyos fokú nyelvi asszimiláció még relatív különállásuk megőrzése mellett is valószínű lehetett, különösen 150 év együttélés alatt. Ezen túl az, hogy helyben az 1843-ban meghalt Limburger-ősatyát tekintették a legrégebbi őznek, mindenképp azt feltételezi, hogy a család ezen ágának ősei valamely homogén(ebb) német településről kerültek Bezdánba.

Miután a család más (Zweng, Limburger) ágának kolluti eredete már ismert volt előttem, éltem a gyanúperrel, hogy talán a többiek őseit is ott, vagy más közeli, német többségű településen (Gákova, Körtés/Krusevlje, Monostorszeg) kell keresni. (Elvben Sztanisics is szóba jöhetne, de ez már a korabeli viszonyok között aránylag nagyobb távolságra fekszik

Bezdántól, a közvetlen beházasodás kevésbé tűnt valószínűnek.) A családfakönyvek és az azokban fel nem dolgozott anyakönyvek adatai megerősítették feltételezéseimet: mindkét család ősei nagy többségében Kolluton keresendők. Kollut a 19. századra már abszolút német többségű településnek számított, ahol az ott élő délszlávok nagy része is elnémetesedett, vagy elköltözött onnan. Lakosainak nagy része az 1760-as években betelepülő németek utóda volt, 1780 után a viszonylag korlátozottan rendelkezésre álló földterületek és a gyakori árvízveszély miatt inkább kibocsátóként, mintsem befogadóként volt részese a belső migrációs folyamatoknak. Lakossága a 19. században 2500 fő környékén stabilizálódott; a kolluti földek nagyjából ekkora népességet tudtak eltartani; a népfölösleg másutt keresett megélhetést magának.

A **Mayer** (Maier, Meier, Meyer, Majer) elég gyakori családnévnek számít a magyarországi németek között (is), így aztán az ősök felkutatása nem könnyű feladat, hiszen az említett településeken is több azonos nevű, de egymással semmiféle rokonságban nem álló családot lehet találni. A mi családunk szinte bizonyosan az 1750 körül született *Franz Mayer* leszármazottja, aki 1762-ben *Xaver* nevű özvegyember bátyja (és talán további családtagjai) kíséretében érkezett Kollutra. Mindketten itt alapítottak családot, Franz 1777-ben *Katharina Kelscht* vette feleségül. (A Kelsch/ Keltsch család férfiági utódai később ugyancsak Bezdánban tűnnek fel.) Egyik gyermekük volt *Peter* (1787-1849), akitől a család hozzánk vezető ága indul. A család első három generációja még Kolluton élt; viszont az egyik unoka, *Franz Mayer* (1814-1873) 1861-ben, az özvegy *Katharina Schmidtel* történt, második házassága Bezdánban kötött, de a család már előbb Bezdánba települt, mert az első feleség, *Barbara Schnaderbeck* már ott halt meg (1859), és legidősebb gyermekük, *Josef* 1855-ben ott házasodott meg. (Igaz, két fiatalabb testvére Kolluton, 1860-ban és 1861-ben.) Az első házasságból ötödik gyermekként még Kolluton született *Anton Mayer* (1844-1894) is már Bezdánban házasodott, ő volt a még apám által is jól ismert dédapám édesapja. Bár ifjú aráját, *Katharina Prindlt* (néhány bejegyzésben a családnév *Tröndle*, illetve *Brindl*, *Bründel*, *Bründle* formában is szerepel) Bezdánban vezette oltár elé, utóbbi családja is kolluti eredetű volt; a legrégebbi azonosítható ősük, *Michael Prindl* 1767 körül Kolluton született, ám ez a család a 19. század végére teljesen eltűnt onnan. A névalak következetlen írásmódja miatt nem kizárt az sem, hogy rokonságban állt az 1769-ben a Freiburg közelében található *Ewattingen* településről (ma Wutach, Baden-Württemberg), egy másik forrás szerint

Dillendorfból feleségével és öccsével Kollutra települő *Jakob Tröndlével*, aki egy 1780-as urbáriumösszeírás szerint még a község lakója volt. (Mindét származási hely a tágabban vett Schwarzwald-régióban található.)

Innen a Mayer család – aránylag kiterjedt rokonsággal – 1944-ig nagyrészt valóban Bezdánban élt, bár amint látható, a „tősgyökeres” bezdáni eredet valójában csak három nemzedékig terjed.

**Dédapám, Mayer
János első
világháborús
katonaként**

A Mayer-ősök nőági felmenői között az eddig említettek mellett az alábbi családnevűek fordultak elő: **Jillich, Fernbach, Wolfstein, Majerus, Gatti, Schnaderbeck, Zwinger** (ez a Zwenggel azonos is lehet). Közülük többnek a 18. századi őseit sikerült kinyomoznom. A *Majerus* család lotharingiai eredetű volt, első, az anyakönyvi bejegyzésekből ismert tagjuk *Johann Majerus* volt, aki 1761 táján érkezett Kollutra, ahol aránylag népes családjá lett. Hasonnevű polgárok többen is éltek 1763-ban a településen, vélhetően ugyanazon rokonság tagjai. A családfő valószínűleg az 1705

körül született *Peter Majerus* lehetett, akit az 1763-as népszámlás még nyilvántartott. A telepés Johann Majerus unokája volt *Katharina* (1786-1871), aki Peter Mayerrel kötött házassága révén lett része családnk történetének. Hogy a Majerus névforma a Mayer családnév latinus változatát vagy esetleg eltorzult francia eredetű nevet rejt (a lotharingiai származás ezt is megengedi), lehetetlen megállapítani.

Szintén Lotharingiából került Kollutra 1765-ben *Jakob Gatti*, bár családneve olasz felmenőket is sejtet. Neki minden bizonnyal unokája volt *Maria Gatti* (1794 k. – 1857), aki David Prindlrel kötött házassága útján lett családtörténetünk részese. A *Fernbach* család szintén az 1760-as évektől van jelen Kolluton (ők több ágról is őseink), legelső regisztrált tagjuk *Martin Fernbach* lehetett, aki 1761-ben települt a községbe „a Birodalomból”, és eredeti mestersége kőműves volt. (Valószínűleg négy testvérével együtt érkezett, hiszen mind a négy regisztrált kézműves fiú a húszas éveiben járt ekkor.) Sokkal bonyolultabb a *Schnaderbeck* (Schneiderbeck, Schnaderpeck, Schnaderböck stb.) család története. A család a Karlsruhe közelében található Ubstadtból ered (ma Ubstadt-Weiher, Baden-Württemberg), ahonnan vélhetően nagy számban vándoroltak ki Magyarországra. A telepések első generációja 1746 előtt Csátaljára költözött, de többen közülük az 1780-as években Gákovára vándoroltak tovább. Az 1762-ben Csátalján született *Balthasar Schnaderbeck* került – valószínűleg közvetlenül Gákováról – Kollutra, s 11 gyermekével lett az ottani ág megalapítója. Az ő unokája volt *Barbara* (1815 k. - 1859), aki az utóbb Bezdánba költöző Franz Mayer első felesége lett. Ugyancsak több ágról volt rokon a *Wolfstein* család, ők azonban nem kolluti eredetűek voltak, és mindeddig nem akadtam származási helyük biztos nyomára.

Apai nagyanyám közvetlen felmenőinek, a **Schochter** (Schuchter, Schokter) család őseire akadtam talán a legnehezebben, holott ez a családnév elég ritkának számít. A kolluti „vonal” azonban itt is sikeresnek bizonyult: aránylag hamar meg tudtam állapítani, hogy a család első „bezdáni” tagja *Georg Schochter* (1798-1855, nagyanyám ükapja) volt. Ő maga még Kolluton született, 1816-ban ott is kötött házasságot, és valamikor 1845 és 1848 között költözhetett családotul Bezdánba, akkor még nem házasságban élő valamennyi gyermeke már ott alapított családot. (Az 1848-as összeírás, ha hibásan is, de az ő nevét tartalmazza a bezdáni háztulajdonosok és önállóan gazdálkodók között.) A családnkhoz 10., Mathias nevű gyermekén keresztül vezet az út, ő a Gákováról származó

Rosalia Steimmel kötött házasságot 1855-ben. A kolluti Schochterek viszont az egész korai időktől kezdve kimutathatók a településen. A magyarországi családalapító *Johann Schuchter* volt (sz. 1733 k.), aki az 1763-as hubertusburgi békét követően leszerelő katonaként került Kollutra, az eredeti szakmája szerint cipész volt. (Családunkban feltűnően gyakran visszatérő mesterség ez, hiszen nagyapám és dédapám is e szakmát űzte, utóbbi ezt a bezdáni Zweng-műhelyben tanulta ki, és annak alapítója is nyilván rokon volt.) *Johann Schuchter* kétszer nősült Kolluton, második felesége (*Katharina Steinemann*) a Rajna-Pfalzban található Dillendorfból került 1769-ben, még kisgyermekként Kollutra. (Őseink azonban nem tőle, hanem az *Anna Maria Mengert/ Wengert* nevű hajadonnal kötött első házasságából származtak.) A család nevének írásmódja erősen ingadozik mind a kolluti, mind a bezdáni anyakönyvekben, de könnyen lehet, hogy eredeti formájában *Schuchter* lehetett. Ezt erősíti, hogy a svábos kiejtésben akkor is kb. „suht” volt a név kiejtése, amikor az írásmód már az o-s változatban rögzült.

A Schochter-ősök vonalán nőágon még az alábbi családnevek fordultak elő: **Stein, Sehn, Werner, Krug, Braun, Hiesel, Rickert, Prosser, Eberling**. A *Stein* család gákovai eredetű volt, de később Kolluton, majd Bezdánban is elterjedtek. Legrégebbi ismert őseik „a Birodalomból” 1766-ban Gákovára települt testvérek: *Christian, Jakob* és *Philipp* voltak, de hogy melyikük volt az 1855-ben Bezdánban *Mathias Schochterrel* házasságot kötő *Rosalia Stein* (sz. 1836) ükapja, azt nem lehet egyértelműen megállapítani. (Legfeljebb a családban ezen az ágon aránylag gyakran öröklődő keresztnév alapján valószínűsíthető, hogy az 1737 körül született, eredeti mestersége szerint takács *Philipp* lehetett az.)

A *Sehn* (Sehn, Szen, Senn, Seen) család ugyancsak gákovai származású volt, bár az sem kizárható, hogy őseik Magyarországon eredetileg Csátaljára érkeztek. Ezt az a tény valószínűsíti, hogy a legrégebben kimutatható Sehn-ős, *Franz Sehn* (sz. 1740 k.) 1760-ban Csátalján kötött házasságot a pfalzi Trulben településről származó *Maria Barbara Roth*-al. A család 1769 után Csátaljáról eltűnik. *Franz* 1764-ben, Csátalján született *Erasmus* nevű gyermekét már Gákován találjuk, de hogy ő milyen pontos leszármazási kapcsolatban állt a családban kimutatható ősatyával, az 1792-ben született *Johann Sehnel*, az tisztázatlan. (A kora alapján leginkább az apja lehet. Egy másik gyermekük, *Jakob* már Gákován született 1776-ban, de ő csak 1799-ben nősült, így az ő apasága kizárható.) Mindenesetre *Johann Sehn* unokája, *Christina* (sz. 1861 Gákova) lett

Bezdánban *Karl Schochter* felesége, azaz az ükanyám. Szintén gákovai volt a *Werner* család, amelyből biztosan ősről volt az 1798-ban született *Matthias Werner*, de a házasság anyakönyvi adataiból egyértelműen nem mutatható ki, hogy a településen akkor már évtizedek óta jelen lévő család mely sarjának közvetlen leszármazottja volt. Valószínűleg valamennyien az Ubstadt városából származó *Jakob Werner* utódai voltak. Ennek egyik lánya a családdal más ágon rokon *Johann Georg Schnaderbeck* felesége volt. Mindez azt is igazolja, hogy az őshazából gyakran nagyobb rokonságok keltek útra, még ha a végállomás nem is mindig ugyanaz a település volt.

Az **Eberling** család legrégebben ismert tagja, *Franz Eberling* 1766-ban települt le Kolluton, eredeti szakmája neki is cipész volt. Legidősebb gyermekei még az őshazában születtek, de aztán Kolluton is sok leszármazottja lett, utóbb Bezdánban is megjelentek. (A családnév az anyakönyvekben időnként *Eberle* formában szerepel.) Egyik unokája, *Margarethe* lett *Andreas Braun* felesége Kolluton 1792-ben, s ennek további leányági leszármazottjai vezetnek el *Mathias Schochter*hez. A **Braun** család első ismert őse az 1733 körül született *Josef Braun* volt, aki 1761-ben települt Kollutra a Birodalomból, Kolluton legalább két gyermeke született.

Ugyancsak a Schochter-ágról rokonok a **Krug** (Kruch, Krúg) család tagjai. Első ismert ősről az 1736 körül született *Michael Krug* volt. Érdekes, hogy 1760-ban Bécsben két telepet is regisztráltak ugyanezen a néven, és 1764-ben mindketten Kolluton éltek az összeírás szerint. Hogy melyikük gyermeke volt az 1760 született *Mathias*, ilyenformán eldönthetetlen; annyi biztos, apatini lányt (*Veronika Rickert*) vett feleségül, és az ő lányuk lett 1816-ban *Georg Schochter* felesége.

Következtetések és felmerülő kérdések

Amint az látható, családjunk bezdáninak vélt apai ágát tulajdonképpen helyesebb bezdán-kolluti ágának nevezni, hiszen az ősről többségének gyökereit az 1904-ben Küllödnek átnevezett faluban kell keresni. Felkutatható őseink legnagyobb része az 1760-as években a Birodalom különféle részeiből, de főként annak délnyugati területeiről (*Pfalz, Speyeri Hercegség, Baden*) közvetlenül érkezett a kamara által újonnan betelepített településre. A kolluti hagyomány a lakosság nagy részét a Fekete-erdő (Schwarzwald) környékéről származtatja, és ez az első

telepesek egy részére igaz is lehet. Talán az sem véletlen, hogy a kolluti szőlőskertek egy részét *Schwarzwald-Weingärten*nek (Fekete-erdei szőlők) nevezik. Helyi dülőnevek utalnak lakosok – forrásokból is igazolható – lotharingiai eredetére is, a falu Bezdán felőli részét a népnyelv „*Frankreich*” (Franciaország) néven emlegette, míg a lotharingiai eredetű családokat (*Baron, Majerus, Gatti*) „franciáknak” csúfolták. (Apám a Martin család őseiben is franciákat sejtett, ez azonban nem állja meg a helyét, az ősatya a Badenben található Östringenből származott.) Egyébként az azonosítható származású ősök legnagyobb része is a mai Baden-Württemberg területéről, de annak a hagyományos Svábföldön kívüli, Franciaországhoz közeli részéből származott.

Az ősök más, kisebb csoportja túlnépesedett magyarországi sváb falvakat (*Nemesnádudvar, Csátalja, Apatin*) elhagyva érkezett Kollutra biztosabb megélhetést keresve. Mindez annyiból feltétlenül logikusnak tűnik, hogy ezeket a telepeket jóval korábban alapították, és mire az 1760-as években Kollut kolonizációja megkezdődött, már jelentős német népfölösleget mutattak fel. Az ismert elődök egy részéről tudható, hogy eredetileg kézműves szakmát űzött, mások pedig leszerelő katonaként kaptak földbirtokot. Az is látható, hogy Kollut lakosságának összetétele a 19. század folyamán nem változott jelentősen; a kor anyakönyveiben döntő részben azon családok leszármazottait találjuk, amelyek már az előző évszázad második felében is ott éltek.

Családunk ősei – a már említett *Balthasar Limburger* kivételével – szinte mind valamikor 1848 és 1855 között települtek át Bezdánba. Itt nem egyszerűen a szomszéd településre történő beházasodásról van szó, hiszen az adatokból az is kitűnik, hogy nem csak az ifjú házások, hanem velük együtt a már idősebb családtagok is Bezdánban éltek tovább. Ráadásul általában az ebben az időben kötött házasságok esetében mindkét fél kolluti (eredetű) volt. Mindez azt feltételezi, hogy ebben az időben Kollutról Bezdán irányába valamilyen nagyobb mértékű népmozgás történhetett, hiszen láthatóan családok tucatjait érintette, amelyek egy része ezt követően Kollutról teljesen el is tűnt. Ez a korábban említett, rokonságunkba tartozó családok mellett érintette a baráti-ismeretségi körbe tartozó, apám visszaemlékezésében már bezdániként leírt *Nischt (Niescht), Eberling, Stiegler, Tres, Krug*, az elnémetesedett délszláv *Filipowitsch, Helml (Hemeli, Heml), Stulich, Kelsch (Keltsch), Knipl, Barth* családok tagjait is. Feltűnő az is, hogy Bezdánban 1851-ben jóval több házasságkötés (122) történt, mint addig bármely korábbi évben (az előző

évtizedben nagyjából 85 körül volt az átlag, de egészen 1861-ig utána is minden évben jóval kevesebb volt). Feltehetően ez is összefüggésben állhat a nagyszámú áttelepüléssel, amelynek családunk tagjai is részesei voltak.

De vajon mi történt az 1850-es évek elején, ami ekkora költözési hullámot indított el? Erre nézve egyértelmű választ adó források híján legfeljebb csak találgathatunk. Ugyanakkor valószínűsíthető, hogy olyan esemény állhat a költözések hátterében, amely az érintetteknek a korábbinál biztosabb megélhetést biztosított, hiszen a földbirtokaikhoz kötődő parasztemberek jóval nehezebben mozdulnak el lakhelyükről. Itt a legtöbb esetben nem áll meg sokadszülött fiúk – korábban sem ritka – továbbköltözésének elmélete sem, hiszen azt látjuk, hogy többnyire az idősebb generációk is lakhelyet váltottak.

Eddigi ismereteink alapján az valószínűsíthető, hogy e költözések három tényezővel függhetnek össze. Egyrészt az 1848-ban, az áprilisi törvényekkel kiharcolt, majd Ferenc József *úrbéri pátensében* 1853-ban a szabadságharc bukása után lényegében megerősített *jobbágyfelszabadítás* megkönnyítette a parasztok költözését és földbirtokhoz jutását. Megváltás fejében ugyanis az egykori jobbágyok hozzájuthattak az elvben földesúri tulajdont képező, de a gyakorlatban régebb óta paraszti kezelésben lévő ún. maradványföldekhez (írtványok, szőlőterületek, legelők), illetve korábban közös használatú területekhez. A telkes jobbágyok részesülhettek a községi földek elosztásából is. Másrészt tudható, hogy ezekben az években Bezdánban több olyan munkálat zajlott (a Ferenc-csatorna Duna-Bezdán szakaszának kiásása 1847, folyami töltések erősítése, a csatorna dunai zsilipjének építése 1854-56), amelyek révén talán korábban mezőgazdasági művelésre nem alkalmas területek szabadulhattak fel. Nem kizárt az sem, hogy a mezővárosban működő 5 kézműves céhhez való csatlakozás is a korábbiaknál magasabb életszínvonal lehetőségével kecsegtetett. Miután ezekben az évtizedekben Bezdánt többször *kolerajárvány* is jelentősen megtizedelte, elképzelhető, hogy időlegesen bizonyos munkaerőhiány is felléphetett. De eleve egy mezőváros polgárának lenni mindenképp előrelépést jelentett a társadalmi ranglétrán. Az új népelem erőteljesebb jelenlétét jelzi az is, hogy *Girk György* kalocsai érsek 1851-ben – a bezdáni németek kérésére – elrendelte számukra az anyanyelvű hitoktatás és szentbeszéd bevezetését (húsvét, pünkösöd és karácsony másnapján, Szent István napján és búcsú vasárnapján német nyelvű mise tartandó). A helyi németek kérelmüket azzal indokolták, hogy a község 207 lakosa egyáltalán nem beszél magyarul, 71-en pedig csak gyengén. Mindez csak azért

érdekes, mert a század elején még azt jelentették az 1806. évi egyházlátogatási jegyzőkönyvben, hogy „minden bezdáni lakos beszél magyarul”. Márpedig aligha valószínű, hogy a folyamatosan ott élők „felejtettek volna el” az időközben államnyelvvé vált magyar nyelven, sokkal inkább a szomszédos német településről áttelepülőket sejtethjük a változás mögött. Ezt erősítheti az a tény is, hogy a német anyanyelvűek nagyobb tömbben a neve alapján legalábbis később kialakított Új utcában éltek leginkább, ami megint csak nagyobb létszámú beköltözőt valószínűsít.

Bár családunk esetéből általánosítani egyértelműen nem lehet, mégis valószínű, hogy Bezdánban a kolluti eredetű németek némileg elkülönülhettek nemcsak a helyi magyaroktól, hanem a nyelvükben erősen asszimilálódott „tősgyökeres” (vagyis a 18. század óta helyben élő) németektől is. Legalábbis gyanús ugyanis, hogy már Bezdánban házasodó ősaink szinte kizárólag ugyancsak Kollutról származókkal kötöttek házasságot, vagy pedig – mint a néhány Schochter-ős esetében látható – az ugyancsak német többségű Gákováról hoztak házastársat maguknak. A legszűkebb rokoni, baráti kör is ebből a rétegből került ki, ami azt mutatja, hogy bár a nemzetiségek együttélése nagyobb konfliktusoktól mentes volt, egymással általában nem keveredtek. Sok német nevű családot (*Schwell, Oberreiter, Kapp, Bilmájer, Katzenmayer*) pedig a magyarok közé soroltak, ezek azonban nem kolluti beköltözők leszármazottai voltak.

Névadási jellegzetességek a családban

Máig emlékszem arra, amikor apai nagyapámnak beszámoltunk arról, hogy ősémet Istvánnak fogják hívni, némi korholással a hangjában megjegyezte: „*Ez a név a mi családjában még nem fordult elő!*” Az általa belátható időintervallumban ez valóban így volt, és az is igaz, hogy a távolabbi apai ági ősök/ rokonok között is elvétele fordult csak elő az egyébként a magyarországi svábok között egyáltalán nem ritka *István (Stefan)* név. Megjegyzése egyúttal arra is utal, hogy a családi névadásokban komoly szerepet játszott az ősök tisztelete, férfi- és női vonalon jellemzően olyan neveket adtak a gyermekeknek, amelyeknek a családban korábban már volt előzménye.

Ehhez képest is azt látjuk, hogy a Mayer-ősök névadásai nagyon kevés változatosságot mutatnak, különösen, ami a Kolluton élő elődöket illeti. Apám keresztnéve (*Antal/ Anton*) a közvetlen felmenők között

többször is előfordult: így hívták dédapját és nagyapjának idősebb testvérét is. Nagyapám *János/ Johann* keresztnéve inkább az anyai (Limburger-) vonalon fordult elő, ott viszont elég sokszor. Két öccse keresztnévének (*József/ Josef, Ferenc/ Franz*) ugyancsak szép számmal voltak családi előzményei. Elég nagy gyakorisággal jelent meg a férfinevek közül *György (Georg)* és az *Ádám (Adam)* név (különösen sokszor a Zweng-ősök között). Valamivel változatosabbak a Schochter-ősök által adott nevek. Ez talán azzal magyarázható, hogy közülük többen is más településekről házasodtak, és azok névadási szokásaiból valamennyit Kolluton, majd Bezdánban megtartottak. Ezen a vonalon többször is előfordul a *Mátyás (Mathias)*, a *Fülöp (Philipp)*, a *Károly (Karl)* név is. Persze ezek sem számítanak sem ritka, sem különleges neveknek, csak a család másik ágán nem fordultak elő. A *Boldizsár (Balthasar)* név a gyermekekben egyébként igen gazdag Limburger-ágon sem öröklődött; úgy tűnik, a 18. század második felében még nem ritka név kiment a divatból.

Női nevek esetében ennél is kisebb a változatosság. A régebbi generációkban kiemelkedő gyakorisággal fordulnak elő az *Anna Mária (Anna Maria)*, a *Magdolna (Magdalena)* és *Katalin (Katharina)* nevek. Ha születtek a családban lánygyermek, valamelyikük szinte biztosan e nevek valamelyikét kapta. (Érdekes viszont, hogy a 20. század előtt a *Mária/ Maria* név önállóan nem fordult elő a családban.) Viszonylag gyakori volt még a nőági ősök esetében – bár többnyire inkább harmad-, negyedszülött lánygyermek esetében a *Rozália (Rosalia)* keresztnév is. Más női nevek (*Erzsébet/ Elisabeth, Krisztina/ Christine, Margit/ Margarethe, Borbála/ Barbara*) ezekhez képest már jóval ritkábban fordulnak elő, ezektől eltérők (*Ágota/ Agathe, Regina, Ágnes/ Agnes, Teréz/ Theresia, Ilona/ Helene*) szinte csak azokon az oldalágakon, ahol az ősök nem Kolluton éltek.

E nevek vizsgálatából az látszik, hogy az ősök igen erősen ragaszkodtak hagyományaikhoz a névadási szokásokban is, kifejezetten divatnevet vagy jellegzetesen magyar vagy délszláv eredetű keresztnévet egyet sem találtam az ősök között, pedig többen éltek vegyes lakosságú településeken. A nevek legnagyobb része bibliai, jórészt újszövetségi (*Anna, Mária, Erzsébet, János, József, Magdolna*), ritkábban ószövetségi (*Ádám, Mátyás, Boldizsár, Dávid, Mihály*) eredetű vagy egyes, széles körben tisztelt keresztény szentek kultuszához kapcsolódik (*Katalin, Antal, Ferenc, Borbála, Margit*). Kifejezetten divatnévnek egyedül a 19-20. században elterjedt, olasz eredetű *Rozália (Rosalia)* név jelent, de ennél korábbi időben a családban sem fordult elő. Feltűnő viszont, hogy számos

olyan keresztnév is teljesen hiányzik a család 10 generációjában előfordulók között, amelyek más sváb településeken kifejezetten gyakorinak számítanak. Így például a német nyelvterület bizonyos részein erősen kultivált szentekre és bibliai alakokra emlékeztető keresztnévek (*Gáspár/ Kaspar, Márk/ Markus, Vendel/ Wendelin, Bertalan/ Bartholomäus, Barthel, Báint/ Valentin, Salome, Marianna/ Marianne, Éva/ Eva stb.*), a jellegzetes germán/ északi eredetű névformák (*Gellért/ Gerhard, Ekkehard, Theobald, Lipót/ Leopold, Gottfried, Friedrich, Orsolya/ Ursula, Kunigunda, Rudolf stb.*), de a latin eredetű, ám ebben az időben német nyelvterületen is elterjedt nevek (*Erasmus, Felicitas, Fidelis, Julianna/ Julianne*) is. Ugyanígy nem jellemzőek az inkább protestánsok között szívesebben adott nevek (*Henrik/ Heinrich, Zsuzsanna/ Susanne, Vilmos/ Wilhelm stb.*) Hozzátehető ehhez, hogy nemcsak családunk apai ágán, de Kolluton általában sem fordulnak elő ezek a nevek, vagyis a település régi lakosai csak nevek igen szűk köréből válogattak, és a különböző korokban jelentkező névdivatokat is szinte teljesen figyelmen kívül hagyták. Ez nyilván utal arra, hogy a településen élők magja a az 1780-as évek után alig változott, ezen belül igyekeztek a származási helyük helyük névadási hagyományait is ápolni, új nevek szinte csak a beköltözések révén jelentek meg.

II. A csátaljai-bácsalmási (anyai) ág

Családom anyai ágán látszólag egyszerűbb a kutatás, hiszen az itteni ősök egy része tősgyökeres csátaljainak tudta magát. Az is közismert a családban, hogy anyai nagyapám, *Szommer János* gyermekkorában Bácsalmásról költözött a településre, amikor szülészneként dolgozó édesanyja (sz. *Grünfelder Anna*) ott kapott állást. Bár nagyanyám (*Klein Teréz*) Csátalján született, az ő családja is nyilvántartotta, hogy apai ági ősök Gákováról származnak. Ennél többet a családi emlékezet nem őrzött meg az elődök származásáról. Ennek alapján nincs mit csodálkozni, hogy dédszüleim által viselt családnevek közül egyedül a *Wagnert* találjuk meg a csátaljai telepésekről készült egyik legrégebbi, 1764-ben összeállított listán.

A két település azonban teljesen más időben népesült be német lakossággal; Csátalja új lakói több hullámban érkeztek, a legelsőek többnyire túlnépesedett magyarországi falvakból az 1730-as években, a többség 1748-1755 között közvetlenül a Birodalomból (főleg Pfalzból), de újabb, kisebb telepes csoportok még 1760-as és 1780-as években is

kerültek a községbe, miközben már az elvándorlás is megkezdődött. A bácsalmási német telepítés jóval később indult meg, amikor az akkor jórészt bunyevácok által lakott településhez tartozó földterületet jelentősen kibővítették, és magához a faluhoz egy új településrészt csatoltak. (1786-ban 70 új ház építését rendelték el az új telepesek elhelyezésének céljából.) Ezt követően Bácsalmásra 1786-ban érkeztek a az első német telepesek, akik két csoportra oszthatók. Egyik csoportjukat eredetileg *Ruma (Árpatarló)* földbirtokosa, *Pejachevich József* gróf kívánta birtokára telepíteni (mintegy 700 személyt), ám hamar kiderült, hogy a magyar földesúr a korábban megígért kedvezményeket nem biztosította (egy részüknek fedél sem került a feje fölé), így a telepesek egy része közvetlenül az uralkodóhoz fordult panaszával. II. József néhány hónapos intézkedéssorozat után a panaszait meghallgatva hozzájárult ahhoz, hogy a csalódott telepesek elhagyják a rumai Pejachevich-birtokot, és valamelyik kamarai telepre költözzenek, ahol a számukra korábban megígért kedvezményeket is megkapják. A Rumát elhagyó német parasztok egy része 1786-ban Bácsalmásra költözött. Ugyanebben az időben az Udvari Kamara szervezésében közvetlenül a Birodalomból is érkeztek német telepesek Bácsalmásra, akik az évszázad végére már többségbe is kerültek a településen.

II.1. A bácsalmási vonal

A **Szommer** (Sommer) család a mai napig megtalálható Bácsalmáson, ahol nagyapám is született. Ott valóban tősgyökeresnek számít, hiszen az ottani német telepesekről készült egyik első listán is megtalálható a legrégebbi ős neve. (Közli: *Zweites Bácsalmáser Heimatbuch. Patenscahftsausschuss der Bácsalmáser, Backnang, 1990. 59-90.*) *Johann Sommer* a lista szerint 1786-ban 40 éves volt, és az év október 16-án, Bécsen keresztül került Bácsalmásra. Ebben az időben nős volt, és 7 gyermeke volt. Német családfakutató munkákból tudható, hogy *Johann Sommer* 1747-ben, *Riedelbergben* (ma Rheinland-Pfalz tartomány, akkor a Hanau-Lichtenberg grófság része volt) született. Hét gyermeke közül a még *Riedelbergben* született *Jakob* (1784-1843) nevű fia lett nagyapám családjának ősatya, és tőle egyenes út vezet a Csátaljára költöző dédapámhoz, *Szommer Ádám*hoz. A dokumentumokból az is kiderül, hogy 1786-ban nemcsak *Johann Sommer* és akkor már elég népes családjá, hanem feleségének (*Maria Magdalena Sprentz*) családjá is útra kelt: ez

ebben az esetben Johann Sommer ekkor 56 éves apósát (*Heinrich Sprentz*), ennek *Katharina* nevű feleségét, továbbá 3 fiát és 2 lányát jelentette. Mindkét családfő földműves, vagyonuk 200 forint volt. (Érdekes megemlíteni, hogy Heinrich Sprentz húga, *Magdalena* már néhány évvel korábban férje, *Friedrich Wagner* oldalán ugyancsak Magyarországra távozott, és 1763-tól Csátalján élt. Így ez a család két, egymástól elég távoli ágon is ősünknek számít.) A **Sprentz** (Sprenz, Sprencz) család is Riedelbergből ered, bár az említett *Magdalena* a közeli *Vinningen*be ment férjhez.

Szommer nagyapám anyai ági ősei is szinte egytől egyig visszavezethetők az első bácsalmási telepésekig. Az ő apai nagyanyja (*Elisabeth Grau*) ősei is szerepelnek a telepések legrégebbi listáján. A **Grau** (Krau) família legrégebbi ismert tagja *Johann Andrä* (*Andreas?*) *Grau* volt, aki Szászországból, Bécsen keresztül érkezett Bácsalmásra 1786 nyarán. Az ősatya egyébként evangélikus volt, és feleségével keltek útra. Feltételezhető, hogy ezt követően tovább költöztek, mert jó három évtizedig nincs nyomuk az anyakönyvekben (bár ennek a valláskülönbőség is oka lehet), amíg egy utódjuk (unoka?), *Michael Grau* 1830-ban házasságot nem kötött *Barbara Imgrund*dal, és az ő unokájuk volt a fent említett *Elisabeth*, aki 1877-ben született.

Az egyébként igencsak kiterjedt **Imgrund** (Emgrund) család ugyancsak a „kezdetektől” Bácsalmáson van; magyarországi alapítójuk *Johann Imgrund* volt (1736 k. - 1788), aki Mainz környékéről, Bécsen keresztül került Bácsalmásra 1786 nyarán. Az ekkor 50 éves férfi feleségével és 6 gyermekével érkezett Magyarországra. Aránylag jómódú lehetett, hiszen útközben két cselédlány és egy férfi cseléd is csatlakozott hozzájuk. A családukhöz vezető ág harmadik fiával, *Paullal* (1778 k. - 1834) kezdődik, aki már Bácsalmáson nősült meg, 1799-ben. Felesége, *Eva Bittner* (Büttner, Püttner) az eredetileg Rumára telepített németek közé tartozott; apja, *Johann Bittner* (sz. 1748 k.) szintén Mainz környékéről (*Schöllkrippen* településről) származott, és már ott is földműves és szabó volt. Magyarországra 1786 májusában indult el, összesen 6 személy (felesége, 4 lánya, 2 fia és egy cselédje) kíséretében. A feljegyzések szerint 90 forintnyi vagyonra is volt.

A Szommer-ősök anyai ágán feltűnnek még a **Nusspl** (Nuspel, Nuszpl, Knossbeck), az **Eckert**, a **Welches**, a **Huth**, a **Heller**, az **Ewin**, a **Weiner** és a **Fleckenstein** családnevek is, és többségük esetében a családfát vissza lehet vezetni a telepés ősökig.

Az **Eckert** (Eckhardt) család legrégebbi ismert őseit az 1786 áprilisában, Bécsben regisztrált ikerpár, *Johann Adam* és *Martin* jelentik. Mindketten 28 évesek voltak ekkor, származási helyük *Schöllkrippen*. Mindketten családostul keltek útra. Családunknak Martin (1758-1835) az őse, aki földműves és takács volt, és kádár bátyjához hasonlóan tekintélyes, 600 forintnyi vagyonnal rendelkezett. Első, még Németországban elvett felesége halála után 1788-ban, már Bácsalmáson nősült újra, második feleségének neve **Katharina Englein** (Engl, Englerth) volt. Őseink már ebből a házasságból származtak. Az ő családja ugyancsak Mainz közeléből, Heiligenbrückenből származott, és apjának, *Sebastian Englerth*nek is tekintélyesnek mondható, 435 forintnyi vagyona volt, amikor Bécsben telepesként regisztrálták.

A **Welches** (Welkes, Velches) familia legrégebbi ismert tagja a *Bundenbach*ban (ma: Rheinland-Pfalz tartomány, Trier közelében), más forrás szerint Reilban született *Johann Welches* (1762-1831) volt. (A két település egymás közelében van a Mosel-vidéken; lehet, hogy egyik a születési, a másik a korábbi lakhelyet jelöli.) A vagyontalan katolikus cseléd eredetileg *Matthias Scheib* szolgálatában érkezett Magyarországra, mégpedig Rumára (1786 áprilisában regisztrálták), ám ura nem került Bácsalmásra. Johann 1788-ban vette feleségü az özvegy *Elisabeth Rudolfot* (sz. *Reitzner*), és a tőle született gyermeke, *Jakob* (1789-1831) révén kapcsolódik családunk történetéhez. A **Reitzner** (Reicz, Reiz, Reitze, Reizner) család az akkor a konstanzi püspökséghez tartozó *Friedlingen*ből (ma *Weil am Rhein* település része Baden-Württemberg tartomány Franciaországhoz és Svájcához is közel található részében, Lörrach körzetében) származott.

A **Huth** család korai története összefonódik a Bittnerékével, hiszen első bácsalmási ősük, *Johann Huth* (Hut, Hutt, 1763-1809) 1786 áprilisában a Bittner család cselédjeként érkezett Magyarországra *Schöllkrippen*ből. Itt azonban vélhetően a saját lábára állt. Bácsalmáson összesen háromszor nősült meg, a számunkra fontos utódai első, *Margarethe Richterrel* (1770 k. - 1806) kötött házasságából származtak. Feltehető, hogy *Nikolaus* nevű, szakmája szerint kádár öccse is követte őt Magyarországra, ám ő még 1787-ben Bácsalmáson meghalt. Első felesége annak a *Cyprian Kilian Richternek* (Rischter, Richer 1738 k. - 1821) a lánya volt, aki Breisgau környékéről származott, és 1786 májusában települt Bácsalmásra. A 6 gyerekes özvegyember földműves és ács volt; Bácsalmáson kötött újabb házasságából további utódai születtek.

A **Heller** családról keveset tudni; annyi bizonyosnak látszik, hogy a Szommerek őseihez hasonlóan ők is *Riedelberg*ből származtak, és az 1778 körül született *Ursula Heller* Jakob Sommerhez ment feleségül. A házasságot nem Bácsalmáson kötötték, így feltételezhető, hogy a Hellerek 1786-ban valamely más magyarországi településre kerültek, de a kapcsolat eszerint nem szakadt meg az azonos származási helyről érkezőkkel, és ez talán a házasságot is motiválhatta. (Egy aránylag népes Heller familia már 1750 körül jelen van Vaskúton, de velük való rokonság nem tisztázott.)

Az **Ewin** (Evin, Eben) család is 1786-ban jelent meg Bácsalmáson, első ismert tagjuk *Johann Peter Ewin* volt, akit hozzá tartozó 7 személlyel együtt regisztráltak Bécsben 1786 tavaszán, és Trier közelébeől származott. Ennek fia lehetett *Valentin Ewin* (1767-1863), akitől a család hozzánk vezető ága indul. Ez a Valentin a Bácsalmáson időközben ugyancsak kiterjedt **Harton** családba nőült be 1794-ben. Nekik a legrégebbi ismert ősök *Johann Adam Harton* (sz. 1738-1786), aki a ma Bajorországhoz tartozó, de Mainzhoz is viszonylag közel eső *Heinrichsthal* nevű településről titokban vándorolt ki Magyarországra feleségével és öt gyermekével együtt. A család Rumára került, a családfő ott is halt meg 48 éves korában, de a többiek Bácsalmásra költöztek, *Anna Maria* nevű lányuk (1775-1831) ott lett Valentin Ewin felesége.

A **Fleckenstein** családnév ma sem ritka Bácsalmáson, ami azzal magyarázható, hogy az első telepesek között egy eleve népes rokonság több férfitagját is megtalálni, akik utóbb maguk is számos utódot hagytak maguk után, és ebből mára egy rendkívül szerteágazó rokonság alakult ki. Mindannyiuk ősei az alsó-frankföldi (Bajorország) *Krombach* nevű településről származtak, amely közvetlen közelében található *Schöllkrippennek* és *Heinrichsthal*nak is, ahonnan szintén sok bácsalmási telepes származott. (Sőt, *Heinrichsthal* a nevét is egy *Fleckenstein*nek köszönheti: az utóbb benépesült dombon állt *Heinrich Fleckenstein* üvegfüvő műhelye már a 17. században, egy másik település pedig ennek *Jakob* nevű testvére után lett *Jakobsthal*.) Bácsalmáson közülük először *Andreas* és *Heinrich* jelentek meg családjukkal. A mi őseinkhez azonban nem tőlük vezet az út, hanem a velük rokonságban álló és velük érkező (unokaöcs?), 1768-ban született *Johann Adam Fleckensteinen* keresztül. Az őt magával hozó jómódú nagybáccsival ellentétben vagyontalan fiatalember eredetileg takácsmester volt, és először Csátalján telepedett le. (Ott ebben az időben az 1750-es évek óta élt már egy másik *Andreas Fleckenstein*, aki szintén rokon lehetett.) Utóbb aztán ő is Bácsalmásra került, 1793-ban már

ott nősült meg. Felesége, **Theresia Kroll** (Groll, Kroli, Krolly, 1775-1839) családja egyes – meglehetősen valószínűtlen – adatok szerint a kelet-poroszországi Königsbergből származott volna. Apja *Jakob Kroll* (1729 k. - 1809) lehetett. Bizonytalanság abból adódhat, hogy az egykori Birodalom területén több Königsberg nevű település is volt; az ő származási helye azonban aligha az egykori kelet-poroszországi nagyváros, hanem sokkal inkább a hasonló nevű alsó-frankföldi, ma 3500 lakosú falu lehet. (Bácsamason 1786-ban feltűnt egy másik, Ellwangen környékéről származó *Kroli* család is, de köztük nem látszik rokonság.)

Anyai nagyapai dédanyám (*Grünfelder Anna*) családja érdekes módon pontosan ugyanonnan származott, mint dédapámé, csak kissé kanyargósabb úton került Bácsalmásra, ugyanis ezt a nevet az első telepések listáján még nem találjuk meg. A legrégebbi ismert magyarországi **Grünfelder** (Grienfelder, Krienfelder, Krinfelder) ugyanis az 1701-ben, Riedelbergben született *Johann Theobald Grünfelder* volt, akinek apja a község elöljárója volt. Johann Theobald még 1746-ban települt Magyarországra, vélhetően rokonságának szélesebb körével. Az 1770-es években további rokonok követték őket, köztük *Johann Adam Grünfelder* (1743-1804/1825) is, aki életkora alapján valószínűleg a családfő unokaöccse lehetett (ennek apját *Johann Nikolausnak* hívták, de ő nem települt Magyarországra, 1780-ban, Riedelbergben halt meg). Már ő is nős emberként érkezett Magyarországra, feleségét *Anna Maria Sommernek* hívták. Nekik az akkor már telített Csátalján alighanem nem jutott hely, így a rokonság jó része Vaskútra költözött. Johann Adam és népes családja még kb. egy évtizedet élt ott, de 1788 táján továbbköltöztek Bácsalmásra, ahol ebben az időben már számos egykori „földijük” jelent meg. Innentől a családnak ez az ága a 20. századig folyamatosan jelen van a településen. A család csátaljai ága még a 18. században megszakadt (feltehetően mind elköltöztek), Vaskúton viszont egészen kiterjedt rokonságuk alakult ki (Johann Theobald is ott halt meg, 1774-ben).

A Grünfelder-vonalon anyai ágon még a következő családnevek fordultak elő: **Schaffer, Fleckenstein, Stiegler, Häffner, Brucker, Kell(n)er, Staub, Jung, Rauschenberger, Klingler, Gumbl, Hahn, Stemmer**. Közülük a Brucker, Keller (Kellner) Stiegler és a Häffner (Heffner) család nem volt bácsalmási eredetű, nő tagjaik házassága révén kerültek a településre; származási helyüket nem tudtam megállapítani.

A Fleckensteinek ezen az ágon több generációban is megjelentek. Itt ugyanarról a *Krombachból* származó családról beszélünk, amely a

Szommer-ősök anyai ágán is megjelent, csak ezek ősatya nem Johann Adam, hanem *Andreas Fleckenstein* volt (1738-1801 után). Itt nehezíti az azonosítást, hogy a családban feltűnően sok azonos örklődő keresztnév volt a különféle generációkban.

A **Schaffer** (*Schaffner*) család eredetileg nem bácsalmási; első ismert tagjuk *Sebastian Schaffner*, akinek első anyakönyvi nyomát már Bácsalmáson született gyermekei jelentik; ezek alapján kiszámítható, hogy valamikor 1798 körül köthetett házasságot. Felesége családjáról jóval többet tudni: Eva **Klingler** (*Klinkler, Kleinhardt*) is Riedelbergből származott, apját, *Georg Klinglert* 1786-ban regisztrálták Bécsben, aki ekkor 7 személy kíséretében tartott Magyarországra felé. Eva a második házasságából származott, 1776-ban még Riedelbergben született, az ő édesanyja is Grünfelder-lány volt. Érdekes, hogy a családfővel tartott Bácsalmásra ekkor már igen magas életkorú apja, *Johann Jakob Klingler* (1710-1787) is, bár a ő a következő évben Bácsalmáson meg is halt.

A **Jungok** családunkhoz kapcsolódó vonala *Jakob Junggal* (1764 k. - 1846) kezdődik, az azonban nem világos, hogy a két azonos családnevű egyaránt 1786-ban Bácsalmásra került telepes, a lotharingiai *Peter Jung* vagy a sauerlandi eredetű Johann Peter Jung fia volt-e, ugyanis mindketten családostul érkeztek a Magyarországra az év folyamán. Miután a későbbi adatok hiánya azt sejteti, hogy utóbbi család elköltözött a településről, valószínűsíthető, hogy a molnár és földműves, 9 személlyel letelepedő Peter lehet az ősatya. Az ő fia *Anna Maria Gumbelt* (Gumbl, Gumpel, Gumpl, Gungl) vette feleségül. Ez utóbbi família ősei az alsó-frankföldi *Hörsteinből* keltek útra Magyarországra, köztük *Paul Gumbel* (1730-1811), aki a bácsalmási ág megalapítója volt. Az imént említett Anna Maria az ő unokája volt. (Feltehetően egyes rokonaik Wasserlosen településről kerültek Rumára, majd Bácsalmásra, de nekik egy idő után nyomuk vész.)

A **Rauschenberger** család valószínűleg dunántúli eredetű volt, ám a tanító *Johann Rauschenberger* (1773 k- 1831) élete utolsó éveiben Kolluton élt. Nem kizárható, hogy egy korábbi házasságából származó lánya került Bácsalmásra *Johann Schafferrel* kötött házassága révén.

A többi, leányágon érintett családról mindeddig nem tudtam érdemi információhoz jutni.

III. 2. A csátaljai-gákovai vonal

Amint korábban említettem, nagyanyám, **Klein Teréz** (1923-2007) csátaljai születésű volt, de azt még az általam is ismert idős rokonok is számon tartották, hogy csak az ő nagyapjuk, *Anton Klein* (1865-1946) költözött a településre, ő maga Gákováról származott. A gákovai Klein-vonalon az elérhető anyakönyvi adatok hiányosságai miatt csak további két generációig sikerült eljutni. Jelen állás szerint a legrégebbi ottani ismert ős *Andreas Klein* volt, aki 1837-ben kötött házassága révén jelent meg először a gákovai anyakönyvekben. Ennek alapján kiszámítható, hogy 1813 körül kellett születnie, de az adatok sem szüleinről, sem származási helyéről nem árulnak el többet. Miután igen gyakori névről van szó, igen nehéznek tűnik a további kutatás.

A Csátaljára költöző ükapámnak a felesége nem gákovai volt, *Katharina Schwarz* (1869-1919) ugyanis Ridjicán (Regócén) született. Családja az ottani németek érkezésétől kezdően (a 19. század legeleje) kimutatható ott; az első ismert ridjicai őst *Josef Schwarznak* (1799? - 1855) hívták, de hogy honnan került oda, arra nézve semmilyen megbízható adat nem áll rendelkezésre. Feleségének, *Anna Maria Gindernek* a családja Soroksárról került Csávolyra egy generációval korábban, így ezt a csávolyi vonalat nem lehet kizárni, de egyértelmű nyomára nem akadtam. Anyai ágon a család ridjicai vonalához tartozik a **Hoffmann** és a **Schmidt** család is, mindkettő a 19. század eleje óta kimutatható a településen, de az ő korábbi származási helyük is ismeretlen. A ridjicai leányági vonalon kapcsolódik ide a **Flach** család is, amelyről viszont jóval többet tudni. Legrégibb magyarországi telepes ősük *Valentin Flach* (1725-1789) volt, aki *Ulm*ban (ma Hessen tartomány) született, ahonnan a 18. századi éhínségeket követően nagy számban vándoroltak ki. Valentin Flach 1750 körül került Csátaljára (másodjára ott is nősült meg), de egyik fia, *Lukas* (1749-1790 után) már Garára költözött. Ennek unokája, *Anna Maria* már Ridjicán házasodott. A kiterjedt famíliának az említett települések mellett Vaskúton is számos leszármazottja élt, a neves helytörténész, *Paul Flach* annak az ágnak kései leszármazottja volt. (Ki hitte volna, hogy szegről-végről rokonok vagyunk?) A néhai neves Bácska-kutató közös ősünkről, Valentin Flachról még azt is kinyomozta egy írásában (*Volkskalender der Deutschen aus Ungarn, 1969. 99-106.*), hogy féltelkes parasztnak számított, akinek Csátalján udvarral is rendelkező háza, továbbá 1 ökre, 3 tehene, 1 marhája, 4 lova, 1 csikaja, 6 disznója és 15 birkája volt, ami elég

jómódúnak mutatja. A családi emlékezet szerint egy örökség megszerzése ügyében egyszer még visszatért az óhazába, ám egyik unokája, *Sebastian Flach* még ezt a vagyont is meg tudta kétszerezni.

Ugyanezen a vonalon kerültünk rokonságba az Északnyugat-Bácska szerte kiterjedt **Haberbusch** (*Haberpusch, Hauberpusch, Haubusch*, később Csátalján *Hargitay*) családdal is. Az ő magyarországi történetük *Anton Haberbusch*-sal (1706-1782) indult, aki az első telepesek egyikeként Hajósra települt még az 1720-as években. Származási helye az egykori Svábföldön, de annak ma Bajorországhoz tartozó részén, Günzburg közelében található *Offingen* nevű település volt. Már Hajósra is népes rokonság kíséretében érkezett (apja, legalább két testvére). Utódaik a következő évtizedekben Vaskúton, Garán, Csátalján és Ridjicán is megjelentek. Hozzánk érdekes módon nem közvetlenül a csátaljai, hanem a vaskúti ág vezet, amely a családalapító *Josef* nevű fiával kezdődik, és többszöri elköltözés és beházasodás révén vezet el a Klein-ősökkel való keveredésig.

A Klein-vonal nőágán őseink még a **Müller, Lee** és **Lamass** családok is. Az itt érintett *Müller* család valószínűleg körtési (krusevljei) eredetű, *Heinrich Müller* nevű ősünk onnan kerülhetett Ridjicára. (Miután körtési anyakönyveket nem tudtam tanulmányozni, az ő korábbi eredetükről semmi érdemlegeset nem tudok.) A **Lee** (*Leh*) család viszont az 1750-es évek óta Apatinban élt, legrégebbi ismert ősük *Johann Georg Lee* (1725-1788) volt, akinek utódai a következő generációkban Körtésen, Ridjicán és Gákován jelentek meg. A **Lamass** család rajtuk keresztül kapcsolódik a családfához; az ő legrégebbi ősük, *Mathias Lamass* (1754 k. -1789) Lotharingiából került Magyarországra, és kezdetben Nemesmiliticsen éltek, de utódai később Apatinban tűnnek fel. (Mathias Lamass felesége, *Eva Katharina Abel/ Apel* viszont csátaljai születésű volt, de a család az 1750-es években Apatinba költözött.)

Anyai (nagyanyai) dédanyám (*Klein Mártonné, sz. Wagner Magdolna*) apai ági őssei, a **Wagner** család számít egyetlen tisztán „csátaljai” ősünknek. Telepes elődjük, *Friedrich Ernst Wagner* (1719-1789) *Vinningenben* (ma: Rheinland-Pfalz, Pirmasens önálló településrésze, a 18. században a Hanau-Lichtenberg grófság része) született, ott is nősült meg 1748-ban. 1763-ban az udvari kamara támogatását igénybe nem véve települt Magyarországra, mégpedig Csátaljára. Itt feltehetően tudatos választásról van szó, ugyanis erről a környékről (*Vinningenből* is) már az 1750-es évek elején hoztak

telepeseket a faluba, így feltételezhető, hogy rokonok, ismerősök példáját követve döntött a Magyarországra település mellett. Az 1764-ből származó összeírás szerint Friedrich Wagner eredeti szakmáját tekintve kovács volt, ekkor 6 gyereke és felesége (*Magdalena Sprentz*) élt vele egy háztartásban. (Feleségének bátyja 1786-ban Bácsalmásra települt.) A házaspárnak összesen 10 gyermeke született, közülük többen más településen (Vaskút, Gara) keresték a boldogulásukat, így az 1751-ben még Vinningenben született, de 1773-ban már Csátalján házasodó másodszülött fiú, *Georg* is. Ő valamikor 1776 után családostul Garára települt, ahol 10 gyermeke született *Anna Maria Mayerrel* kötött házasságából. (Két, még Csátalján született gyermekük korán meghalt.) A következő két, talán három férfiági generáció Garán maradt (egyes rokoni viszonyok az anyakönyvek alapján nem tisztázhatók egyértelműen), majd egyesek közülük az újabban alapított Kunbaján telepedtek le. Annyi bizonyos, hogy az 1831-ben született ifjabb *Georg Wagner* ismét Csátalján kötött házasságot 1860-ban a tősgyökeres helyi családból származó *Eva Weberrel*, innen a családnak ez az ága 1946-ig Csátalján van. (Leszámítva az 1913-ban Amerikába kivándorolt családtagokat.) Ezen az ágon anyai ükapám, *Adam Wagner* borbély volt Csátalján; 1892-ben született *Magdalena* lánya lett a dédanyám.

A Wagner-ősök vonalán találjuk nőágon a **Weber, Heinrich, Ottenthal, Jung, Bummer, Hefner, Staud, Minnich, Mayer, Röckel, Kunz, Helfer, Schuller** családokat, amelyek többsége szintén visszavezethető telepes ősökig.

Dédanyám édesanyja (*Margarethe Ottenthal*) révén számít ősünknek a Csátalján egykor igencsak szerteágazó rokonsággal bíró **Ottenthal** (Othenthal, Odental, Othenthall) famíliá. Az ő legrégebb ismert ősük a lotharingiai Starreisming (?) nevű településen született *Leopold Ottenthal* (1733-1803) volt, aki valamikor az 1750-es években került Csátaljára (lehet, hogy nem közvetlenül a Birodalomból). Már ott nősült meg, és házasságából 11, felnőttkort is megérő gyermeke származott (köztük 4 fiú). Miután ezeknek is igen sok gyermeke született, ebből hamar nagyon széles leszármazotti kör alakult ki. (A 20. században, amikor jelentős anyagi különbségek is kialakultak, már nem minden csátaljai Ottenthal tekintett rokonként egymásra, pedig mind ugyanazon telepes-ős kései utódai voltak. A mi őseink a 9., Engelhard nevű gyermekének a leszármazottai.)

Szintén a Wagner-ősök anyai ági elődei között találjuk a **Weber** családot (dédanyám nagyanyja volt Weber-lány). Csátalján ez is

tősgyökeres famíliának számított, hiszen legrégebbi ősük, *Michael Weber* (1708-1760) az 1740-es években hagyta el a Pfalzban található *Vinningent* feleségével és 8 gyermekével együtt, legfiatalabb gyermekük 1745-ben már Csátalján született. Az is tudható, hogy együtt keltek útra a velük szintén rokonságban álló *Bischof*, *Elmer* és *Christmann* (Kristmann) családok őseivel – ezek a családnevek a 20. századig Csátalján igen gyakorinak számítottak. Weber-leszármazottak egy idő után inkább nőágon mutathatók ki nagyobb számban. *Vinningen* (az ősök származási helyei között szintén gyakran előforduló Kröppen, Trulben, Zweibrücken és Rodalben településekkel együtt) Pirmasens városától délre, a francia határ közelében található. Nagyon régi falvak ezek, de a 18. századra sok sorscsapást kellett elviselniük: *Vinningent* 1590-ben tűzvész pusztította el, majd a harmincéves háború söpört végig rajta: 1657-ben mindössze 4, 1667-ben 12 adóköteles polgára volt. 1678-ban alig 18 ház állt a községben. A 18. századra ismét gyarapodott, de a gyakori katonai konfliktusok, éhínségek miatt nagyon sokan vándoroltak el onnan. A fent említett családok a 18. század után teljesen el is tűntek *Vinningen*ből. (vö. *Paul Flach: Ahnen und Urheimat der Familie Christmann = Volkskalender der Deutschen aus Ungarn*, 1977. 79-85.)

Egy 18. századi telepes, aki talán még egyszer hazatért Csátaljáról az őshazába: Mathias Gutsch emlékkeresztje a pfalzi Zweibrücken temetőjében
A talapzaton olvasható szöveg magyarul:

»EZT A KERESZTET
 EMELTETTE
 MATIAS GUTSCH ÉS ANNA
 MARIA SZÜLETETT MAI,
 CSÁTALJAI POLGÁROK
 MAGYARORSZÁGON
 ANNO 1767«

A **Heinrich** (*Heindrich, Henrich, Heineric, Heinerich, Hainrich*) família több oldalról is rokonnak számít. Közülük a legrégebb ismert ős, a Pfalzban található *Rodalben* településen született *Johann Philipp Heinrich* (1708-1767), aki családjával 1762-től élt Csátalján. (Ő maga nem sokáig, mert a halálozási anyakönyvi bejegyzés szerint 1767-ben a Dunába fulladt.) Nem tisztázott, hogy milyen rokonságban állt a más ágon ugyancsak ősünknek számító *Stefan Heinrich* (1780-1840). Annyi tudható csak biztosan, hogy a kiterjedt rokonságnak Garán és Gákován is voltak leágazásai.

A **Jung** (Junck) család legrégebbi ismert őse *Gottfried Jung* (1698 k. - 1758), ám az ő származási helyét mindeddig nem sikerült kideríteni. A **Hefner** (Heffner, Häffner, Haffner) család legrégebbi ismert őse, *Johannes Hefner* (1707-1780) ugyancsak Pfalzból, a *Neuenbürg*-ből származott (bár Steinbach bei Buchenben született), és valamikor 1750 körül települt családjával Csátaljára (ekkor 5 gyermeke volt), ahol további 4 gyermeke született. Neki is nagyon sok leszármazottja volt, a szintén kiterjedt garai *Heffner* család őse az ő Johann Peter nevű fia volt; egyes utódok rövid időre Vaskúton is feltűntek.

A **Röckel** (Röckl, Reckl, Rekl, Rökel, Rökl, Reckel) család legrégebbi magyarországi őse *Johann Justinus/Jobst/ Jodok/ Jost Röckel* volt (1744-1795 után), aki a Pfalzban található *Trulben* településről kelt útra anyja (*Anna Margarethe Roth*) rokonaival együtt, és már 1765-ban biztosan Csátalján volt, ahol 10 gyermeke született. Bár második házassága révén 1793 után Bácsszentivánra költözött, idősebb gyermekei közül több is Csátalján maradt, akik közül az 1769-ben született *Valentin* utódai közül kerültek ki a mi ősünk. (Az ő lánya lett 1827-ben *Josef Ottenthal* felesége.) Így azt is megtudtam, hogy általános iskolai osztálytársammal, *Röckl Zoltánnal* közös ősünk is vannak, bár erről sejtésünk sem volt.

A **Bischof** (Bischoff, Pischoff, Pischof) család ugyancsak *Kröppen*-ből, illetve anyai ágon Vinningenből származik, és legelső magyarországi tagjai ugyanúgy az 1740-es években telepedtek országunkba, mint több, fentebb már említett familia ősei. A nagyobb számban Csátaljára telepedő nemzetség tagjai közül a mi ősünk *Johann Erasmus Bischof* (1688-1749) volt, aki felesége és 7 gyermeke társaságában érkezett Csátaljára. A család innentől kezdve a 20. századig mindvégig jelen van a településen, egyes kései leszármazottaik az 1930-as

években nevüket *Bíborosra* magyarosították. A mi rokonságunkhoz a 19. század elején kapcsolódnak: *Eva Bischof* (1803-1861) 1819-ben lett *Simon Heinrich* felesége.

Ezen Eva Bischof anyai ági ősei vezetnek el a **Roth** (Roht, Rotth) családhoz, amely szintén tősgyökeres csátaljai, hiszen legrégebb magyarországi ősük, *Johann Adam Roth* (1725-1784) 1748-ban már ott kötött házasságot *Margarethe Emingerrel*, majd ennek korai halála 1763-ban után az özvegy *Barbara Reppmann*-nal. A Roth familia egyébként ugyancsak Trulbenből származik. Miután Johann Adam Rothnak e két házasságából összesen 18 gyermeke született (és 4 kivételével a felnőttkort is megérte, ebből igencsak kiterjedt rokonság bontakozott ki. A mi őseink szempontjából legfiatalabb gyermeke, *Rosalia* (sz. 1781) az érdekes, ő ment ugyanis férjhez *Johann Bischofhoz*.

A **Reppmann** (Reitmann, Reebmann, Reimann, Rejmann, Remann, Rehmann, Raitmann stb.) család is pfalzi eredetű, eredetileg Reitmann-nak hívták őket, két legrégebbi ősük a telepes testvérpár *Johann Hartmann* (sz. 1726) és *Johann Reitmann* (1728-1782) voltak. Valószínűleg a kivándorlóként még rögzített, 380 forint vagyonnal rendelkező, 1773-ban Csátalján elhunyt *Jakob Reppmann* is valamilyen rokonuk (nagybátyjuk?) lehetett, mert velük lényegében azonos időben, 1761 után tűnik fel a településen. Mindannyiuk származási helye *Walschbronn* település volt. (Ez ma egyébként már Franciaországban van.) Az idősebbik testvér családjával később Apatinba költözött át (és ott Reitmann néven megy tovább a család), az ifjabbik neve Csátalján (majd egyes utódainak továbbköltözése révén Vaskúton, Garán és Kolluton is) következetlen írásmóddal, de Reppmann formában rögzült. Az ősanánknek számító Barbara valamelyikük ifjabb testvére, unokatestvére (vagy elhunyt unokatestvérük felesége) lehetett. (Az özvegyek újbóli házassága esetén az anyakönyvek a leánykori nevet sokszor nem adják meg, így itt lehetetlen eldönteni, melyik esetről van szó.)

Ugyanezen a nőágon számít rokonnak a **Helfrich** (*Helffrich, Helfer*) család is, amelynek gyökerei szintén Pfalzba, *Kröppenbe* vezetnek vissza. Az ő legrégebbi ismert ősük *Johannes Helfer*. Neki *Johann* nevű fia (*Kröppen*, 1746 – Csátalja 1772) 1768-ban már biztosan Csátalján volt (akkor kötött házasságot *Anna Maria Hegerrel*), és az ebből a házasságból származó, ugyancsak *Anna Maria* nevű lánya lett *Valentin Röckel* felesége. Maga a család és vele a név hamar eltűnt Csátaljáról, ugyanis *Johann Helfer* korán elhunyt, felesége pedig hamarosan újra férjhez ment. Az

egyetlen fiúutód neve az 1784-es összeírásban szerepel utoljára. A Heger (Höger) család eredete nem tisztázott.

A Wagner-vonal nőágán feltűnik egy **Mayer** (Csátalján *Mayr, Mair, Majer, Meyer* formában is írták) család is, ennek azonban nyilvánvalóan semmi köze sincs apai ági rokonságunkhoz. Itt annyi tudható, hogy a legrégebbi ős, *Johann Georg Mayer* (1727 k. - 1787) már 1748-ban Csátalján nősült meg, és első, *Kunigunde Mayerrel* kötött házasságából született lánya lett az egyik Wagner-ős felesége 1773-ban. A 18. században Csátalján több Mayer család is letelepedett, de az anyakönyvi adatokból sem származási helyüket nem lehet megállapítani, sem pedig azt, hogy esetükben közeli rokonokról vagy véletlen névazonosságról van-e szó.

Következtetések és kérdések az anyai ághoz

Látható, hogy anyai ági őseim története némileg eltér az apai vonaltól. Anyai nagyapám ősei 1786-tól ugyanis egészen a 20. századig szinte kivétel nélkül Bácsalmáson találhatók, sem érdemi elvándorlás, sem „külső” beházasodás nem nagyon figyelhető meg közöttük. Mindezek miatt az sem meglepő, hogy németországi származási helyeik is egymás közelében találhatók meg. Ez persze érthető, hiszen a bácsalmási németek legnagyobb részét ugyanabban az időben telepítették le, és az is valószínűsíthető, hogy – az eredetileg Rumára irányított telepések kivételével – a toborzók ugyanazon régiókból szervezték a Magyarországra kivándorlókat. Ami viszont érdekes, hogy 8-10 generáció alatt is minimális volt az elköltözés, ami azt sejteti, hogy a Bácsalmáshoz tartozó földterületek egy jelentősen megnövekedett népesség eltartására is alkalmasak voltak. Szintén feltűnik, hogy ezen a vonalon jóval kevesebb gyermek született (több ősünk is egyke volt, vagy legalábbis kevés testvére volt), és kirívóan sok a kivételesen magas, 80 év feletti életkort megért családtagok száma is. Miután a bácsalmási németek nagyrészt egyazon környékről származtak, nyilvánvalóan aránylag jól megőrizték eredeti nyelvjárásukat, és feltételezhető, hogy igen erős összetartozás-tudat alakulhatott ki körükben. Talán ez is magyarázza, hogy feltűnően kevés a máshonnan származókkal kötött házasság. Másrészt annak ellenére, hogy Bácsalmás mindig is vegyes (német, magyar, délszláv) lakosságú település volt, vegyes házasságok a családukban egyáltalán nem voltak. Pedig a 20. századra legalábbis a bácsalmási németek – ellentétben a homogén német

falvak lakóival – általában folyékonyan beszéltek magyarul is (ez minden általam ismert ottani rokonunk esetében megfigyelhető volt), de úgy tűnik, az etnikai, vagyoni korlátok és az eltérő kultúra ekkor még nagyobb akadályt jelentett.

A csátaljai-gákovai vonalon jóval több a kérdőjel. A Klein-ősök eredetét nem sikerült megnyugtatóan tisztázni, pedig ez érdekes volna, hátha magyarázatot lehetne találni ennek a vonulatnak generációkon át öröklődő, Csátalján már-már szállóigévé vált nehéz, összeférhetetlen természetére. Esetükben mindenesetre sejthető, hogy több magyarországi állomáshely után kötöttek ki Gákován, majd pedig Csátalján, és ismert családtagjaik is eltérő településekről származnak.

A Wagner-ősök esetében nagyjából tiszta a kép: dédanyám felmenői szinte egytől Pfalzból, annak is egy egészen szűk régiójából, Pirmasens környékéről származnak. Ez, az 1740-es, 50-es évek során Csátaljára került telepes csoport adta a csátaljai lakosság magját, bár utóbb keveredtek a már régebb óta ott élő (többnyire más magyarországi telepésekről – Nemesnádudvarról, Hajósról – oda költöző) németekkel és a későbbi, a falut csak kisebb részben érintő telepítési hullámokkal érkezőkkel. A község már az 1780-as évekre jelentősen túlnépesedett, így innen jelentős elvándorlás is volt, főleg a szomszédos Vaskút és Gara, illetve az újonnan alapított Kunbaja, Bácsbokod, továbbá Sztanisics irányába is. (Családnevek azonosságát főképp ez magyarázza.) Mivel a csátaljai parasztok egy része kifejezetten jómódúnak számított, így a 19. században már földterületeket szerezhettek környékbeli magyar többségű településeken (Nagybaracska, Dávod, Bátmonostor) is, ami néhány esetben utóbb költözéssel is járt, bár nem volt jellemző. A mi őseink nem tartoztak a módos gazdák közé, amit az is mutat, hogy többen is kézműves foglalkozást űztek közülük, tehát földbirtokaik a megélhetést nem biztosították.

Névadási szokások az anyai ágon

Miután az anyai ági ősök más településeken éltek, és – nagyrészt legalábbis – más német vidékekről is származtak, így értelemszerűen névadási szokásai is eltérők voltak. Itt talán a változatosság is nagyobb, mint a kolluti eredetű ősök esetében volt. A Szommer-ősök vonalán – ahol az elődök nagy része Riedelbergből származott – különösen gyakori volt a korai időkben a *Johann* (János) és a *Jakob* (Jakab) keresztnév, de érdekes,

hogy míg előbbi a 20. században is használatos maradt, az utóbbi szinte teljesen eltűnt. A férfinevek között gyakran szerepelt a *Peter* (Péter) és a *Michael* (Mihály) is, ezek szinte végig előfordulnak. A női nevek között nincs annyira kiemelkedő gyakoriságú név, mint az apai ágon, bár az *Elisabeth* (Erzsébet), a *Barbara* (Borbála), a *Margarethe* (Margit), az *Eva* (Éva) és a *Magdalena* (Magdolna) viszonylag sokszor visszatért. A másik ágon szokatlanul gyakori *Anna Maria* (vagy önállóan *Anna*), illetve *Katharina* (Katalin) itt is előfordul, de nem gyakrabban, mint az imént említett keresztnemek. A telepesek első generációjában néhány olyan név (*Benedikt/ Benedek, Cyprian/ Ciprián, Erasmus/ Rézmán, Magnus, Apollonia/ Apollónia, Franziska/ Franciska*) is előfordult, amelyek később teljesen eltűntek, vagyis a német földön jellemző időleges névdivatok Bácsalmáson nem éltek tovább, hanem a szülők itt is jórészt a bevált vallási ihletésű neveket adták gyermekeiknek. Az is feltűnő, hogy a 18. században fiúgyermek esetében igen gyakori volt a kettős névadás, főleg a *Johann* (János) nevet kombinálták valamely másik férfinévvel (*Adam, Peter, Jakob, Adam, Michael*), vagyis egy újszövetségi nevet egy ószövetséggel párosítottak össze. A *Johann* név kiemelkedő gyakoriságának magyarázata lehet, hogy igen sok ilyen nevű szent létezett, és közülük többnek (*Nepomuki Szent János, Krakói Szent János, Keresztes Szent János*) kanonizációja is a 18. században zajlott, ami erősíthette a névválasztás gyakoriságát.

A csátaljai-gákovai vonalon ennél is nagyobb a változatosság, ami alighanem azzal magyarázható, hogy itt volt a „legvegyesebb” az ősök származása. A *Wagner*-ágon a *Georg* (György), a *Martin* (Márton) és az *Adam* (Ádám) nevek a leggyakoribbak, a női nevek viszont elég változatosak; bár a másutt is látható nevek itt is megjelentek, találkozunk pl. a *Klara* (Klára), *Agneta* vagy épp a *Christine* (Krisztina), *Johanna* nevekkel is, amelyek a másik ágon nem jellemzőek. Az első telepes generációban itt is találunk kettős névadást, ami aztán Csátalján szinte teljesen eltűnt, és olyan ritka, az adott korban valószínűleg divatos neveket (*Leopold / Lipót, Engelhard, Jost/ Jusztin, Jodok, Ottilie, Fidelis*), amelyek aztán nem öröklődtek tovább. Bizonyos nevek (*Barbara/ Borbála, Theresia/ Teréz*) inkább a 19-20. században jöttek divatba, bár korábban sem voltak példa nélküliek.

Ám itt is igaz, hogy sem magyar, sem délszláv eredetű név nincs az ősök között, és láthatóan az egyes korszakokban jellemző névdivatok sem nagyon érintették őket. A választott nevek azonban láthatóan jelentősen

szűkültek a 18. század óta; csaknem teljesen eltűntek például azok, amelyeknek nem volt magyar megfelelője, de ugyanígy a kezdetben sem gyakori, jellegzetesen német/ germán eredetű nevek is. A megmaradt neveknek az egyes településeken eltérő, az adott falvakra jellemző kiejtése és becézése alakult ki: pl. a Georg (György) név tipikus becéző formája Bezdánban 'Jergl', volt míg Csátalján kb. 'Jurke', a Barbarákat Csátalján következetesen 'Bewi'-nek, Pévinek vagy 'Pärwl'-nek becézték, a Theresia (Teréz) következetesen 'Resi' (Rézi), a Magdolna pedig 'Lena' volt. Így fordulhatott el, hogy édesanyám egészen kiskorában a homogén sváb faluban még Léna volt, ám 1945 után – amikor Csátalja etnikai összetétele alapjaiban megváltozott – már Magdi lett belőle, ha becézték. Apámat a családban Toncsinak hívták, ami egyfajta etnikai jegy is volt, mert lakhelyein (Bezdánban, majd Bátmonostoron) a magyar és délszláv Antalokat inkább Antinak vagy Antusnak becézték, a sváboknál inkább a Tóni, Toncsi volt használatos. (Nem is szerette később sem, ha bárki Antinak szólította.)

Ez a névadási hagyománytisztelet két generáció alatt a család minden tovább élő ágán megszakadt; a Németországba került rokonokra erősen hatottak az ottani névdívatok, a Magyarországon maradt részekre pedig az itteni fejlemények és elvárások is. Ugyanakkor az továbbra is fontos szempont maradt, hogy az ifjabb családtagok németre is fordítható személyneveket viseljenek.

Zárszó

Kik vagyunk? Honnan jöttünk? A kérdés csaknem mindenkit foglalkoztat, hiszen a ma számos kérdése a távoli múltban rejlik. Hogy telepes őseink milyen érzésekkel, milyen motivációkkal, milyen csábításoknak engedve hagyták el őseik földjét, pontosan nem tudhatjuk ma sem. Arról viszont sokat sikerül megtudnom, honnan is érkezhettek. Az apai ősök nagyrészt Délnyugat-Németország (Baden) környékéről elszármazva az 1760-as években jelentek meg a Duna–Tisza köze, illetve Bácska valamely településén (nagy többségük *Kolluton*), hogy aztán a 19. század közepétől e különböző szálak *Bezdánban* fussanak össze. Sokan kézművesek voltak köztük, akik a különféle generációkban gyakran változtatták lakhelyeiket, de csak bizonyos távolságon belül. (Ezen Csátalja és Bácsalmás érdekes módon már kívül esett.) Ebben nemcsak a földrajzi távolság lehetett irányadó, hanem az is, hogy a házassági kapcsolatok –

melyek a vagyonszerzés mellett a költözéseket motiválták – jellemzően azonos környékről származókkal, hasonló nyelvjárást beszélőkkel, hasonló kultúrájúakkal könnyebben születtek meg. (Kívülállóként a bácskai svábokat nagyon könnyű egyformának vagy nagyon hasonlónak látni, ám az egyes települések nyelve, kultúrája igencsak eltérhetett egymástól, és a 19. századra az egyes közösségek eléggé bezárkózóvá is váltak.)

Anyai nagyapám szülőhelye, Bácsalmás a 20. század elején

A „csátaljai” ősök származása szerteágazóbb, bár azt is meg lehet figyelni, hogy a döntő részben pfalzi eredetű ősök és a bácsalmási elődök származási helyei igen közel esnek egymáshoz, így itt a kulturális különbségek is kisebbek voltak; házassági kapcsolatok már a német őshazában is előfordultak köztük. És bár a távolság itt még nagyobb is, mint Bezdán vagy Kollut irányába, Csátalja és Bácsalmás között több népmozgás, házasságkötés figyelhető meg. Ez azzal együtt is igaz, hogy látszik: a legkevésbé mobilisnak Bácsalmás sváb társadalma látszik; ott mutatkozott a legnagyobb kontinuitás az 1786-ban letelepített lakosok és a 20. század eleji népesség között.

Hogy aztán mindebből eljussunk a mi generációnkig, számos történelmi tragédiának, személyes döntésnek, szerencsés (?) véletlennek kellett történnie. Jó lenne hinni, hogy így volt a legjobb.

* Az írás egy rövidített és egyszerűsített változata több részre bontva megjelent a Bajai Honpolgár folyóirat 2018. évi számaiban.

Király Zsuzsanna-Wéber György:
Rokolya dinasztia a 18-19. században a Kiskunhalas-
(Bodoglár-Tajó)-Kiskunmajsa-Szank-Tázlár régióban
A szakmai közösségi terek modern felhasználásnak lehetőségei a
genealógiában az „Y” generáció idején.

Az alábbi adatbázis az alcímben jelzett régió Rokolya családjait mutatja be azzal a céllal, hogy meghatározza a dinasztiaalapító családot, betelepülésének idejét, a kiinduló migrációs település nevét, valamint felvázolja a család kb. 300 éves, genealógiai és levéltári adatokkal alátámasztott történetét. A Rokolya nem gyakori név (kevesen is kutatják), de épp emiatt lehet a török idők, de legalább a redemptio utáni migrációs mozgás egyik „jelzőfénye”.

A dinasztia összegyűjtött adathalmaza tipikus példáját nyújtja, hogy a 18-19., de még a 20. század első felében is miként ágyazódtak be (az őket az első időkben befogadó) közösségbe a munkakeresésben, családalapításban, általában is a boldogulás lehetőségeit keresve az egyének. Hogyan létesültek a vagyonmegtartó (vagy bármilyen egyéb okból létrejött) rokon házasságaik, melyek voltak a szokásos (esetleg „divatos”) halálokok, milyenek a tipikus demográfiai mutatók (születési ráta, gyermekhalandóság), miként alakult a keresztszülő választások gyakorlata, vagy éppen milyen háborús életáldozatokat hoztak, de tipikus a példa a korabeli házzámozásra Rokolya Károly-Szőke Zs. Julianna házaspárnál stb. Egyszóval az alábbi adatbázis analízisével a különféle érdeklődésű olvasó vékony szeletekben példát kaphat a régió történelmi, helytörténeti, néprajzi, közigazgatási stb. viszonyaiból.

A szociológiai pillanatképen túl a kutatással a szerzők szeretnének rávilágítani, hogy a mai genealógiai kutatásokban milyen szerepe van az informatikai lehetőségek és a civil szerveződések közösségi tereiben lévő erőforrások összegzésének. Mindezek a hatások ugyanis alapvetően módosítják a genealógiai kutatási stratégiákat a közelmúlt lehetőségeihez képest. A szerzők anélkül érték el néhány heti kutatással az alábbi eredményt, hogy kimozdultak volna otthonról, miközben nem csak a különböző web helyeken elérhető digitalizált anyakönyvekből dolgoztak, de felhasználták a szakmai közösségek által az anyakönyvi adatokból épített adatbázisokat is. (Miközben az sem szükségszerűség, hogy a térben

is távol élő szerzők személyesen ismerjék egymást – bár ez esetben ismerik.)

A jelen adatbázis felépítésében együtt dolgozó két kutatónak nem csak az egymástól függetlenül használt kutatási ideje duplázódott meg, de a kutatás során összeadódtak az anyakönyvi kézírás olvasásának tapasztalatai, a hiányzó adatok kereséséhez szükséges rutin, vagyis – stílszerűen szólva – a közös munka sikerének egyik záloga, hogy összegződtek a „kutatói szoftverek”! S elidegenedő web világunkban talán az is fontos szempont, hogy egy ilyen közös, s anyagi értelemben non profit projekt szociális kapcsolatokat erősít meg a két távollévő kutató között, hisz az alább olvasható eredményt hetekig tartó levelezés, telefonkapcsolat, adategyeztetés és adatsere előzte meg! Nem vitatható az sem, hogy a kutatásnak mind az eredményei, mind pedig maga a módszer visszahat a kutatók saját addigi – befejezetlen – munkájára!

Végül is elmondható, hogy azonos megbízhatósági rátával, de lényegesen rövidebb idő alatt lehet nagyságrenddel eredményesebb kutatást végezni ma, ha a magányos, levéltári kutatómunka helyett a közösségi erőforrások felhasználásával az azonos célért dolgozók munkamegosztása jellemzi a kutatómunkát. A nem is olyan rég még jellemzően a levéltárban ücsörgő, adatait féltékenyen őrző, magányos kutatók ideje lejárt! Az új kutatási lehetőségekkel az ezt lehetővé tevő új típusú források felhasználásának evidenciája pedig egyértelművé teszi, hogy mind a közös tudást hordozó levelező listák, mind pedig a közösségek által létrehozott könyvtárak és adatbázisok olyan új lehetőségei (forrásai) a genealógiai kutatásoknak, melyeket nem csak illik, hanem forrásként meg is kell jelölni, s amelyek a jövőben a mainál is nagyobb távlatokat nyitva döntő jelentőségűek lesznek a jövő genealógusai számára.

Az anyakönyvek időrendben feljegyzett adataiból képzett patriarchális névsor ABC sorrendben mutatja be a Rokolya családokat úgy, hogy az azonos nevéek között az idősebbek kerültek előrébb.

Az anyai ági továbbkutatás esetleges igényét segítve – ahol lehetett – meghatározásra kerültek a szokásos genealógiai azonosító adatok (felmenők és keresztszülők megnevezése, *, +, további ∞ idők és helyek) a feleségek esetében is. A dőlt betűs adatok (rendszerint életszerű, de ellenőrizetlen) feltételezések vagy forrás idézetek.

A kutatás által átfogott időintervallumba beleesik némely addigi filia plébániává válása. Azonban ez nem jelenti azt, hogy ettől kezdve csak a frissen felállt plébánia anyakönyveiben találunk adott településre

vonatkozó genealógiai eseményt, ellenkezőleg! A települések szétszórt tanyavilágából akár személyes, akár vallási, akár geográfiai okokból a környező plébániák bármelyikén található genealógiai adat! Ezért pl. a Szank helymeghatározás nem jelenti feltétlenül a település anyakönyvében való szereplést, az adat a szanki, a halasi, vagy a majsai akv-ben (esetenként párhuzamosan!) is előfordulhat. Hasonlóképpen a tázlári adatok eredete Soltvadkert, Kiskunfélegyháza, Majsza stb., míg a bodoglári adatok Halas vagy Majsza akv-ben (is) keresendők!

Személyes érintettség esetén javasolt minden adat személyes ellenőrzése is, mert a felhasznált forrásokban bőven maradt olyan, az adott ági tovább kutatást segítő adat, mely itt nem szerepel. (Pl. a nem Rokolya nevű feleségek szüleinek származási helyére történő utalás, utólagos anyakönyvi bejegyzések ténye stb.)

Források

Római katolikus és polgári anyakönyvek

akv típusa	Kiskunmajsa	Kiskunhalas	Szank	Tázlár
*	1738-1863	1769-1880	1895.okt.5.-1923.dec.26.	
∞	1738-1895	1769-1899	1895.okt.16.- 1950.dec.31.	
+	1738-1966	1769-1975	1895.szept.29.- 1980.dec.31.	1906-1978

Alkalmi adatok keresése számos más település akv-ben történt, ezek – ha eredményt is adtak –, az adott családnál kerülnek említésre. A polgári anyakönyvezésből megismerhető adatok a felekezeti anyakövekkel párhuzamosan kerültek feldolgozásra. Esetenként az azonos genealógiai esemény egy-egy nap eltéréssel jelenhet meg a polgári, ill. a felekezeti akv-ben. Ilyenkor a polgári adat került rögzítésre.

Egyéb források

Magyarországi Németek Családkutató Egyesülete (www.akuff.org) szakmai könyvtára

Magyar Családtörténet-kutató Egyesület www.macse.hu családtörténeti levelező listája és polgári anyakönyvi adatbázisa
<http://www.macse.hu/databases/hu/default.aspx> (elérés 2017.nov.26.)

Kalocsa Főegyházmegyei Levéltár E-kutatás szolgáltatása
<http://archivum.asztrik.hu/?q=oldal/e-kutatas-start> (elérés 2017.nov.26.)

Magyar Nemzeti Levéltár Bács Kiskun megyei Levéltára Kiskunhalasi részlege (MNL BKML Kkhr).

mormon adatbázis Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza (The Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints) által létrehozott, üzemeltetett és folyamatosan bővülő nemzetközi on-line anyakönyvi adatbázis
(www.familysearch.com elérés 2017.nov.26.)

Rövidítések

* = születési (keresztelési) idő és hely
∞ = házasságkötési idő és hely
|∞| házasságon kívüli kapcsolat, együttélés
rendezetlen jogi státuszban¹
+ = halálozási idő és hely
akv = anyakönyv
ev. = evangélikus
fm. = földműves
Gy: = gyermek(ek)
Halas = Kiskunhalas
hősi h. = hősi halott
id. = idősebb
ifj. = ifjabb
ill. = illetve
K: = keresztszülők

ker. = kerület
kézm. = kézműves
l: = lakik
m. = megye
Majsa = Kiskunmajsa
N. = ismeretlen
p. = pusztá
polg. = polgári
s.t. = saját tanya
Sz: = szülők
T: = házassági tanúk
(násznapgyok)
Tbc = tuberkulózis
vm = vármegye

¹ A jelölés nem értékítélet, pusztán tényrögzítés. A családjogi törvény csak a 21. század első harmadában ismerte el az együttélés jogszerű (jogkövetkezményekkel bíró) formájának a törvényes házasságot nem kötők körében (bizonyos feltételek megléte esetén) az élettársi kapcsolatot, mint családi közösségi formát.

A listában előforduló települések

- **Balota** (vagy Balotaszállás, község, Bács-Kiskun m., kiskunhalasi járás)
- **Dunakeszi** (város, Pest m., a dunakeszi járás székhelye)
- **Bócsa** (község, Bács-Kiskun m., kiskőrösi járás)
- **Bodoglár** (falu, Bács-Kiskun m, 1972-től Kiskunmajsa része)
- **Bugacz** (nagyközség, Bács-Kiskun m., kiskunfélegyházi járás)
- **Fegyvernek** (város Jász-Nagykun-Szolnok m., törökszentmiklósi járás)
- **Fülek** (város, a történelmi Magyarország besztercebányai ker. losonci járás, szlovákul Fil'akovo, németül Fileck, ma Szlovákia része)
- **Harka** (község, Bács-Kiskun m., kiskunhalasi járás, mai neve összeolvadást követően Harkakötöny)
- **Izsák** (város Bács-Kiskun m., kiskőrösi járás)
- **Jánoshalma** (város, Bács-Kiskun m, a jánoshalmi járás központja, horvátul Jankovac)
- **Kikinda** (Nagykikinda, a történelmi Magyarország Torontál vm törvényhatósági városa, ma Szerbia része)
- **Kiskunfélegyháza** (város, Bács-Kiskun m, járási székhely, németül Feulegaß)
- **Kiskunhalas** (város, Bács-Kiskun m.)
- **Kiskunmajsa** (város, Bács-Kiskun m., a kiskunmajsai járás székhelye)
- **Kistelek** (város, Csongrád m., a kisteleki járás székhelye)
- **Kunszentmiklós** (város, Bács-Kiskun m., a kunszentmiklósi járás központja)
- **Kunfehértó** (falu, Bács-Kiskun m., kiskunhalasi járás)
- **Magyarkanizsa** (Kanizsa, mezőváros a történelmi Magyarország Bács-Bodrog vm-ben, ma kisváros Szerbia, Vajdaság, Észak-Bácskai körzet, szerbül Кањижа/Kanjiza, korábbi nevei Ó-Kanizsa, Vetus Kanizsa, Kenesna, Neu Canisa, villa Canysa, Földvár, Stara Kanjiza.)
- **Móricgát** (község, Bács-Kiskun m., kiskunmajsai járás)
- **Námesztó** (város Szlovákiában, a Zsolnai kerület Námesztói járásának székhelye, szlovákul Námesztovo, lengyelül Namiestowo)
- **Pereg** (falu, Pest m. ráckevei járás, 1950-től Kiskunlacháza része²)
- **Pusztamonostor** (község, Jász-Nagykun-Szolnok m., jászberényi járás)
- **Soltvadkert** (város, Bács-Kiskun m., kiskőrösi járás)
- **Sükdöd** (nagyközség, Bács-Kiskun m., bajai járás)
- **Szank** (község, Bács-Kiskun m., kiskunmajsai járás)

² A peregi adatokért köszönet illeti Krenkó József kutatótársat a Magyar Családtörténet-kutató Egyesület [www.macse.hu] levelező listájáról

- **Szeged** (város, Csongrád m, megyeszékhely, a szegedi járás székhelye, megyei jogú város)
- **Tajó** (falu, Bács-Kiskun m, 1972-től Kiskunmajsa része)
- **Zsana** (község, Bács-Kiskun m., kiskunhalasi járás)

Irodalom

[Bárth] **Bárth János**: „XVIII. századi halasi katolikusok származási helyei” In: Szakál Aurél szerk.: Halasi Múzeum 4., Thorma János Múzeum Halasi Múzeum Alapítvány, Kiskunhalas, 2015

[Janó] **Janó Ákos**: „Falu a pusztában”, Szank (és Móricgát) község telepítése és népesedése a XIX. században, Kecskemét, 2002

[Juhász 2013] **Juhász Antal**: „A halasi puszták az 1870-es években” In: Szakál Aurél szerk.: Thorma János Múzeum Könyvei 38. Thorma János Múzeum – Halasi Múzeum Alapítvány; Kiskunhalas, 2013

[Király] **Király Zsuzsanna**: „Kiskunhalas és filiái települési családkönyve a kezdetektől 1895-ig” munkacímen jelenleg is épülő adatbázis a szerző birtokában.

[Kurucsai-Wéber] **Kurucsai Pál-Wéber György**: „Regionális családkönyv” Kiskundorozsma, Kiskunfélegyháza, Kiskunmajsa és Üllés római katolikus családjai 1751-ig. Magánkiadás, Bácsbokod, 2016.

[Lakatos] **Lakatos Andor** szerk.: „A Kalocsa-Bácsi Főegyházmege történeti sematizmusa 1777-1923” Kalocsa 2002; ill. lásd itt is <http://archivum.asztrik.hu/?q=oldal/bevezetointroductio> (elérés 2017.12.12.)

[Wéber] **Wéber György**: „Kiskunmajsa és filiái családjai 1738-1867” (kézirat a szerző birtokában)

[Vorák] **Vorák József**: „Halasi möringlevelek”. Házassági szerződések Kiskunhalason a XIX. században Thorma János Múzeum (TJM), Halasi Múzeum Alapítvány, Kiskunhalas 2009

A Rokolya-családok feldolgozása külön, az újságunk közepén található!

TÁMOGASSA

SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓJA **1%-**
ÁVAL AZ EGYESÜLETÜNKET!
KÉRJÜK, AZ ALÁBBI ADÓSZÁMOT
TÜNTESSE FEL NYILATKOZATÁN

18360062-1-03

KÖSZÖNJÜK!

Tagsági hírek / Mitgliedschaftsnachrichten

Kilépett tagunk / Ausgetretenes Mitglied:

Dudás Jánosné (Pausz Erika) – 2018. április – magas korára tekintettel
mit Hinsicht auf ihr hohes Alter

Új tagjaink/ Neue Mitglieder:

197	Hönsch, Iлона Beate sz. Braun	D-14612 Falkensee, Gelsenkirchener Str. 2	hoensch-hamma@kabelmail.de
198	Pallai-Wéber Beáta	7624 Pécs, Bartók Béla u. 20.	beata_weber@yahoo.com
199	Bayer Attila Gyula	3529 Miskolc, Dessewffy u. 10.	attila.bayer@freemail.hu
200	Dr. Kopp Kristóf	1222 Budapest, Gyűszű u. 17/3.	kopp.kristof@gmail.com
201	Dr. Huber Imre	6771 Szeged, Magyar utca 106	imre.huber@aok.pte.hu ; imre.huber@gmail.com
202	Wéber László	6326 Harta, Ráday Pál u. 9.; 86154 Augsburg, Matthäus- Lang-Straße 6	asperm19@gmail.com

Seit 10 Jahren Mitglieder / 10 éve tagjaink

138 **Gungl** Istvánné Farkas Klára

139 **Hárs** Gyuláné Putz Ágota

142 **Koller** Henrikné Taller Mária

Danke schön!

10 Jahre
2008 - 2018

AZ EGYESÜLET KIADÁSÁBAN MEGJELENT KÖNYVEK:

1. Riszt András: Nagypárad község családkönyve 1723-1945
2. Ament Andor: E L E K benépesítése a törökvész után (1724-1800)
3. ~~Amrein Ferenc – Amrein Ilona – Auth Szilvia: A Baranya megyei katolikus települések Mecseknádasd és Óbánya családkönyve 1721-2007~~
4. ~~Stefan Rettig – Josef Skribanek † : Vaskút családkönyve 1772 – 1947~~
5. ~~Maléth István: Gyoma evangélikus családkönyve 1835-1918~~
6. Rudolf Keszler: Pilisszentiván (St. Iwan bei Ofen) családkönyve

	<u>Áruk tagoknak</u>	<u>egyesületen kívülieknek</u>	<u>külföldre</u>
1.	3.000,-Ft	3.500,-Ft	25 €
2.	1.500,-Ft	2.000,-Ft	10 €
3.		ELFOGYOTT!	
4.		ELFOGYOTT	
5.		ELFOGYOTT!	
6.	4.500 ,- Ft	5.500,- Ft	17 €

+ postaköltség

A könyvek megvételével az AKuFF könyvkiadási tevékenységét támogatja!